

ИЗДАТЕЛЬСКАЯ ФИЛИАЛ КОМПАНИИ «ОТДАН ГОСУДАРСТВО»
Булварын талбайн
г. Улаан-Удэ, ул. Сүхбаатар 4

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

ДҮХЭРИГ

№ 23 (428)

2005
июнийн
16
Четверг

№ 69
(21155)

Нажарай
дунда хара
морин
харын
9
гарагай
5

Буряад
Улс

Июнийн 19 - Медицинын хүдэлмэрилэгшын үдэр

Хүндэтэ Буряадай медицинын хүдэлмэрилэгшэд!

Буряад Республикын Арадай Хуралай, мүн оорынгоо зүгһөө тание медицинын хүдэлмэрилэгшэний мэргэжэлтэ һайндэрөөр амаршалнаб.

Танай ажаябуулга - хүниие аргалха гэхэн эгээл харюусалгатай мэргэжэл юм. Таанар бидэндэ элүүр энхые бэлэглэнэт, элдэб үбшлһөө абарнат, ажамидаралай эгээл хүшэр сагта туһа хүргэн ерэнэт. Танай мэргэжэлэй гол уялга хадаа хүнэй амин бүдһн түлөө үдэр бүрийн тэмсэлгэ мүн. Медицинын хүдэлмэрилэгшэ хүнэй түрэхэдэ, эгээл түрүүн утган абана, харин дэлхэйһээ хахасан ошоходо, хайрлан үдэшэнэ. Танай ажал хэрэг тон ехэ эрилтэтэй: шэлэһэн мэргэжэлдээ үнэн сэжэ

байхые баадхадаг. Танай бэлэдхэлһээ, шадабаринаа хүнэй эгээл сэнтэй - ажамидарал дурддыдана.

Россин медицинэ - хүнэй тала харадаг, хүнэй түлөө хүгжэдэг, ажалладаг. Медицинын һалбариде бэрхшээлнүүд үзэгдэбшье, манай эмшэд ажал хэрэгээ үргэлжэлүүлһээр.

Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатууд бүхы арга шадалаараа эмшэлгын һалбариин байдал мүнөөдэрэй эрилтэдэ таарама болгоохоёо оролдону. Республикаманнай хүшэр үбшлһүүдые усадхаха хэрэгтэ туһалха зорилготой-гоор зохёогдоһон хэдэн социальна программанууд нэбтэрүүлэгдэнхэй. Элүүрые хамгаалха хэрэг хүгжөөхэ талаар тусхай хуулинууд абтагданхай.

Саашадаашье депутатууд медицинын асуудалнуудта анхаралаа хандуулжа байхань мэдээжэ.

Врачнууд, фельдшернүүд, медицинскэ сестранууд, няня болон санитарнууд - танда үнэн зүрхэһөө баярые хүргэн, доро дохиноб. Үлбэр бзетэй үбшлэн зондо туһа хүргэхэ үндэр уялга даанхай иимэ мэргэжэлээрэ омогорхохо ёһотойт.

Хүндэтэ хүхэд, танда элүүр энхые, мүхшэгүй зориг, хүнгэн бэшэ ажалдатнай амжалта хүсэнэб. Танай эмшэлһэн зоной энэбхилһэн, баярые хүргэһэн шарай - эгээл сэнтэй шагналтай болоод тодорог.

Буряад Республикын Арадай Хуралай түрүүлэгшэ А.Г. ЛУБСАНОВ.

Буряад ороноо түлөөлнэ

Уржадэр Санкт-Петербург хотодо Уласхоорондын экономика форум ажалаа эхилбэ. Энэ ехэ суглаанда гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсана. Манай делегациин бүридэлдэ республикын Президент Леонид Потапов түрүүтэй табан түлөөлэгшэд оролсонхой.

Таврическа ордон соо болохо «түхэрээн шэрээдэ» Леонид Васильевич элидхэл хэхэ юм. Элидхэлэйн урда - Россин гүрэнэй территориальна бүридэлэй реформо тухай.

Манай республика энэ форумой анхаралда табан инвестиционно болон инновационно проектүүдые дурадхахань. Тэдэнэй нэгэниинь - Түбэдэй эмнэлгын аргые Россин медицинэдэ нэбтэрүүлхэ түсэб болоно. Энэ түсэб бзелүүлгэдэ гурбан зуун миллион түхэриг хэрэгтэй.

Республика тухай тусхай стэнд бэлэдхэгдэнхэй. Сибирийн федеральна округой иимэ выставкэ хахад гектар талмай эзэлнэ.

Форумой ажалда Россин Правительствын гэшүүд, банк болон ехэ компанинуудай хүтэлбэрилэгшэд, хари гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд хабаадалсана.

Аюултай тэмсэхэ албан

Гал түймэртэй тэмсэхэ Буряад Республикын гүрэнэй алба байгуулла тогтоол манай Правительство абаба.

Энэ албан хадаа 820 хүнһээ бүридэжэ, Граждан оборонын болон МЧС-эй мэдэлдэ байха ёһотой. Албанай уялга мэдээжэ. Нэгэдэхеэр, гал түймэр гаргахайн тула һэргылэмжын ажал ябуулха, хоёрдохёор, хэрбзэ аюул болоо һаань, зониие, зөөриие аршалан абарха уялгатай.

Олзо доход дээшэлнэ

Январь-март харануудта республикын ажаһуугшадай бодото олзо доход мүнгэнэй хэмжээгээр 5,6 процентээр дээшлээ гэжэ статуправлени мэдээсэнэ. Худалдаанаймаанай эрьсэ 3,6 процентээр дээшлээ гэхэ гү, али 7 млрд. 154 млн. түхэригэй хэмжээндэ хүрэн байна. Эдэс хоол худалдалга 3 млрд 646 млн. түхэриг болоо.

Американ эмшэд айлшалба

«Байгал-Мичиган» гэхэн программа бзелүүлгэдэ хабаадагша Америкын Холбоото Штадуудай түлөөлэгшэд, гол түлэб врачнууд Кабанскын аймаг ерэжэ, эндэхи эмнэлгын газарнуудай байдалаар һонирхобо. Селенгинск хурунда «түхэрээн шэрээ» үнгэргэжэ, һанамжануудаа хэлээд, саашадаа манайхидта алибаа туһаламжа үзүүлжэ байха тухайгаа тэдэнэр мэдүүлбэ.

Николай НАМСАРАЕВ бэлдэбэ.

НЮТАГАЙМНАЙ ХУБУУН - РОССИН ЭМНЭЛГЫН АКАДЕМИИН ГЭШҮҮН-КОРРЕСПОНДЕНТ

Байгша оной апрелиин 27-до Россин Медицинын эрдэмэй академиин (РАМН) хамтын суглаан дээрэ РАМН-ын гэшүүн-корреспондентээр нютагаймнай хубуун, Россин Медицинын академиин Томскын эрдэмэй түбэй Онкологиин эрдэм шэнжэлгын институтай директор Евгений Ахмацпыренович Чойнзонов хунгадаба.

Буряад нютагайхидһаа ошолон амаршалгануудта харюу болгон, Евгений Ахмацпыренович манай редакциин хаягаар һаяшаг баярай тэмдэг эльгээхэдээ, амаршалгануудые нютагайхидһаа абаһанай түлөө гүнзэгы баяр баясхангаа хүргөөд, нютагайхидни ходоодо намда эгээл хайратай дүтөөр ханагдаха хүнүүд байхал ёһоороо байха, саашадаашье зоний элүүр энхые сахиха гол зорилгоёо бзелүүлхэ хэрэгтэ хамаг хүсэ шадал, эрдэм мэдэсэ, дүй дүршэлөө зорюулхаб гэжэ эрдэмтэн найдууба.

Евгений (Буряадаараа, Доржо) Ахмацпыренович Чойнзонов 1952 ондо Сэлэнгын аймагай Жаргаланта хурунда гэр бүлэдөө гурбадахи үхибүүн боложо түрэнэн юм. Хойноо үшөө гурбан дүүтэй. Эсэгнэ нютагтаа хүтэлбэрилхы тушаалнуудта ажаллаһан, Новоселенгинскын сельсоведэй түрүүлэгшэ пенсийн урда тээ байһан намтартай. Эхэн худалдаа наймаанда хүдэлһэн байна.

Новоселенгинскын дунда хургуули 1970 ондо эрхимээр түгэсхөөд, Евгений Томскын мединститутта оробо. 1976 ондо хуралсалаа дүүргэһэнэй һүүлээр тэрэл

институттаа ординатура гараба.

1979 ондо Томскдо СССР-эй АМН-эй Бүхэсоюзна онкологическа эрдэмэй түбэй филиалай нээгдэхэдэ, толгойн ба хүзүүгэй хабдаринуудай таһагай бага эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшөөр уригдаба. Тийн аманай, улаан хоолойн, амилдаг хоолойн муу хабдаринуудые (нари, бадан) шэнжэлхэ, эмнэхэ талаар диссертацинуудые: кандидатайхые - 1984 ондо, докторойхые - 1995 ондо хамгаалһан байгаа. 2002 онһоо - профессор, Томскын Онкологиин НИИ-гэй директор.

Нютагаймнай хубуун эрдэмэй 263 хүдэлмэритэй, тэрэ тоодо гурбан монографи, журналай 54 статья. Авторска хоёр гэршэлгэтэй, урлан зохёолгын найман патенттэй. Шабинарын докторой 4, кандидаттай 6 диссертаци хамгааланхай.

Е.Л. Чойнзонов институтайнгаа эрдэмэй соведэй, диссертационно соведэй түрүүлэгшэ, Сибирийн Онкологуудай эблэлэй түрүүлэгшэ, «Сибирийн онкологическа журналай» ахмад редактор гэхэһэн олон олон тушаал зэргэнүүдтэй. Намгатай, хургуулийн нэгэ басагантай.

Нютагайнгаа хубуунда зол жаргал, элүүр энхые үнэн зүрхэһөө хүсэбдэй. Академиин бодото гэшүүн болохыень юрөөе!

Николай БАДМАРИНЧИНОВ.

ЯАРМАГАЙ ҮҮРГЭ ЕХЭ ДАА

Ажал бэдэрэгшэд болон мэргэжэл шэлэгшэдтэ зорюулагдан тусхай яармаг 24-дхи лицейдэ апрелиин 10-да эмхидхэгдэн байна. Тэрэндэ ажал дурадхаһан, мүн һурахые уриһан 50 гаран эмхинүүд хабаадаа. Яармагаар һонирхон ерэгшэдэй олонхинь залуушуул гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Жэлһээ жэлдэ иимэ яармагууд олоор үнгэргэгдэжэ эхилһэниинь тон зүйтэй. Юундэб гэхэдэ, эндэ залуушуудта элдэб газараар гүйлгэнгүй, нэгэ тээ ажал гү, али мэргэжэл шэлэн олохо арга тудана гээшэ. Үшөө тийхэдэ ажал хүдэлмэри тушаа юрын мэдэсэтэй болохонь тэдэнэртэ баһал сэнтэй, - гэжэ Улаан-Удын ажал дурадхалгын түбэй директор Н.П. Линейцев хэлэнэ.

Үнэхөөрөөшье, тус хэмжээ ябуулгада ерэгшэд али нэгэн хүдэлмэрийн салинһаа эхилээд, ямар мэргэжэлдэ дүйтэй байһанаа тестын аргаар элирүүлжэ абана. Яармаг хараха зон тон олон байжа, нэгэ үдэр лицейн буудал тон хүлгөөтэй харагдаа һэн. Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.

Үнгэһэн соёлоо аршалан хамгаалха саг ерээ

Буряадай гүрэнэй университет июнийн 21-дэ 130 гаран элитэ эрдэмтэдые Монголһоо, Хитадһаа, Польшоһоо, Солонгосһоо, Голландиһаа, Америкэһээ, Украинаһаа, Казахстанһаа, Татарстанһаа, Удмуртиһаа, Яхадһаа, Москваһаа, Томскһоо, Красноярскһаа, Эрхүү болон Шэтэ можонуудһаа угтан абахань.

Шалтагааниинь гэхэдэ, 4 үдэрэй туршада «Россия - Азия: становление и развитие национального самосознания» гэхэн уласхоорондын хэмжээнэй эрдэм ухаанай практическа конференци үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Тус конференциин программна хорооной түрүүлэгшэ, БГУ-гай ород хэлэ, бэшгэй фа-

культэдэй декан В.В. Башкеевагай тэмдэглэһээр, үндэһэн соёлдо анхаралаа табиха саг ерээд байна. Юундэб гэхэдэ, хүнэй дотоодо сэдхэл хубилаа, элинсэг хулинсагайнгаа сахиха ябаһан ёһо заншал, хэлээ алдажа, эрхим түрүү гэжэ тоологдодог гүрэнүүдэй соёл баримталха ушар мүнөө сагта ажаглагдана. Теэд энэ ушар хэр зүб бэ гэхэ мэтэһээ эхилээд, эрдэмтэдэй урда олон тоото асуудалнууд табигдана. Тиймэһээ тэдэнэр энээн тухай зүбшэлсэн, ямар нэгэн шийдхэбэридэ ерэхэ байха гэжэ найдагдана.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.

"Уютельные вечера в Улан-Удэ!"

25 ИЮНЯ 19.00

стадион 25-летия Бурятской АССР
Фонд развития спорта имени Бориса Будаева
представляет!

Самого культового поэта-песенника России
Виктора Пеленягрэ!

Его самые забойные хиты
вместе со звездами бурятской эстрады
на творческом вечере поэта и композитора

Цырена Шойжонимаева!

каждый билет - возможность выиграть
путевку на двоих на чемпионат мира
по футболу в Германию!
и множество других призов!

Билеты в кассах стадиона и сети кассов "ОГОНЕК"

DEUTSCHLAND 2006

БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО: ҮДЭР ҮДЭРЭЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮД

2005 ОНОЙ ИЮНИЙН 6-10

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын уялга бэлүүлэгш И.М.Егоров июнийн 6-да Правительствын гэшүүдтэй, гүйсэдхэхы засагай зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй түсбэлэлгын зүблөө үнгэргэжэ, үнгэрхэн долоон хоногой үедэ бэлүүлхэн, мүн бэлүүлхэ ажал хэрэгүүд тухай зүбшэн хэлсээ.

И.М.Егоров Буряад Республикын гүйсэдхэхы засагай зургаануудай 2005 оной майн 30-наа июнийн 3 болотор бэлүүлхэн хэмжээ ябуулгануудыг зүбшэбэ гэбэл: 2005 ондо ажалай дэлгүүртэ хэрэгтэй эхин мэргэжэлнүүдтэ залуушуулыг хургалгын түсэб зохёолго; республикын промышленна политикын хараа бодомжонуудыг зохёолгын хүдэлмэрийн бүлэгыг байгуулга; Буряадай ажахынуудта ороононой болон тэжээлэй үрэнхүүдэй дутагдалыг усадхага; «2004-2006 онуудай, мүн 2010 он болотор республикын хүдөө тосхоной социальна хүгжэлтэ» гэхэн республиканска программа бэлүүлгэ; РФ-гэй болон РФ-гэй Экономико хүгжөөлгын министрствэнүүдтэ хүн зоние дулаанай болон эдэе хоолой унаар хангалгада хэрэгтэй мүнгэ зөөрийн асуудалнуудыг шийдхэлгэ; федеральна бюджетүүдхээ хангалгадаг республикын хэмжээ ябуулгануудыг тодорхойлгын ажал ябуулгын; республикын социально-экономическа хүгжэлтын хараа бодомжонуудтай танилсалга үнгэргэлгэ болон Россин дунда хэмжээнүүдхээ Буряадай тэгдэлыг хороолгодо хабаатай асуудал харалга; муниципальна байгууламжануудай социально-экономическа хүгжэлтын квартал бүрийн дүнгүүдыг харалгын; зунай хаһада бэлдэлгын асуудалнууд зүбшэгдөө.

Мүн энэ зүблөөн дээрэ өөрын олзо оршонуудыг дээшлүүлгын; хүн зоние эмээр хангалгын; хабарай тарилгын хүдэлмэрийн ябасын; хүн зоние ажаллаа хангалгын, тарифууд тухай, амаралтын мүнгэн тухай асуудалнууд харагдаа.

Июнийн 6-най үдэр Иннокентий Матвеевич Хүүгэдэй больницын, Семашкын нэрэмжэтэ республиканска клиникескэ больницын нэһлэбэн

шэнэлэлгэдэ хабаатай асуудалаар зүблөө үнгэргөө.

Июнийн 7-до И.М.Егоров хүтэлбэрийн штабной хуралсалда хабаатай асуудалнуудыг зүбшөө. Мүн энэ үдэр архийн зүйлнүүдыг нюусаар худалдалгатай тэмсэлгын, гүрэнэй эхин хуралсалай эмхинүүдтэ газар таһалжа үгэлгын, Буряадай Президентын ябалгын дүнгүүдээр Хэжэнгын болон Хорин аймагуудта тухаламжа үзүүлгын асуудалнуудаар зүблөөнүүдыг үнгэргөө.

Июнийн 9-дэ Иннокентий Матвеевич Прибайкалийн аймаг ошоо, «Байгалай ой модоной компани» ОАО-до хүрөө.

Июнийн 10-да И.М.Егоров бага олзын хэрэг эрхилэгшэдыг мүнгөөр хангалгын асуудалай ябаса зүбшөө. Энэл үдэртөө тэрэ Москвада Бельгийн Королевствын посольствын дэргэдэхи оборонын асуудалнуудай талаар атташе бригадна генерал господин Иохан Свеннентэй уулзаа, Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын орлогшонортой заншалта зүблөө үнгэргөө.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо-Россин Федерацийн Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын Бүрин эгитэмжэтэ түлөөлэлгын толгойлогшо Б.Г.Бальжиров болон түлөөлэлгын мэргэжэлтэ үнгэрхэн долоон хоногой туршада РФ-гэй Минтрансда, «Россин түмэр зам» ОАО-до, «Могзон-Озерное» гэхэн түмэр замай халаа барилгын, 2005 ондо Улаан-Үдэ хотын аэропортыг нэһлэбэн шэнэдхэлгын асуудалнуудаар Агаарай транспортын федеральна агентствэдэ, полиметаллнуудай Холоднинско, Озерно уурхайнуудыг ашаглалгада хэрэгтэй мүнгэ зөөрийн асуудалаар Россин Правительствата хүдэлмэрилөө.

Социальна халбарие хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо С.Г.Ефимовэй хүтэлбэрилдэг министрствэнүүдэй болон албан зургаануудай үнгэрхэн долоон хоногой хэмжээ ябуулганууд тухай.

Июнийн 8-да Ажалай болон социальна хүгжэлтын министрствэдэ, «Социальна хүдэлмэрилэгшын үдэртэ» зориулагдаһан баярай суглаан болоо. Июнийн 10-да Соёлой министерство «Наада

гармонь, шог дуун зэдэлэ» гэхэн республиканска фестиваль, Россин Пушкинай үдэртэ зориулагдаһан хэмжээ ябуулгануудыг үнгэргөө. Республикын Элүүрыг хамгаалгын министрствын түлөөлэгшэ Сочи хотодо болоһон Бүхэроссин Фармацевтнүүдэй 2-дохи съездын хүдэлмэридэ хабаадаа. Физическэ культурын болон спортын талаар республиканска агентствын дэмжэлгээр Буряадай команда Россин түрүү хуури эзэлэлгээр Красноярск хотодо болоһон хэбтээд штанг үргэлгын мурьсөөндэ, республикын делегаци «Ердын наадануудта», дүрэ буялдалгын барилдаагаар Россин түрүү хуури эзэлхэ мурьсөөндэ хабаадаа.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - промышленностийн, үйлэдбэрийн инфраструктурын болон технологинуудай министр В.В.Перелеевай хүтэлбэрилдэг министрствэнүүд болон албан зургаанууд үнгэрхэн долоон хоногой туршада РФ-гэй Правительство «Россин телевизионно болон радио-дамжуулгын утаһан» гэхэн ФГУП хоёрой хоорондох харилсаанай түлэб дээрэ хүдэлмэрилөө. 2004 оной элшэ хүсэ алмалгын программын дүүргэлтын дүнгүүдыг республикын Правительствын Президиумэй зүблөөндэ бэлдэлгэ дээрэ хүдэлмэрилөө.

Хуули ёһоной асуудалнуудай, оборонын болон захиргаануудай зургаануудтай харилсаа холбоонуудай талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо О.В.Хышиктеев июнийн 8-да 2006-2008 онуудта республикадахи харгы замууд дээрэ аюулгүй байдал сахилгын комплексно түсэбөөр хүдэлмэрийн бүлэгэй зүблөө үнгэргөө.

Июнийн 10-да Олег Валентинович РБ-дэхи Россин Зэмэ амаасулгын албанай управлениин асуудалнуудаар зүблөө үнгэргөө, Яруунын аймаг албанай хэрэгээр ошоо.

О.В.Хышиктеев хүтэлбэрийн штабной хуралсалда зориулагдаһан хэмжээ ябуулгануудта хабаадаа.

Агропромышленна комплекске хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүү-

лэгшын орлогшо Л.Д.Турбянов июнийн 6-да республикын делегацийн Ойхоной район ошохо асуудалаар зүблөө үнгэргөө. Июнийн 7-до Леонид Дашеевич Загарайн аймагай ажахынуудаар ябаа. Гарагай дүрбэндэ Л.Д.Турбянов хүдөө тосхоной социальна хүгжэлтын асуудалаар РБ-гэй Правительствын тогтоол дээрэ хүдэлмэрилөө. Июнийн 10-да Леонид Дашеевич Буряадай делегацие хүтэлбэрилжэ, Ердын наадануудта хабаадаа.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо-барилгын, архитектурын болон гэр байрын коммунальна ажахын министр Н.И.Быковэй хүтэлбэри доро 2005-2006 онуудай дулаасулгын хаһада бэлдэлгын республиканска штаб үнгэргэбэ. Газарай хүдэлэлгын хойшолонгуудыг усадхаха талаар хүтэлбэрилэгшэдэй штабной республиканска хуралсалда министрствын мэргэжэлтэд хабаадалсаа. «Каменскын цементнэ завод» гэжэ ОАО-гой хүдэлмэри хайжаруулха хэмжээ ябуулга дээрэ хүдэлмэрилөө.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай хүтэлбэрилэгшэ-министр И.Б.Дагбаевай толгойдог албан зургаануудай үнгэрхэн үедэ эмхидхэхэн ажал хэрэгүүд тухай.

Шалгалтын управлениин мэргэжэлтэд республикын Правительствын хараалһан хэмжээ ябуулгануудыг министрствэнүүд болон албан зургаануудай хэр бэлүүлжэ байһан тухай шагнаба.

Гүрэнэй хуули ёһоной управлениин мэргэжэлтэд Сэлэнгын, Зэдын, Хэжэнгын болон Тарбагатайн аймагуудай, Улаан-Үдэ, Северобайкальск хотонуудай нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай дүрмүүдэй хуулига ёһонуудыг шалгаа.

Гүрэнэй албанай, кадрова политикын болон нютагай өөһэдэн хүтэлбэритэй хүдэлмэрийн талаар комитедэй мэргэжэлтэд июнийн 10-да Тарбагатайн аймагта аймагуудай захиргаануудай хэрэгүүдыг эрхилэгшэдэй нүүдэл семинар үнгэргөө.

Буряад Республикын Правительствын мэдээсэлэй таһар.

ТОО ТОЛГОЙНЬ ОЛОШОРБОШЬЕ...

Агын автономито тойрогой экономико тогтууритай найнаар хүгжэжэ, зоной байдал улам найжаржа байна. Эдэ бүгэдэ гүрэнэй болон муниципальна хүтэлбэрилгын зургаануудай хамтаараа ажалаа ябуулһанай ашаар, мүнгэ зөөриг зүбөөр ашаглаһанай ашаар туйлагдана гэшшэ. Тойрогой агропромышленна комплекске 2002-2005 онуудта тогтууритай болгохо, хүгжөөхэ программын үндэһөөр зоной хубийн хамнабарийн ажахынуудта эбэртэ бодо малай тоо толгойе олошоруулха зорилготойгоор тобир найн тугал абанаһан түлөө 500 түхэриг дүрбэдэхи жэлэ түлэгдэжэ байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ тойрогой ажахынуудта малай үүлтэр найжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Тиигэжэ Ставрополийн хизаарһаа 30 хуса худалдажа абаад, асараа һэн. Буряад Республикаһаа симментал үүлтэрэй 40 - эмэ хашараг, гунжан асарагдаһан байгаа. Мүнөө нютагай ажахынуудта искусственна аргаар үрэгжүүлгэ хэхэ пунктнууд байгуулагдана.

Мүнөө тойрог дотор 240 мянга гаран хонин хүрэг атарлан бэлшэнэ. Байгша ондо хүдөө ажахын предприятинуудай хонишодой бригадануудта нарай түл абалга ямараар дүүрэгтэ гээшэб? Гурбан районий ажахынуудһаа абтаһан тоо, баримтануудыг шэнжэлэн харахада, хонирхолтой байна. 240 мянган хонидой 90264-ниинь эхэ хонид юм. Эдэнэй 86200-ниинь хурьгалһан байгаа. Нёдондо жэлэйхитэй жэшэбэл, хонин хүрэгэй олошорходо, 193 отара байһан наа, мүнөө 214 болотороо ургаа гэжэ

Агын тойрогой хүдөө ажахын захиргаанай хүдэлмэрилэгшэ Б.Минжуров мэдээсээнэ.

Агын райондо эхэ хонидой 70 отара тоологдоно. Нёдондойхиһоо 10 отараар олошороо. Согто-Хангилай ажахы эхэ хонидойнгоо хүрэгыг олошоруулжа, 6477 толгойдо хүргэбэ. Эдэнэй 5965-ниинь түрэгжэ, 5579-ниинь тобир найнаар түлжүүлэгдэһэн байгаа. Тиигэжэ 100 эхэ хонидоо 94 хурьгад абтаа. Хүнхэрэй колхоз эхэ хонидойнгоо тоогоор хоёрдохой хуури эзэлдэг: 5850 толгой. Эдэнэй 5171-ниинь түрэгжэ, 4913 хурьгад гарзада оронгүй, томо болгогдожо байнхай. Ушар нимэһээ 100 эхэ хонидоо 95 хурьгад абтаһан байха юм. Хилын хүдөө ажахын кооператив 3406 эхэ хонитой, эдэнһээ 3214 хурьга түрүүлжэ, зууһаа 94 хурьга абаба. Гүнэйн совхоз 4187 эхэ хонитойшыг наа, байгша ондо олон хонидын, гол түлэб зуһаг хонидын хубайржа, зууһаа оройдоол 76 хурьгад абтаа.

Могойтын районий 12 ажахы хони

малаа һүүлэй үедэ нилээд хороожорхёо һэн. Энэ жэлдэ 35 мянга гаран эхэ хонидоо 33 мянган нарай түл абабашье, эдэнэйнгээ оройдоол 26 мянгынь бүрин бүтэнөөр түлжүүлбэ. Тиигэжэ район дотор зууһаа 79 хурьгад абтаһан байна. Энэмнай тоншыг хангалтагүй байна даа. Ушарбайн ажахыда 3274 эхэ хонидоо 3279 хурьгад абтажа, томо болгогдоо. Энэнь зууһаа 100 хурьгад абтаһан болоно. Догойн колхоз 3761 толгой эхэ хонидоо 3279 хурьга абажа түлжүүлэ. Зуун эхэ хонидоо 94 хурьга абаба гэшшэ. Хүһөөшын аграрна комплекс, «Улаан Одон» колхоз, Кировэй нэрэмжэтэ колхоз, Боржигонтойн агропромышленна комплекс яһала олон малтайшыг наа, зуун эхэ хонидоо оройдоол 60-70 гаран хурьга абажа, түлжүүлһэн байха юм. Тиигэдээ үнгэрэгшэ жэлдэ Хүһөөшын болон «Улаан Одоной» ажахынууд найн үрэ дүнгүүдыг туйлаһан аад, мүнөө жэлдэ урагшагүйдэбэ.

Дуладаргын районий 7 ажахы болон агрофирмын 25927 толгой эхэ хонидын искусственна аргаар үрэгжүүлэгдэжэ, бултадаа түрэгбэшыг, 20614 хурьгад тобир найнаар түлжүүлэгдэжэ байна. Зүдхэлийн «Родина» колхоз эхэ хонидойнгоо тоо толгойгоор тойрог соогоо түрүү хуури эзэлдэг юм. 6633 эхэ хонидоо бултынь түрүүлбэшыг, нилээд олынь гарзалуулжа, 5249 түлнүүдэ томо болгожо байна. Тус ажахын ахалагша хонишод зууһаа 79 хурьга абаа. Нёдондо жэл зүдхэлийнхид 100 эхэ хонидоо 104 хурьга абажа, түрүү хуури эзэлэ һэн. «Шаңдали» колхоз эхэ хонидойнгоо тоо үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ хорообошыг,

Хүршэнэрэймнай Һонин

бүхы 4330 толгой хонидоо отондо оруулжа, 3959 хурьга түлжүүлжэ байна. Тиигэжэ тус ажахын хонишод район соогоо түрүүлжэ, зууһаа 91 хурьга томо болгоно. «Онон», «Үзөөн» колхозууд нёдондо жэлэйнгээ хэмжээндэ хүрэгбэжүй.

Үнгэрхэн жэлдэ шалгарһан ахалагша хонишод Р.Д.Шойдоков, И.Борлоев, Ш.Б.Дамбаев, Д.Батоцыренов, П.Тудупов, Ц.Намсараев, Б.Аюшиев, А.Мункуев, Б.Нимаев, Б.Жалсапов, Д.Жадамбаев, Б.Цырендоржиев, Д.-Х.Ахасаранов, М.Чимитцыренов болон бусад энэшыг жэлдэ найн үрэ дүнгүүдыг туйлаа гээд тэмдэглэлтэй.

Иигэжэ 2005 ондо бүхы Агын автономито тойрогой 214 эхэ хонидой отарын хонишод 71 мянга гаран нарай түлнүүдэ томо болгожо байна. Зуун эхэ хонидоо 100 хурьга абажа түлжүүлһэн хонишодой тоо хороо. Энэ юунһээ болооб гэхэдэ, нэгэдэхээр, һүүлэй хэдэн жэлэй туршада Агын тойрогой дэбисхэр дээрэ ган гасуур боложо, малай тэжээл дутамаг байгаа. Хоёрдохээр, эхэ хонидоо бултынь үрэгжүүлжэ шадаагүй хонишодшыг бии. Гурбадахар, малай үбэлжэлгэ хүндэ хүшэр, хабартаа шэмэрүүн хүйтэн, һалхи шуургатай байжа, нарай түлнүүд олоор гарзалаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Тойрогой хонишод эдэ бүхы дутагдалнуудаа усадхажа, ерэхэ жэлдэ бүри үндэр үрэ дүнгүүдыг туйлаха аабза гэжэ найданабди.

Журналист
Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ
хэблэлдэ бэлдэбэ.

БГУ-гай экономикын болон хүтэлбэрлгын халбарига 10 жэлэй туршада буряад хэлэн заагдажа байна. Энэ халбарига ерээдүй гүрэнэй алба хаагшаг, менеджнерүүг һурадаг юм. Ямаршы яһанай хүбүүг, басагад хоёрхон жэл соо буряад хэлэ хааггүй үзэжэ, ондоо предмедүүдгээ дутуугүй шанга шалгалта барижа гарадаг.

Оюутаг шалгалтадаа этно-культурна, социально-экономическа шэглэлээр элдэб проектнүүдые бэлдэжэ хамгаалдаг юм.

Энэ удаа манай оюутан Оксана Сапожникова һонирхолтой хүгэлмэрээ уншагшагай анхаралда гурадхана.

Соёлма ДАШИЕВА,
БГУ-гай ФЭУ-гай гүрэнэй болон муниципальна хүтэлбэрийн кафедрин багша.

Ород оюутаг - буряад хэлэн дээрэ

НЕФТЬ БОЛОН ГАЗАЙ ҮЙЛЭДБЭРИЛГЭ РОССИДА

Россида туйлай ехэ нефтийн ба газай нөөснүүд бии юм. Тиймэһээ нефть болон газай халбари мүнөө Россин экономикын эгээ шухала халбаринууд болоно. Эдэ халбаринууд үшөө үндэһэн халбаринууд гэжэ нэрлэгдэдэг. Юундэб гэхэдэ, тэдэ гүрэнэй бюджетдэй бүридүүлгэдэ түрүү үүргэ дүүргэдэг, олзын ехэхэн хуби бюджетэ оруулдаг.

Нефтийн халбари. Росси дэлхэйдэ нефть олзоборилгоор гурбадахи нуури эзлэдэг юм. Жэл бүри Россида нефтийн 300-380 миллион тонно абтагдана. Нефтийн нөөснүүд Россин бүхы дэбисхэр дээрэ таранхай. Харин тэрэнэй дүрбэнэй гурбань Баруун Сибирьтэ, Ханты-Мансийска, Ямало-Ненецкэ тойрогуудта, Тюменскэ можодо, европейскэ хубида ба Тимано-Печерскэ бассейндэ хадагалаатай.

Эсэгэ ороноймнай нефтийн хампаанинууд нефтийн бүхы олзоборилго хангадаг. 12 эгээ ехэ хампаанинууд нефтийн нөөснүүдэй 89% үгэдэг. Жэ-шээн, Лукойл, ЮКОС, Сургутнефтегаз, Татнефть, ТНК, СИДАНКО, Сибнефть, Роснефть, ВНК, ОНАКО, Башнефть ба КомиТЭК. Эгээ ехэнь Лукойл гэжэ ОАО болодог. Тэрэ бүхы нефтийн нөөснүүдэй зургаанай нэгынь оложо абадаг. Тэрэнэй удаа ЮКОС ба Сургутнефть болоно. Тэдэ жэлдээ нефтийн 33-38 миллион тонно абадаг.

Нефть болон газай халбарин эд бараан ехэнхидэ ондоо гүрэнүүдтэ худалдагдадаг. Нефтийн эгээ шухала хэрэглэгын зам - түүхэй эдэй экспорт, тэрэ гүрэнэй экспортын 70% болодог. Тиймэһээ Россие "түүхэй эдэй ехэ гүрэн" гэжэ нэрлэдэг. Нефтийн экспорт жэлһээ жэлдэ ехэ болодог. Энээнине доро дурадахдаһан хүсэнэг гэршэлнэ.

1998 ондо нефть гүрэнэй экспортын 48%, 2001 ондо - 65% болоо. 2010 ондо Росси нефтийн 300 миллион тонно худалдаха түсэбтэй.

Нефть галайн замаар, соргоор ба түмэр харгын транспортаар ябуулагдадаг. Нефтийн сорго хойто зүгтэ Белорусси гээгүүр гарадаг (Польшо ба Германи руу) ба урга зүгтэ Украина гээгүүр гарадаг (Венгри, Словаки, Чехи руу). Мүнөө үшөө Зүүн зүгтэ сорго гаргагана.

Энэ халбарига ехэ олон шийдхэгдээгүй асуудалнууд бии. Жэшээлбэл, мүнөө нефть олзоборилдог олон газарнууд дууһан шахуу хэрэглэгдээ. Тэдэниие нэрлэбэл, Ромашкинска, Мухановска, Туймазинска, Аганска, Кулишовско, Шкаповска ба г.м. Бүхы дээрэ абахада, нефтийн 42% ашаглагдаа, илангаяа нээмэл аргаар абаха газарнуудта. Тиймэһээ нефтийн хэбтэшэтэй газарнуудые гүнзэгыгөөр малтаха асуудал гарана. Харин энээндэ ехэ мүнхэн ба зөөри хэрэгтэй. Жэшээн, шэнэ үнэтэй технологинуудые хэрэглэхын түлөө. Харин ехэнхи иимэ газарнуудай хуби хойто зүгтэ байдаг. Тиймэһээ тусхай хубсаһа ба зэбсэг хэрэгтэй болоно. Үшөө нэгэ шийдхэгдээгүй асуудал - нефтийн хүхэнэй муудалга. Тэрэниие малтахын түлөө нэмэлтэ гаргашанууд хэрэгтэй ба хампаанинууд энээнһээ боложо, хүхэнэй тоо хорооно. Харин энэ хүхэнэй хороолог тиймэшые ехэ бэшэ. Юундэб гэхэдэ, үлүү хайн хүхэнүүдтэ үлүү ехэ хадын рентэ байдаг. Энэ баһа нэмэлтэ гаргашанууд.

Ерээдүй сагта тусгаар анхарал Баруун Сибирьтэ, хойто аймагуудта, Хойто Кавказда, Каспийн хажуудахи газарта, Волго-Уральска газарта, Зүүн Сибирьтэ ба Холын Зүүн зүгтэ хандагдаха.

Газай халбари. Үндэһэн нөөснүүдэй тоо ехэнхидээ зүүн зүгтэ хахад бүмбэрсэгтэ (82%) хадагалаатай. Евразийн континентдэ дэлхэйн нөөснүүдэй 50% байдаг. Энэ тооһоо Россида - 80%. Газ олзоборилгоор Росси дүрбэдэхи нуури эзэлнэ. Энэ Россида ехэ арга боломжонуудые үгэнэ.

Энэ нөөснүүдэй гурбанай хоёрын хуурай газарта байдаг. Энэ тоогой 60% - Баруун Сибирьтэ, 30-аад % - Зүүн Сибирьтэ ба Холын Зүүн зүгтэ, 10-аад % европейскэ хубида байдаг. Харин нөөснүүдэй 50% үшөө мэдэгдээгүй.

Жэл бүри Россида газай 570-590 миллиард кубическа метр олдодог ба энэ тоо саг үргэлжэ 80-85% дээшэ ехэ болодог. Иимэ нөөснүүдэй тоо 80-аад жэл соо хүрэхэ гэжэ багсаагдана.

Газай экспорт. Россин экономикодо баһа гол үүргэ дүүргэдэг. Тэрэ Дүтын Зүүн зүгһөө ба Дунда Азиһаа Европо руу ошодог шухала газда нэмэри болодог.

Росси мүнөө үедэ Евразийн континентдэ шухала ба гол газ үгэшэ болодог. Эгээ хүгжэнги регионууд Прикаспийска, Баруун Сибирийн ба Алас Дурна болодог. Харин ехэнхидээ нөөснүүд хэрэглэмжын холо аймагуудта ба Заполярида, Арктическа далайн шельфүүдтэ байдаг. Тиймэһээ шэнэ технологинууд, газай соргонууд ба г.м. элдэгдэжэ, бага багаар хэрэглэгдэжэ эхилэнхэй.

Росси газай урасхал нэгэдэмэл газай системэдэ Австралиһаа Аляска болотор ородог. Тэдэ өөрын Россин газай хэрэглэсэнүүдые хангадаг ба нэгэдэмэл газай урасхал ехэ болгодог. Энэ Россин экономикодо ехэ олзо үгэдэг юм ааб даа.

Нефтийн халбаригад ади тус халбари баһа өөрын шийдхэгдээгүй асуудалнуудтай. Харин тэдэ тиймэшые ехэ бэшэ. Ехэнхидээ нуруутай газарнуудһаа (жэ-шээн, Уренгойн, Медвежи, Вынгапуровска) малтажа абтагдадаг. Нөөснүүдэй хамтын бүтээлгын хэмжээн мүнөө 20% болодог, харин хэрэглэжэ байһан газарнуудта тэрэ 30% болодог. Эгээ дууһан эдлэһэн нөөсэ газар мүнөө Вуктыльска болодог. Тэрэнэй бүтээлгэ 93% болодог. Үшөө Оренбургскда (56%), Медвежидэ (80%), Уренгойдо (50%) болодог.

Тиймэһээ мүнөө үедэ нөөснүүдэй химгадалга хэрэгтэй. һүүлшын үедэ алмалта сахидаг технологинууд олоной анхарал татадаг болонхой, экономикодо ехэ удхатай юм. Жэшээн, газай турбинанууд ТЭЦ-тэ хэрэглэгдэдэг. Энэ түлишэ дээрэ гаргаша бага болгодог ба агаарта хоротой хаялга бага болгохынь туһалдаг.

Үшөө газай баялигуудые зөөхэдэ, ехэ зохид бэшэ ба химгадалгүй. Тиймэһээ мүнөө байгаалин газһаа шэнгэн түлишэ хэдэг болонхой. Энэ ехэ олзотой ба ашагтай.

Тобшолон хэлэхэдэ, Росси гүрэмнай нефтийн болон газай баялигуудай эгээ баян гүрэнүүдэй нэгэн болоно. Хэдышые энэ нөөснүүд үшөө олон жэлүүдтэ хүрэхэ гэжэ багсаагдаашые хаань, тэдэниие шэнээр хэргээхээр бэшэ гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Тиймэһээ байгаалин хайраар үгтэһэн эдэ баялигуудда болгоомжотойгоор, холын хараа бодолтойгоор, наринаар ашаглаха хэрэгтэй. Мүнөө сагта тусгаар анхарал болбосоруулгын халбари татадаг болонхой гэжэ хэлэгдээ. Ерээдүй сагта тэрэ Россин экономикодо гол үүргэ дүүргэхэ гэжэ найдагдана.

Оксана САПОЖНИКОВА,
БГУ-гай экономикын болон хүтэлбэрлгын халбарин 3-дахы шатын оюутан.

РЕДАКЦИҺАА. Тон ороо темээр оршуулга хэжэ, статья найруулһан оюутанда баярые хүргэе. Ехэ заһабари оруулахгүй гэжэ оролдогдоо.

РФ-гай Госкомстадаг, Россин Минээнергын ба Гүрэнэй таможнийн Комитедэй мэдээсэлнүүд.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Нефть, млн т						
Үйлэдбэри	305,6	303,4	305	323,2	348,1	379,6
Экспорт, хамта дээрээ	126,9	137,1	134,5	144,5	159,7	187,5
СНГ-эй гэшүүн бэшэ гүрэнүүдтэ-экспорт	109,8	117,9	115,7	127,6	137,1	154,8
СНГ-эй гүрэнүүдтэ экспорт	17,1	19,2	18,8	16,9	22,7	32,7
Сэбэр экспорт	119	129,2	128,5	138,7	154,7	181,3
Дотоодын хэрэглэлгэ	132,2	125,1	120,5	123	122,9	123,5
Сэбэр экспорт, үйлэдбэридэ %	38,8	42,4	42,1	42,9	44,4	47,8
Байгаалин газ, млрд куб.м						
Үйлэдбэри	571,1	591	590,7	584,2	581,5	594,5
Экспорт, хамта дээрээ	200,9	200,6	205,4	193,8	180,9	185,5
СНГ-эй гэшүүн бэшэ гүрэнүүдтэ-экспорт	120,9	125	131,1	133,8	131,9	134,2
СНГ-эй гүрэнүүдтэ экспорт	80	75,6	74,3	60	48,9	51,3
Сэбэр экспорт	196,4	197,6	201,3	189,7	176,9	181,5
Дотоодын хэрэглэлгэ	374,7	393,4	389,4	394,5	404,6	413
Сэбэр экспорт, үйлэдбэридэ %	34,4	33,4	34,1	32,5	30,4	30,5
Хамтын заагшанууд						
Нефтийн ба газай үйлэдбэри, млн. т н.э.	819,6	835,3	836,6	849	871,5	914,7
Нефтийн ба газай сэбэр экспорт, млн. т н.э.	315,4	326,8	329,8	328,4	331,6	362,8
Нефтийн ба газай дотоодын хэрэглэлгэ, млн т н.э.	469,4	479,2	470,9	478,1	487,1	495,2

Июнийн 19 - Медицины хүдэлмэрилэгшын үдэр

ЖЭЛЭЙ ЭРХИМ ЭМШЭН

«Жэлэй эрхим эмшэн» гэдэн мурьсөөн энэ жэл урданайхда орходоо ондоо гуримаар эмхидхэгдэн байна. Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ дуу хатар дэлгээхэ шата бии хаа, мүнөө жэл гансал мэргэжлэй талаар шалгалтанууд байба», - гэж Улаан-Үдын 5-дахи поликлиникин эндокринолог, мүнөө жэлэй эрхим эмшэн Ханда Александровна ГАРМАЕВА хөөрэнэ.

Эһотой буряад хатанай даруу номгон абари зан, урин шарай, уран гар Хандада угаараа (хуасай угай) дамжан үгтэнхэй ха. Тэрэ хэбэд номхон Хэжэнгэдэ үндын ургаа, тэндэхи хургуули амжалтатой түгэсэһэнэй удаа, эмшэн болохо хүсэлтэй Шэтын медицинскэ университет ороһон байна.

2000 онһоо 5-дахи поликлиникэдэ хүдэлнэ. «Эгээл тэндэ эмшэнэй дүршэл гүйсэд га-

рааб», - гэжэ Ханда Александровна тэмдэглэнэ. Һайн хүн нүхэдөө магтадаг гэдэгтэл сугтаа ажалладаг нүхэд тухайгаал дулаан үгэнүүдые хөөрэхэ дуратай байһаниинь манай хөөрөөн соо элэрээ бэлэй.

- Эндокринологи гээшэ эмшэлгын тон шэнжэлэгдээгүй һалбаринуудай нэгэн мүн. Энэ талаар шэнэ нээлтэнүүдые хэжэ боломоор. Ехэнхи ушарта намда

сахарна диабеттэй зон хандана. Тэрэ үбшэн дүүрэн эмшэлэгдээгүй, тиибэшье диетэ сахяад, бээе наринаар абаад ябаханда, балай хүгжэдэггүйн мэдээжэ, - гэжэ Ханда Александровна ажалдаа шуналтайгаар хөөрөөгөө үргэлжлүүлнэ.

Ханда Александровна эрхэ тангил Алёна басаганай энэрхы зөөлэн эжы болодог, наһанайнгаа нүхэрэй эгээл найдамтай хани юм. Дүтэлжэ байгаа мэргэжэлтэ һайндэрөөрнь амаршалаад, элүүр энхые, үшөө үндэр амжалта туйлажа ябахыень хүсэе.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.

БРАТЯ ДОРЖИЕВЫ -
ВРАЧИ ОТ БОГА

Ветераны Бурятии с благодарностью помнят выдающиеся заслуги медиков-братьев Эрдэна и Ширапа РАДНАЕВЫХ. Были они родом с Баргузинской долины, выпускниками Московских мединститутов и внесли огромный вклад в развитие хирургии и фтизиатрии республики. Добрые традиции имеют свое продолжение в лицах братьев ДОРЖИЕВЫХ Валерия и Цыренжапа Ивановичей, уроженцев Гарги, выпускников 2-го Московского и Красноярского мединститутов.

Доржиев Валерий Иванович - врач высшей категории, заслуженный врач республики - после успешного окончания 2-го Московского медицинского института им. Н.И.Пирогова в 1977 году прибыл на родину. Приобрел богатейший опыт врача-хирурга по многим профилям медицины, стал врачом-урологом.

Энергия, организаторские данные, большая общественная работа и, конечно, человеческие качества и профессионализм выдвинули его на должность заведующего урологическим отделением БСМП. Это было в 1991 году.

Как известно, урология занимается профилактикой и лечением болезней (цистит, простата, аденома и т.д.) мочепускающих, детородных органов, почек и других.

О напряженности работы отделения говорит такой факт: количество только излеченных в год составляет более полутора тысяч, сюда не входят множество консультаций и нестационарные помощи. При экстренных случаях количество хирургических операций бывает более 800.

Здесь же готовят врачей-урологов, хирургов-интернов по циклу «Урология» со всей республики с применением новейших современных методов диагностики и лечения, достигший отечественной и зарубежной урологии.

Говоря о руководителе отделения БСМП - крупнейшего госпитального центра Бурятии, Валерии Ивановиче, надо отметить его положительную ауру, которая как бы служит дополнительным стимулом в излечении больного, замученного болезнями страданиями.

Ведь завоевать, вернее, получить признание, уважение своих пациентов, большого коллектива БСМП, а также просто знакомых и друзей не просто, за этим стоит большая работа над собой, множество примеров, случаев из врачебной практики, общения, просто в жизни и врожденные данные.

Как говорится: с кем поведешься - от того наберешься! Это изречение в хорошем

смысле можно отнести к коллективу урологического отделения, где царит уважение к пациентам и ответственность каждого работника.

В этой структуре БСМП по отзывам пациентов (самая профессиональная оценка) успешно и высокопрофессионально трудятся Урханов Сергей Васильевич - зам. завотделением, Басанова Нэля Борисовна, Иванов Виктор Викторович, Эрдыниева Юрий Владимирович и Николаев Михаил Павлович - квалифицированные врачи-урологи и хирурги.

Четко и квалифицированно работает медперсонал во главе со старшей сестрой Муровой Ольгой Бадмаевной - заслуженным работником здравоохранения, это квалифицированные медсестры Е.Г.Анциферова, Е.Н.Мункуева, Б.Д.Гармаева, И.М.Бахлаева, О.В.Иванова, Г.В.Хусаева и другие.

Отношения к больным и между работниками отделения уважительная, чувствуется взаимоподдержка, построенная на доверии и уважении.

А Цыренжап Иванович после двухлетней практики в больнице (БСМП) поступил в Красноярский мединститут.

Его организаторские способности, стремление к новаторству, многие хорошие качества, присущие ему и брату, позволили стать главным врачом Ганзуриной детской туберкулезной санатории. Умелое сочетание административной, лечебной практики по оздоровлению детей вызывает уважение и почет родителей, чьи дети навсегда избавились от недугов.

В День медицинского работника хочу поздравить братьев Доржиевых и всем медицинским работникам благополучия. Также всегда получать многочисленные благодарности и благословения от бывших, излеченных пациентов - это и есть высшая награда для медиков!

Мунхо БАЛАГАНОВ.

НА СНИМКЕ: урологическое отделение БСМП. В 1 ряду в центре сидит В.И.Доржиев.

ҮРЭЭЛЭЙ ДЭЭЖЭДЭ
ХҮРТЭГШЭД

Хүлтүүг-Мон гэдэн Түнхэнэй гол харгыгаар баруулжаа ябажа, Шабартын дабаае дабажа гарахада, тайзанай хүшэгэ сэлһэндэл, Эрхүү голлой хойто талаар гэнжэгдэн мундарганууд үбэл зунгүй саһаар хушаатай, сайбалзан харагдажа хүн бүхэнэй дурье татан булаадаг. Гансашье Буряад орондоо бэшэ, бүхы Сибирь соо мэдээжэ эм домто аршаан булагууд эндэл бурьялан гарадаг шуу. «Аршан» курорт, Нилова-Пустынь, Хонгор-Уула, Жэмһэг, Сагаан-Уһанай аршаануудта аяар холын Яхадһаа, Туваһаа, Красноярск, Шэтһээ, хүршэ Эрхүүһээ хүнүүд ерэжэ аргалуудаг, амардаг.

Байгаалин шэмэг - хэдэн дабхар хүүюүрнүүдтэй уушханһаа гадуур туберкулёз үбшэнтэй хүнүүдые эмшэлдэг санаторио врач Бэлла Бимбаевна Цыденова арбан гурбан жэл хүдэлжэ байдаг.

Бэлла Бимбаевна Харбянуудай тосхондо зүүн зүгтэй литээр таһаа жэлдэ Бимба Нимаевич, Сэрэн-Дулма Дашеевна Цыденовтэй бүлэдэ долоодохи үринь боложо мундэлһэн бэлэй. Бүхыдөө юһэн үринэртэй байһан. Мүнөө долоон аха дүүнэр эбтэй эетэй, бэе бээдээ энхэртэй ажалуудаг. Түрэлхидын: эсэгэн, Бимба Нимаевич, аймагай ажахынуудые - Калининай нэрэмжэтэ, «Восточные Саяны» колхозуудые хүтэлбэрлөө, партиин райкомдошье, Хэрэнэй «Скотоимпорт» конторые толгойлоо. Хүдэлһэн газартаа хүн зондоо хүндэтэй, даруу түбшэн зантай, хүдэлмэришэдөөрөө үгээ абһаар ойлгосодог байһан. Эжынь, эхин классуудай багша Сэрэн-Дулма Дашеевна, бүхы наһаараа бага наһатай үхибүүдые үзгүүдые холбуулжа уншажа, бошжэ, тоо бодолгын дүрбэн үйлэдэ хургаа. Харбянуудай, Хэрэнэй, Толгын, Горхоной хургуулинуудта хүдэлхэдөө, хоёр үеын хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хубитаа оруулһан байха. Б.Н., С.-Д.Д.Цыденовтэй гэр бүлэ үхибүүдэе бултые дээдэ шатын мэргэжэлтэд болгоо. Валерий, Светлана, Лариса гурбан Зүүн Сибириин Гүрэнэй технологическа институт дүүргээ, Виктор сэрэгэй алба хаагша, Владимир Эрхүүгэй Гүрэнэй университет дүүргэһэн, Надежда Бурядай Гүрэнэй багшанарай институт дүүргэһэн байха. Бэлла Благовещенскын медицинскэ институт дүүргэжэ, врач болоһон.

Бэлла Бимбаевна бүри хургуулида хуража ябаханаан, эмшэн болохо эрмэлзэлтэй ябаа. 1974 ондо Хэрэнэй дунда хургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Улаан-Үдэдэ жэлэй курс дүүргэжэ ерэнһэнэйнгээ һүүлээр аймагайнгаа больницын хүүгэдэй отделенидэ медсестрагаар ажалайнгаа намтар эхилээ. Хоёр жэл хүдэлһэнэйнгөө удаа Сэлэнгын

медучилищи орожо дүүргээ, 1980 онһоо Улаан-Үдэ хотын нарайлалгын байшанда хоёр жэл соо ажаллана. Тэрэнэй удаа Благовещенск хотын мединститутта хуража, врач-терапевтын мэргэжэлтэй болоо. Сэрэгэйхидэй хэлсэдэгээр, рядовойһоо генерал хүрэтэр элүүрье хамгаалгын хүдэлмэришэнэй бүхы шатыень дабажа, врач болоо. Оюутан ябаханда, Амарай областин больницада медсестрагаар хүдэлжэ, дүй дүршлөө дээшлүүлээ. Дээдэ хургуулиа «эрхим» гэдэн сэнгэлтэтэйгээр дүүргээ, Хягтын аймагай Худара-Сомоний участково больницада гурбан жэл хүдэлөө. 1992 ондо түрэл Түнхэндөө бусажа, Аршаанай уушханһаа гадуур туберкулёз эмшэлэгшын санаторио хүдэлжэ эхилээ. Энэ эбтэй эетэй коллектив соо шэлэжэ ороһоор арбан гурбан жэл таһалгаряагүйгөөр хүдэлнэ. Коллективые республика соогоо мэдээжэ эмшэдэй нэгэн Россин Федерацийн болон Буряад Республикын габыята врач Аральжин Дондокович Прушенов хүтэлбэрилдэг. Буряад Республикын габыята врач Майя Цыреновна Прушенова дүй дүршлөөрөө хубаалладаг. Бэлла Бимбаевна түрүүн медсестрагаар хүдэлжэ эхилһэнһээ хойшо хорин найман жэлэй туршада үбшэ танижа элрүүлхэ, тэрэниэ зүбөөр эмшэлхэ, үбшэн хүнэй наһаа сэдхэл заһажа шадаха дүй дүршлэтэй врач. Эмшэлэггэ гаранан хүн бүхэн хайн хайхан үгэнүүдээр үрээл табижа ябадаг. Бэлла Бимбаевна - дээдэ квалификационно категориин врач. 1995 ондо Буряад Республикын засаг түрын Хүндэлэлэй грамотаар шагнагданхай.

Бэлла Бимбаевна терапевт врачай үүргэ дүүргэхын хажуугаар, минии операц хэжэдэ, саг үргэлжэ ассистент байдаг, - гэжэ ахалаша врач Аральжин Дондокович хөөрэнэ. Санаторийн хүтэлбэрилэгшэ врачай хүдэлмэридэ иимэ үгэнүүдээр үндэр сэнгэлтэ үгэнэ.

Б.Б.Цыденова гол ажалайнгаа хажуугаар ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. «Сүлөө сагтаа медицинһын литература болон уран хайханай зохёолнууд сооһоо детектив уншадагби», - гээд энэбхилбэ. Оюна басаганинь Аршаанай дунда хургуулиин юһэдэхи класста хурадаг. Наһанайн нүхэр Доржо Сыренович Сотников али болохоор дэмжэдэг, туһалдаг.

Улаан-Үдэһөө, аймаг бүхэнһөө эмшэлүүлгэ гаранан хүнүүд санаторийн врачнууд Бэлла Бимбаевна Цыденова, Николай Дашеевич Шагдууров, Аральжин Дондокович, Майя Цыреновна Прушеновтэндэ болон бүхы хүдэлмэришэдтэ зол жаргал, элүүр энхые хүсэн байдаг.

Василий БИЛЬТАГУРОВ,
журналист.

К 90-летию выдающегося ученого-лингвиста Ц.Б.ЦЫДЕНДАМБАЕВА

ЖИЗНЬ, ОТДАННАЯ НАУКЕ

Судьба каждого человека складывается по-своему - нет ни одной похожей на другую. Один из выдающихся ученых Бурятии, доктор филологических наук Цыбик Бобоевич Цыдендамбаев прожил интересную, богатую, но, увы, недолгую жизнь. Ветеран войны, талантливый филолог умер, когда ему было всего 68 лет. Но и за эти 68 лет он достиг многого - был удостоен почетных званий «Заслуженный деятель науки Бурятской АССР», «Заслуженный деятель науки РСФСР», был награжден орденами Отечественной войны, «Знак Почета», «Дружбы народов», медалями «За отвагу», «За доблестный труд» и др.

В эти дни, а именно 15 июня, исполняется 90 лет со дня его рождения.

Цыбикжаб Бобоевич Цыдендамбаев родился 15 июня 1915 года в улусе Байдын-Эбур, который относился к Галзунской волости Верхнеудинского уезда, а ныне к Хоринскому району Республики Бурятия. В пятилетнем возрасте он был отдан в Анинский дацан - учиться на ученого ламу-лекаря. Но спустя некоторое время после одного небольшого, но имевшего серьезные последствия, инцидента, он убежал из дацана.

В 1925 году он поступает учиться в Хоринскую школу крестьянской молодежи. После окончания 5 классов как один из способных учеников он был направлен в Верхнеудинск на подготовительные курсы Бурятского педтехникума. Но он вскоре должен был оставить учебу - заболела мать. Вернувшись на малую родину, работал учителем Барун-Хасуртаевской начальной школы. Затем он был выдвинут на работу в аппарат Хоринского района, где в должности статистика-информатора проработал до 1935 года.

В том же году Ц.Б. Цыдендамбаев поступил на 1 курс факультета бурятского и русского языков Бурятского педагогического института. После второго курса в связи со смертью отца он был вынужден прервать учебу. Сначала он работал и.о. заведующего Хоринским районо, а затем переведен в Улан-Удэ и назначен ответственным редактором учебной литературы Бурятского книжного издательства.

С сентября 1939 года Ц.Б. Цыдендамбаев возобновляет учебу в пединституте. 1 июля 1941 года он получает диплом об окончании института, а 5 июля уже служит в рядах Советской Армии. Победу он встретил в звании капитана в госпитале г. Кракова - его ранило осколком снаряда буквально накануне Победы, 11 февраля 1945 г.

Демобилизовавшись из рядов Советской Армии, Ц.Б. Цыдендамбаев целиком посвящает себя науке. В 1946-48 гг. работает заведующим сектором языка и письменности Научно-исследовательского института культуры (БМНИИК), а 30 ноября 1951 года после очной аспирантуры защищает в Москве кандидатскую диссертацию на тему «Местоимения в монгольских языках». Четыре года работал на своей прежней должности, а с 1955 по 1957 год занимал должность директора БМНИИК.

Следующим качественным шагом в его становлении как ученого стала защита докторской диссертации. 25 октября 1973 года в качестве диссертации была представлена его монография «Бурятские исторические хроники и родословные».

Ц.Б. Цыдендамбаев - большой труженик науки. Ей он отдал всего себя без остатка, непрерывно проработал на ниве науки более 37 лет.

Во многих работах Ц.Б. Цыдендамбаева, написанных за годы работы, в качестве одного из главных объектов его исследований и пристального внимания выступает бурятский литературный язык. Предметом его специальных исследований были письменнo-литературный язык бурят дореволюционного периода, формирование и развитие нового литературного языка в советскую эпоху, морфология и синтаксис, лексика и стиль, вопросы переводов и лексикографии литературного языка, социалингвистика. В результате у ученого сложилась целостная концепция о письменнo-литературном языке бурят.

В течение многих лет Цыбик Бобоевич изучал язык старомонгольской письменности, употреблявшийся до революции в Буря-

тии, сам собрал и организовал сбор большого количества памятников этой письменности. В личной коллекции Ц.Б. Цыдендамбаева имеются документы, датированные началом и серединой 19 века.

В результате скрупулезного изучения памятников старой письменности и кропотливых поисков автор пришел к выводу, что буряты до революции имели свою письменность. Как показано в работах Ц.Б. Цыдендамбаева, особенно в его фундаментальном труде «Бурятские исторические хроники и родословные», буряты «на старомонгольском языке писали правовые и исторические сочинения, мемуарные и языковедческие работы, дидактические и художественные произведения». Как пишет Цыбик Бобоевич, на этих образцах бурятской устной литературы, на собственно монгольских сочинениях разных жанров, особенно на оригинальной исторической, переводной дидактической и художественной литературе, на ксилографических религиозно-буддийских изданиях как монгольских, так и бурятских дацанов учились и воспитывались многие поколения дореволюционных бурят, из числа которых вышли переводчики с тибетского и русского языков, авторы словарей и учебников по языку, летописцы, сочинители песен и стихов, более того, даже зачинатели современной бурятской литературы. Вопреки существующему

мнению о том, что старомонгольский язык, которым пользовались буряты, являлся литературным диалектом классического монгольского языка или даже самостоятельным старобурятским языком, Цыбик Бобоевич пришел к выводу, что этот язык ничем не отличался от классического языка. Но из того, что буряты пользовались классическим монгольским языком, не вытекает, что они до революции будто бы были бесписьменным народом.

Научная деятельность Ц.Б. Цыдендамбаева началась (1946 г.) началась в сложных, противоречивых условиях развития молодого бурятского литературного языка. Это был период, когда происходил живой, кипящий процесс формирования литературного языка, когда многое в литературном языке складывалось впервые. И в этот период чрезвычайно важно было правильно определить взаимоотношение складывающегося литературного языка с тремя языковыми стихиями, на которые он опирался. Это бурятский народно-разговорный язык, старописьменный монгольский язык и русский язык. И по всем возникавшим вопросам Ц.Б. Цыдендамбаев давал лингвистически грамотные рекомендации, основанные на детальном изучении фактического материала.

Много усилий приложил Цыбик Бобоевич к упорядочению бурятского правописания. Под его непосредственным руководством были разработаны, затем изданы и действуют сейчас новые, уточненные и дополненные правила бурятской орфографии и пунктуации, которые не требуют никаких крупных изменений и дополнений.

Но особенно большую работу как ответственный редактор провел Ц.Б. Цыдендамбаев по составлению и изданию в Москве двух крупных словарей - бурятско-русского на 25 тысяч слов (1951 г.) и русско-бурятского на 40 тысяч слов (1954 г.).

В дальнейшем Ц.Б. Цыдендамбаев выступил с инициативой составить толковый словарь бурятского языка, который, по его мысли, должен стать подлинной сокровищницей словарного богатства бурятского языка. Под его руководством собран огром-

ный материал для составления такого словаря. Сейчас сотрудники словарной группы Отдела языкознания готовят первый том (из двух) толкового словаря бурятского языка объемом около 90 печатных листов, которой увидит свет, надеемся, в ближайшем будущем. Перед этим они выпустили два пробных специальных толковых словаря (учебный и тематический, посвященный традиционному быту бурят в прошлом). Также готовится к изданию измененный и дополненный бурятско-русский словарь К.М. Черемисова в значительно увеличенном объеме.

Подчинение всей своей научной деятельности нуждам языкового строительства в республике, многолетняя работа по редактированию и рецензированию множества изданий и большая организационная деятельность, которая не поддается строгому учету и регистрации, отражались на непосредственной исследовательской работе Цыбика Бобоевича. В последние двадцать лет (60-80-ые годы) опубликован ряд его исследований, посвященных теоретическим вопросам бурятского литературного языка. К ним относятся: «Синтаксис простого предложения» и «Местоимение» (разделы академической грамматики бурятского языка), «Бурятские исторические хроники и родословные», «Грамматические категории бурятского языка в сравнительно-историческом освещении» и многие другие. Эти работы получили признание в среде исследователей монгольских языков, в том числе бурятского языка.

Цыбик Бобоевич Цыдендамбаев оставил нам богатое теоретическое наследие и детали разработки по вопросам развития бурятского литературного языка и наш священный долг беречь и приумножать это наше богатство, воплотить в жизнь все планы и замыслы Цыбика Бобоевича - неумолимого труженика, ученого с большой буквы.

А.ШАГДАРОВ,
главный научный сотрудник
отдела языкознания ИМБит
СО РАН, профессор, д.ф.н.,
Б.ЦЫРЕНОВ,
и.о. зав. отдела
языкознания,
к.ф.н.

Онһон үгэнүүдэй үлхөөнүүдһээ...

Үндэрэй оройдо дүүлин гарабал,
Уужам дэлхэйн нiorуу хаража,
сэдхэлээ ханахаш,
Үрээлэй үндэр наһа наһалбал,
Үнгэрэн ошоһон үетэн нүхэдөө ханажа,
үгылэн гажархаш.
Үелжэ ханилһан нүхэрөө доромжолбол,
Үри хүүгэдэйнгээ нангин һүлдэ
гомодхообол,
Түрэл гаралһаа таһаран холодобол,
Үндэр наһанай үйлэ хэрэг доройтохол.
Гүрэнэй зөөридэ гонтобол,
Гэдэһэ гүзөөнэй санха боложо магад,
Хамтын зөөридэ шунахайрбал,
Хото хоолойн хаалта боложо магад,
Зоной зөөридэ зоргоороо оробол,
Зол жаргал зоболон боложо магад,
Олоной зөөридэ обтобол,
Олзын зам осол боложо магад,
Муу ханаха - муухаг харгы,
Бэлээр ханаха - балар харгы,
һай ханаха - һонор харгы.

Айл айлаараа адаряадалдажа,
Арад арадаараа арсалдажа,
Омог омогоороо илгаржа,
Орон ноюгагаа һандаргабал,
Аласай харгы хазагайрхал.
Хуһан модон
Хүнэй бөөдэ хүсэ нэмэнэ,
Улаангир модон
Уладай үлбэр хорохо.
Гэдэһээ үдэжэ үргүүлһэн,
Голоо дааража хүүдэһэн
Үжибүүн өөдэлхэгүй.
Арад түмэнэй буян -
Амгалан байдалай заяан.
Зүрью зоригтой ябабал,
Зол жаргалай жолоо барихаш.
Эрын хуби заяан - харгыда,
Эхэнэрэй хуби заяан - хадамда.

Холын харгы дүтэлүүдэг - хүлэг морин,
Хадамай гуламта бадарууддаг
- эхэнэр хүн.
Наһша сэсэг наранһаа,
Наһанай хэшэг нагасанһаа.
Хүнэй гараар олоһон олзо - хөөһөн.
Өөрын гараар олоһон олзо - өөхөн.
Үнэниень хэлэхэнь хэсүүл,
Худалаар хэлэхэнь нүгэл.
Зобохо саг үнгэрхэ,
Золто саг эрьхэхэ.
Нүгэлэй харгы
Наһанай үе соо.
Һанаанай байгаашы һаа,
Һоёо хүрэхэгүй.
Шоно нохойһоо айдаггүй,
Нохойн хусахаһаа айдаг.

Хулгайн олзо - хогоосон,
Ажалай олзо - алта мүнгэн.
Баян хүниие һүгэдэжэ үдэшхэ,
Үгытэй хүниие һэжэглэжэ үдэшхэ.
Баян хүн зөөрин зоболонтой,
Сэбэр һамган сэдхэлэй зоболонтой.
Үнэр баян айлда - үлзы хэшэг,
Алта мүнгөөр баянайда - атаа мэээн.
Гүлмэр залууханууд гэн гэхээ,
Гүзөө гуяа гаргажархинхай
Гудамжа дүүрэн гэшхэлэндэ,
Налгай дарууханууд гэн гэхээ,
Мүнгэ алтаар яларшанхай
Наадан зугаа нахилзанад,
Хүмүүн хүүхэд гэн гэхээ,
Хатуу хары амсажархинхай
Хүбүүдэй урдуур хүндэлдэнэд,
Сэхэ харашагүй сэбэрхэн басагад
гэн гэхээ,
Сээжэ үбсүүтээ сэлижэрхинхэй
Сэсэрлиг соогуур сэрбэлзэнэд.

Б.ЗЫДРАБЫН.

МУНДУУ МУХАНИ

Мухар-Хүндын хү наалин фермэд үхэр адуулагшаар багжагар томо бөөтэй, бар ехэ хүсэтэй Мундуу Мухани ажаладаг байба. Ухаагаар дутуу гэхэд, дутуу бэшэ, эсэн гэхэд, эсэн бэшэ, найрхуу найзгай зантай тэрэнэй үнэхөөр нэрэн Мухан хэн.

Тэрэ нотагай зон бэе бээдээ ара нэрэ үгэлсэжэ, тэрэ нэрээрээ алдаршадаг байгаа. Хэнэй хэндэ хэээ ара нэрэ үгэһыень хэншые мэдээдэггүй юм. Энэ нотагайхид бэе тамираарнь, мэргэ-жэлээрнь болон абари зангаарнь зохилдуулан тааралдуулжа, шадмар бэрхээр ара нэрэ үгэдэг зантай.

Мундуу Мухани хүнүүдэй хүсэ шадалыень магтахата, баярландаа, мундуурхан байжа, мээсэгтэй талхыень гү, али хартаабхыень нугабшалаад, гэртэнь оруулжархидаг байгаа. Тэрэнэй бар ехэ хүсэтэйе мэдээд болоһон нотагайхидынь нэгэтэ аймагай бүхэ барилдаанда абашаба. Абаашахынгаа урдахана барилдаашадай командын капитан-тренер тэрэндэ барилдаанай хоёр гурбан дүрэ заан харуулжа үгэнэн байба.

Барилдаанай хибэс дээрэ Нархатын суута бүхэтэй Мундуу Мухани гараад, тэрэниен хам тэбэрижэ матан гэхэдэнь, норганиинь хухаршаба. Тиигээд лэ тэрэ гурбан жэлдэ барилдангүйгөөр түрүүшын нуури эзэлбэ. Дүрбэдэхи жэлдэнь залуу бүхын бии болоһон тухай нуураг суу Мухар-Хүндэд хүртээр дуудлаба.

Үдэр бүхэндэ үхэр адуудаг, үбнэ болон силос шэрэдэг Мундуу Муханида тренертээ бээ хорихо сүлөө олодоногүй. Тэрэ чемпиононгоо бэлэ барилдаагүйгөөр залуу бүхэдэ үгэхэ дурагүй. Тиимэнхээ тэрэ бээ өөрынхээрээл хорихо эхилбэ. Түмэр сорго гохиилгожо, тээлүүр хээд, хоёр томо модон боошхо бурдуугаар дүүргэжэ, тэдэнээ үргөөд, котельниһээ зуугаад метр зайда байһан үнээдэй байрада абашана, уһа зөөнэ.

Аймагай сээнтэртэ бүхэ барилдаанай мүрысөөн эхилбэ. Багжагар хүдэр бөөтэй залуухан хүбүүндэ тренерынь яажа Муханитай барилдаха тухай шэбэнэн заабарилла. «Мундуурхажэ, хүсэрхэжэ байжа, энэ бүхын нюргые бү хуха-

лаарай», - гэжэ өөрын тренер Муханида хэлбэ.

Залуу бүхэ барилдаанай хибэс дээрэ гаража, бошхошог Муханиин гартань оронгүй, урда хойнонь гаража байжа һабардан эсээгээд, гэнэдхэн бүдэрүүлхэ гэбэ. Тээд Мундуу Мухани залуу бүхын харбагад гэхэдэнь, зүүн гарыень баряад, зүүн хугадаа хабшуулжархида. Залуу бүхэ гараа хугалан абажа шадахаяа болибо. Тиихэдэнь Мундуу Мухани тэрэниен бээ тээшээ татажа асараад, баруун гарыень зүүн гартайнь суг зүүн хугадаа хабшуулба. Залуу бүхэ хоёр гараа тэрэнэй хугаһаа ходоһон абажа шадахаяа болёошые хаа, һамган дэгээ хээд, ара гэдэргэнь түлхижэ унагааха гэбэ. Тээд Мундуу Мухани хоёр хулыень баруун гараараа тахимаарнь таһа тэбэрээд, нарай үхибүүн мэтээр тэрэниен урдаа үргөөд, тренерынь хажуудахи сүлөө стул дээрэ нуулжархида.

Зал соо хүхэ энээдэн, альга ташалган эдэлшэбэ. Дала мур дээрэнь Муханиин хэбтүүлээшьегүй хаа, судьянууд залуу бүхые диилдэнэдэ тоолобо. Тэрэ гэнээр тэрэнэй шэгнүүртэ барилдаха бүхэ барилдаашад олохоёо болижо, Мундуу Мухани мүрысөөндэ ошоод лэ, барилдангүйгөөр, чемпион болоод лэ, гэртээ бусадаг болобо. Бар ехэ хүсэтэй

Гарма-Доди ДАМБАЕВ

Муханида балбуулжа, магуулжа, эрэмдэг болохо гээгүй хаа, тэрэнтэй барилдахаяа хэн барилдаанай хибэс дээрэ гарахаб даа. Гэбэшые барилдангүйгөөр чемпион бололо Мухание баярлуулнагүй. Хүнүүдэй хүсэ энээдэхэдэнь, альгаяа ташахадань, дуу гүйсэдхэнэн артист мэтээр тэрэ хүхидэг, баярладаг байгаа бшуу.

Хү наалин үнээдэй байра заһа-барилдаха боложо, бревнуудые отолон шэрээгэ эхилбэ. Мундуу Мухани эршүүлтэй хүбшэ ой гаралсаба. Таба-зургаан метр утатай, тэбэри болохо бүдүүн модоной нэгэ үзүүрхээ тэрэ гансааран үргөөд, саһан дээгүүр хүсэ шэрээд, хада уруу буулгахадань, нүхэдэнь Мухание магтаад, хүхээгээд, хирөөдөжэ унагааһан бүхы модонуудаа зөөлгэнэ.

Отолжо унагааха модо бэдэрээд ерэнэн тэдэнэй нэгэн нүхэдтөө баабгайн эшээн олоһон тухайгаа хэлбэ. Тэдэнэй дунда ангуушад одожо, нэгэ-хоёр аматай буунуудаа, һомонуудаа бэлдээд, хүхэ болон хирөөгөө абаад, саһа махан саашалбад.

Нэгэ бревно доошонь буулгаад, модо отолһон талмайдаа Муханиин бусахадань, нүхэдэнь саһаа һубарилдан ошожо ябада. Мухани оог хашхараа табин, хойноһоонь дахаба. Тэдэнэр тогтоод: «Ши эндээ үлэ. Үлэгшэ модонуудаа шэрээжэ, доошонь буулга. Бидэ хүбшын эзэнтэй уулзахамнай. Бар ехэ хүсэтэй бартахине буудажа алахамнай», - гэжэ хашхаралдаба.

- Би баһал уулзахам, таанадаһаа юугээрээ дортоо хүнби! - гэжэ Мухани хашхаран, тэдэндээ дүтэлбэ.

- Тон зүб хэлэншэ. Бүдүүн модоор хүшүүргэ хэхэдэмнай, хүсэтэй хүн хэрэггүй, - гэбэ тэдэнэй нэгэн.

Эршүүл һубарилдаһаар улаһан шэрэнгийн захата эрээд, хүшүүргэ хэхэ бүдүүн модо хирөөдөжэ эхилбэ. Малгайн зэргэ нүхэнһөө уурал гарана. Тэрэнэй хажуудахи нарин модод сэн бүгтэ хушууланхай. Мундуу Мухани ута модо газарһаа абаад, тэрээгээрээ малгайн зэргэ нүхэ уруу хадхажэ мэдэбэ. Баабгайн жэгтэй шанга, зэбүүрхэмээр зэрлиг муухай абьяан соностобо.

- Холо болыш! Тэрбедыш! - гэжэ

ангуушадэй хашхаралдаһаар байтар, хүнгэрэг саһан үрхирөөд, зантагар томо баабгайн толгой бултайба.

Мундуу Мухани хүүртигээ тайлажа хаяжархёод, норгаяа халта дүхылгэн, барилдахаар бэлэн болошонхой юумэ:

- Бү ай! Гара, гара наашаа! - гэжэ хоёр гарайнгаа хургануудые бээ тээшээ хүдэлгэн урина. - Тиимэл хаа хүсэтэй хадаш, хүшүүргэ хээд, шамайе буудажа алаха гэнэ гү? Хүсөө үзэлсэбди, гар гар наашаа!

Баабгай эшээн сооһоо хүрэн гараад, хойто хоёр хүл дээрээ бодомсоороо, заапагар томо амаа ангайгаад, хүбшэ ойн хүнхинэтэр хашхарба. Ангуушад Муханиа буудахаа айшоод, буугайнгаа сэмгые иишэ тиишэнь залан зогсоод, Мухани нэгэ хэдэн алхам хэжэ, баабгайда дүтэлбэ.

Баабгай зүүн һабараараа Муханиин баруун ээм мүрые альгадэжархида. Мухани зээрэмхэй мэтээр хада уруу мухаришаба. Буунууд дээрэ дээрһээ угсаралдан хүрээжэ, баабгай саһан дээгүүр шуһан харгы үлөөгөөд, хадын ташалан руу холжоршобо. Мухани торожо тогтоһон модонойнгоо узуурһаа бодоод, баруун ээм мүрөө эльбэн, үхэлэн баабгай тээшэ харасаяа абашаба.

- Мухани, амиды гүш? Мухани, гэмэлтэггүй гүш? - гэжэ байжа асууһаар, нүхэдэнь тэрэндэ гүйдэн ербэ.

- һалбайша юм гэжэ юундэ намда хэлээгүйбта?! Юундэ алаабта? Би баабгайтай хүсөө үзэлсэхэ гээб! Мэдээгүйдэмни гэнэдхэн алгада-жархёо! - гэжэ Мухани нүхэдөө эмэлбэ.

- Эх даа, Мухани, Мухани, муниһал хүн байнаш даа! Бидэ шамайе үхэлһөө абараалди. Бидэндэ баяр хүргэхын орондо, юундэ эмэлһншэ, - гэжэ нүхэдэнь урмаа хухаран хэлэбэ.

«Жэгтэй ушарал болоһон юм» гэхэн конкурсно

ПАНААМГАЙ БОРИС

Нэгэтэ Борбоодойн Бороодойндо, «Хойто үбэр» гэжэ отара дээрэ, хони адуулжа хүн хэрэгтэй болобо. Түрүүлэгшэ нэгэ залуу хүбүүе адуулжа, хони адуулхые дурадхаба. Хүбүүмнай Борис гэжэ нэрэтэй, тордөөшые хони адуулжа үзөөгүй хүн байшаба. Борбоодойн хүбүүнһээ нураа: «Хони адуулжа үзөө һэн гүш, тарья талхамнай ойроһон, тарьянда алдаа хаа, хониемнай тэрүүлээ бол, хожомын хони түлээш, ойлгоо бээш», - гэбэ. Борис ехэл хүхюутэй хонидоо туугаад, бэлшээрэдэ гараба.

Бороо, шуурганшы боложо магад гээд, болоон хүүртигээ, «Баян-Зүрхэн» гэжэ ном абаад ябаба. Хонидынь газарһаа намдууханаар бэлшэжэ эхилбэ.

Борис мүнөөхи номо тархыашы үргэнгүй уншажа, хонёошы мартажархида. Нэгэ хээд болоод харан гэнэнь, хонидынь үни хада тарьяан соо ороод, урилдажа байжа эдэлэнэ.

Бориснай ухаа мэдээ алдаад, болоон хүүртигээрээ һарбагануулжа байжа намнахадань, нүгөө талаарнь хушуураад, хонидынь гаража үгэбэгүй. Борис намна наминаһаар, хүлһениинь гоожжо, уйлахаар боложо, хулыньшы урагшаа ябахаа болишобо. «Баян-Зүрхэн» номоошые хаана унагааһанаашы ойгобогүй. «Зай, байза, яалтай гээшэб, ямар ухаагаар энэ шолмонуудыш гаргахамни гээшэб-э-э! Хонидынь тэрүүлжэ, үридэ унахамни гээшэб ы-ы-ы!»

Түргэн зуураар болоон хүүртигэйнгээ нэгэ хамсы соо самсаа тайлаад, горойтор шэхэжэрхибэ. Нүгөө хамсы соонь үмдөө тайлаад, горойтор шэглэжэрхибэ.

Борис саб сагаан дотор хубсаһаараа, ай бурхаан, харгыгаар ябаһан хүн бү харанай, ямар үхэдэл шүдхэр ябана гээшэб гэжэ ханаха аа гү, горогор хамсытай болоон хүүртигээ толгой дээгүүрээ нэмэрээд, нэгэ заахан гүбээ дээрэ гараад, тэндэхээ тяд, тья-аад гээд хашаа хуугай табинаар намнажа эхилбэ.

Юу байха һом даа хонидынь, тиимэ арба сарба юумэ харахалаараа, бэе бээе дайрасалдаһаар, полиһоо тээ холошог ошоод, толгойнуудаа нэгэ жэгдээр дээрэ үргэнхэй, амийгүй юумэд шэнги Борисоо хараад байгаа бэлэй. Тиигээд саһаа эдэлһээр, гэр тээшээ бэлшэжэ ошоходонь, Борис хорёонийнгоо үүдые түргэн нээжэ хонидоо хаагаад, гэртэшые оронгүй, хойшоошые харангүй, болоон хүүртигээ гартаа баринхай, центр тээшээ гэшхэлжэрхёо бэлэй.

М.ТУБАЕВА.

«Минии мүшэн шинии мүшэнтэй»... гэхэн конкурсно

ИНАГ ДУРАНАЙ ҮДЭР

Инаг дуран өөрын һайндэртэй, Энэнь эрьен дахинаа ерэнхэй. Идам залуухан һаһаа ханажа, Дуран тухай шүлэглэн нуунаб. Дуранай дүлэтэ охиндо абтаад, Досоомни тээсэжэ ядан байна. Дурлаһан инагтайгаа дахин уулзажа, Дулаахан үгэнүүдынь шагнахаа хүсэнэб.

ТОХЁОЛДО ҺОН МҮШЭМНИ

Олон хабарнуудые угтааб һаһандаа, Олитгүй энэ һайхан саг. Огто ондоогоор мүнөө хабар Орожо эрбэл энэ жэл. Тоолошогүй олон жэлнүүд үнгэршэнхэй, Түмэн мянган мүшэд соо Төөрижэ гансаардаһан минии мүшэн Тохёолдохо мүшээ олобо гү? Ямар һонин гайхал гээшэб, Яажа этигэхэб зүрхэндөө Яргалаа одоо олобо гэнэмни,

Яаралтай һаһамни үнгэршэнэн байбал, Тиигээд яагааб? Иимэл хубитай Түрэнэн эхэнэр байгаа гээшэб. Тохёолдоһон тэрэ һүүлшын мүшээ Тахихал болобо, алдангүйгөөр. Одоо мүнөө ойлобо хэбэртэйб Оройтоһон дуранай хүсэ шадал, Ондоо юуныше эзэлнэгүй сэдхэлым, Одомни болоһон шамайгаал хүлээнэб.

Һүүлшын дуранай долгиндо дайруулаад, һананаб шинингээ нодонэй хараса. Үнгэрһэн олон жэлнүүдэ энхэрэн Уяран дахинаа зүрхээс хүдэлгэнэб. Үргэлжэ юундэ һанаандам байнаш, Үглөө эртэшые, үдэшэ оройшые, Үнэн зүрхэнһөө дура сэдхэлым Дүүрэн ойлохо дурамни хүрэнэ. Хүрөө, нүхэр, али болихомнай гү? Хүшэрхэн юумэдэ дайруулаа хэбэртэйбди. Хүн зоной зугаада оронгүй, Хахасаха арга олохомнай гү? Хулуужа эдээгүйб, худалаар хэлээгүйб,

Хүнэй хэлэнһээ юундэ айхабиб! Энэ һайхан дэлхэй дээрэхэнэ Инаг дуранһаа үлүү юуныше үгыл!

Дулаахан үгэдэш нэнгэшөөд, «Дурлашооб», - гэхэдэм аягүйл. Дуран тухай дуу дуулажа, Дура сэдхэлээ уярууланамни. Жаран дабаанай саанахана Жаргал яагаад ердэг юм? Зориута шамтай уулзажа, Золгохо дурамни юундэ хүрэнэб?

ГАЙХАЛТАЙ ДУРАН

Дэлхэй дээрэ хүнүүдтэ хүртүүлһэн дуран гээшэ гайтайл юумэ байна. Эдир залуудаа түрүүшын дура Эдлээбди бидэ энээхэн һаһандаа Намарай үе иигээд лэ ердэг, Наһаншы хүнэй түргөөр ябана. Али иимэ хубитай юм гүб, Алдангүй туршаад үзһүү дурлаад. Заяагүй түргэнөөр эрьжэл байдаг, Сагай хүрдэ зогсожо аргагүй, Заагдаһан һаһанай хуби заяа Зоригоо нэмэжэ эдлэл хожуулан. М.ПЫШНЯК.

АНЕКДОТ ШЭНГИ

«Домодедово» аэропортдо һүниин часта буужа, амаралтын таһагта хоноод, үглөөгүүр Москва мордобди. «Москва» кафеһэй үүдэ туласа бууһан бидэ, үсэгдээр Улаан-Үдэдэ эдэлһэн, самолет соо бага-бага үллэһэн хадаа үглөөдэрын үлэншэг, дуратайхан эдэлхээ оробобди.

Орон сасуу хубсаһаа тайладаг таһаг, хажуу гэзнь дүтэшгэ буфет, баруун гар тээшээ халта ябахадаш, гурба-дүрбэн гэшхүүр дээшээ болоод, эдээлгын ехэ зал. Үглөөнэй эдээн үдын забһар хоёрой хоорондохи саг байжа, зоншые дан олон бэшэ. Эсэһэншэ хэбэртэй, бүри тэниижэ амаржа, һонин һорьмойгоо ярилдангаа, яаралгүй, эдээлжэ садаад бодоходоо, нөөхи гэшхүүрнүүдэ мартажархидан байгааб. Бодоод, буфет тээшэ нэгэ хэдэн алхам хэһэн бэшэ,

гэнтэл тэрэ гэшхүүрнүүдээрээ доошоо бүдэржэ эхилбэб. Оро бодогүй унашоогүй, үшөөл бээе татажа бүдэрһэмни гайхалтай агша. Бүдэр бүдэрһөөр ошоод, буфетэй стойкодо бүгтэрэн аһалдаха зуураа, жэжэ шэгнүүрэйнь хоёр тээгүүр гарнуудаа хаяад, табак соонь нюураа хээд хэбтэшооб. Арай гэжэ гараа хумижа тохонголохо зуураа (һалжалдаһан гүлш тулгана юм бэшэ) шэгнүүрэй табак нюураараа нюхаанюхаа бодоходом, урдам гэдэһээ тэбэриһэн буфетчица бодожо шадахаяа болишоһон, харуулан үбгэжөөл үдэндээ бажуудашаһан, иимэ ехэ хүжюун энээдэн боложо байгаа лэ.

Гансал минии энээдэн юундэб даа хүрөөгүй, түргэн дары газар гаража һэрюусэб һэм.

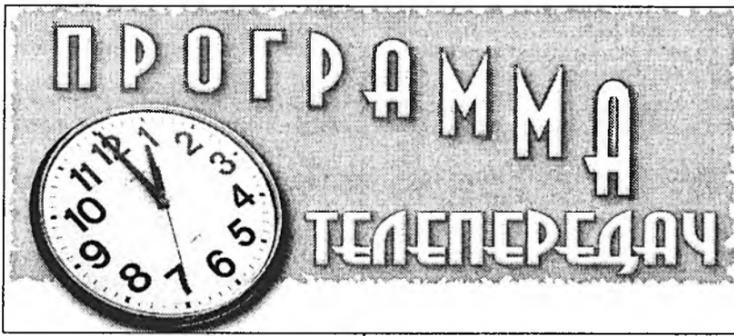
Шуя-Ханда БАЗАРСАДАЕВА

№23(428)

Дүхэрнэ

№69(21155)

Понедельник, 20

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Профилактика до 13.00
13.00 Новости
13.05 Х/ф "Весьегонская волчица"

«Россия»

Профилактика
12.00 Вести
Местное время
12.30 Вести-Бурятия

Местное время
15.10 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
15.30 Т/с "След оборотня"

Канал «Россия»
18.00 Вести
18.10 Т/с "Кулагин и партнеры"

Местное время
21.30 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
21.50 "Спокойной ночи, малыши!"

НТВ

07.00 "Сегодня утром"
10.00 "Совершенно секретно"
11.00 "Сегодня"

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Вторник, 21

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 "Доброе утро"
10.00 Новости
10.05 Т/с "Время жестоких"

«Россия»

06.00 "Доброе утро, Россия!"
Местное время
07.45, 08.45 Вести-Бурятия

14.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Вести
Местное время
15.10 Вести-Бурятия

Канал «Россия»
15.30 Т/с "След оборотня"
16.35 Т/с "Красная площадь"

Местное время
17.40 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал «Россия»
18.00 Вести

НТВ

07.00 "Сегодня утром"
10.00 Т/с "Параллельно любви"

17.00 "Сегодня"
17.20 "Принцип домино"
18.25 Т/с "Дальнобойщики-2"

Канал НТВ
20.00 "Сегодня"
20.40 Т/с "Игра на выбывание"

АРИГ УС

Профилактика
10.45 "Абитуриент-2005"

11.00 Х/ф "Пальчики оближешь"

13.15 Вокруг света
13.40 Т/с "Любовь с первого взгляда"

14.25 "Любовь с первого взгляда"

14.55 Х/ф "Операция "Трест", 1 с.

16.00 Т/с "Толстая девчонка"

17.00 Победоносный голос верующего

17.30 "Большой брат"

18.30 "Формула успеха". Погода

18.35 "Абитуриент-2005"

18.45 "Восточный экспресс"

19.00 "Невероятно, но факт. Петля облизать"

19.50 Док. детектив: "Западня для шейха"

20.35 "Восточный экспресс". Погода

21.00 Т/с "Граница. Таежный роман", 1 с.

ТИВИКОМ

07.20 "Школьное ТВ". Погода. "Лоск"

08.00 М/с "Икс-мены"

08.25 М/с "Уолтер Мелон"

08.50 Мультфильмы

09.35 Д/ф "Телесные контакты"

10.30 "24". Погода

10.50 Х/ф "Замороженный ужас"

13.00 "Самые загадочные места Земли"

13.30 "24". Погода. "Лоск"

14.00 "Час суда"

15.00 "Проект "Отражение"

16.15 М/с "Переменка"

16.40 М/с "Геркулес"

17.00 Т/с "Мятежный дух"

18.00 "Час суда". Погода

19.00 "Час суда"

20.00 М/с "Футурама"

20.30 "24". Погода. "Лоск"

15.35 М/с "Что новенького, Скуби Ду?"

16.00 М/с "Люди в черном"

16.30 М/с "Приключения Джеки Чана"

17.00 Т/с "Зена - королева воинов"

18.00 Т/с "Зачарованные"

19.00 Т/с "Комиссар Рекс"

19.55 Т/с "Моя прекрасная няня"

20.30 Истории в деталях

21.00 Т/с "Большое зло и мелкие пакости"

22.00 Х/ф "Не грози южному централу-2"

23.55 "33 квадратных метра"

00.30 Истории в деталях

01.00 Т/с "Моя прекрасная няня"

ДТВ

10.00 Любимые мультфильмы

10.55 "Неслучайная музыка"

11.00 "На бульваре..."

11.30 "Самое смешное видео"

12.00 "Телемагазин"

БАЙКАЛ ТОВАРЫ РОССИЙСКИХ И ЕВРОПЕЙСКИХ ФАБРИК
ОПТОВО-РОЗНИЧНЫЙ ЦЕНТР
ЗИМНЯЯ ОБУВЬ мужская, 50 моделей от 900 р., классическая и модельная

ул. Сажинской, в. ост. «ПОШ», Геологический институт, вход с обратной стороны, тел.: 43-43-88. Без выходных.

ул. Гагарина, 37 (напротив маг. «Юбилейный»), тел.: 26-30-87;

ул. Куйбисова, 23 (рядом с Центральным рынком); ул. Сталинская (Аманжолок), тел.: 25-16-76;

ул. Ключевская, 30, тел.: 43-61-34.

13.30 "24". Погода. "Лоск"

14.00 "Час суда"

15.00 Т/с "Бандитский Петербург"

16.15 М/с "Переменка"

16.40 М/с "Геркулес"

17.00 Т/с "Мятежный дух"

18.00 "Час суда". Погода

19.00 "Час суда"

20.00 М/с "Футурама"

20.30 "24". Погода. "Лоск"

20.55 "Обувная фабрика "Блик"

представляет: док. фильм

"Школьное ТВ"

"Городской патруль"

"Твой выбор"

21.40 "Твой выбор"

22.05 Т/с "Нина". Погода. "Лоск"

23.00 Т/с "Бандитский Петербург"

00.30 "24". Погода. "Городской патруль"

01.15 Х/ф "Секс из сострадания"

СТС - БАЙКАЛ

07.00 Д/ф "Личная жизнь растений. Совместная жизнь"

07.50 М/с "Смешарики"

08.00 М/с "Веселые мелодии"

08.30 Т/с "Моя прекрасная няня"

09.00 Т/с "Большое зло и мелкие пакости"

10.00 Истории в деталях

10.30 Т/с "Зачарованные"

11.30 Х/ф "Не грози южному централу-2"

13.20 "33 квадратных метра"

14.00 Т/с "Школа "Черная дыра"

14.30 Программа М/ф

15.00 М/с "Деннис-непоседа"

15.35 М/с "Что новенького, Скуби Ду"

16.00 М/с "Люди в черном"

16.30 М/с "Приключения Джеки Чана"

17.00 Т/с "Зена - королева воинов"

18.00 Т/с "Зачарованные"

19.00 Т/с "Комиссар Рекс"

19.55 Т/с "Моя прекрасная няня"

20.30 Истории в деталях

21.00 Т/с "Большое зло и мелкие пакости"

22.00 Х/ф "Продвинутый"

23.55 "33 квадратных метра"

00.30 Истории в деталях

01.00 Т/с "Моя прекрасная няня"

ДТВ

10.00 Любимые мультфильмы

10.55 "Неслучайная музыка"

11.00 "На бульваре..."

11.30 "Самое смешное видео"

12.00 "Телемагазин"

"Агентство криминальных новостей"

12.55 Х/ф "Боевая элита"

15.05 "Московские огни"

15.15 "Время - деньги!"

15.45 Т/с "Агентство"

16.45 Т/с "Крутой Уокер"

17.50 Любимые мультфильмы

18.45 "Звездная семейка"

19.15 "Время - деньги!"

19.45 Х/ф "Цена сокровищ"

21.45 "Неслучайная музыка"

22.00 "Самое смешное видео"

22.30 Т/с "Женаты и с детьми..."

22.55 Т/с "По имени Барон"

00.00 Т/с "Полицейские хроники"

00.40 "Агентство криминальных новостей"

01.00 Х/ф "Так бывает в Квинсе"

№69(21155)

Дүхэрнэ

№23(428)

Среда, 22

Первый канал

07.00 "Доброе утро"
10.00 Новости
10.05 Т/с "Время жестоких"

Россия

06.00 "Доброе утро, Россия!"
Местное время
07.45, 08.45 Вести-Бурятия

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ 21-62-62

Четверг, 23

Первый канал

07.00 "Доброе утро"
10.00 Новости
10.05 Т/с "Время жестоких"

Россия

06.00 "Доброе утро, Россия!"
Местное время
07.45, 08.45 Вести-Бурятия

Местное время
15.10 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
15.30 Т/с "След оборотня"

НТВ

07.00 "Сегодня утром"
10.00 Т/с "Параллельно любви"

НТВ

20.00 "Сегодня"
20.40 Т/с "Игра на выбывание"

16.35 Т/с "Красная площадь"

17.30 Вести. Дежурная часть
Местное время
17.40 Вести-Бурятия (на бур. яз.)

НТВ

07.00 "Сегодня утром"
10.00 Т/с "Параллельно любви"

Ариг Ус

07.30 "Восточный экспресс".
Погода
07.50 "Абитуриент-2005". "Формула успеха"

Тивиком

07.40 "Городской патруль".
Погода. "Лоск"

Ариг Ус

07.30 "Восточный экспресс".
Погода
07.50 "Абитуриент-2005"

Тивиком

07.20 "Городской патруль".
Погода. "Лоск"

12.55 "Самые загадочные места Земли"
13.30 "24". Погода. "Лоск"

СТС - БАЙКАЛ

07.00 Д/ф "Личная жизнь растений. Выживание"

СТС - БАЙКАЛ

15.00 М/с "Деннис-непоседа"

ОТДЕЛ

Advertisement for "АКТИВ И К" featuring Trax drinks. Includes text: "Ул.Тулаева,63 оф.8. Тел.: 41-29-87, 64-44-83." and images of Trax cans.

16.30 М/с "Приключения Джеки Чана"
17.00 Т/с "Зена - королева воинов"

ДТВ

10.00 Любимые мультфильмы
10.55 "Неслучайная музыка"

СТС - БАЙКАЛ

15.10 М/с "Деннис-непоседа"

17.00 Т/с "Зена - королева воинов"
18.00 Т/с "Зачарованные"

ДТВ

10.00 Любимые мультфильмы
10.55 "Неслучайная музыка"

№23(428)

Дүхэрнэ

№69(21155)

Пятница, 24

Первый канал

- 07.00 "Доброе утро"
10.00 Новости
10.05 Т/с "Время жестоких"
11.10 Т/с "Хозяйка судьбы"
12.30 Дисней-клуб: "Ведьма"
13.00 Новости
13.05 Х/ф "Украденный поезд"
14.40 Спецрасследование. "Заложники "однорукого бандита"
15.30 "Угадай мелодию"
16.00 Новости
16.20 Что? Где? Когда?
18.00 "Пять вечеров"
19.00 Новости
19.10 Криминальная Россия
19.50 Т/с "Хозяйка судьбы"
20.50 "Поле чудес"
22.00 Время
22.25 Большая премьера
00.00 Х/ф "Звездный десант"
02.10 Дневник Московского кинофестиваля
02.20 Х/ф "Стекланный дом"
«Россия»
06.00 "Доброе утро, Россия!"
Местное время
07.45, 08.45 Вести-Бурятия
08.15, 09.05 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"
09.45 Т/с "Подари мне жизнь"
10.50 "Мой серебряный шар. Игорь Ильинский"
11.50 Вести. Дежурная часть
12.00 Вести
Местное время
12.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
12.50 Х/ф "Семь дней после убийства"
14.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Вести

- Местное время
15.10 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
15.30 Т/с "След оборотня"
16.35 Т/с "Красная площадь"
17.30 Вести. Дежурная часть
Местное время
17.40 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"
18.00 Вести
18.10 Т/с "Кулагин и партнеры"
18.45 Т/с "Кармелита"
19.45 Т/с "Исцеление любовью"
20.45 Вести. Дежурная часть
21.00 Вести
Местное время
21.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
21.50 "Спокойной ночи, малыши!"
22.00 "Кривое зеркало"
00.25 Х/ф "Гангстеры в океане"
03.05 Х/ф "Проклятый лес Броселианда"

НТВ

- 07.00 "Сегодня утром"
10.00 Т/с "Параллельно любви"
11.00 "Сегодня"
11.15 "Военное дело"
11.50 Т/с "Полюс вперед!"
12.50 Т/с "Игра на выбывание"
14.00 "Сегодня"
14.35 Х/ф "Зонтик для новобрачных"
16.35 "Игры разума"
17.00 "Сегодня"
17.20 "Принцип домино"
18.25 "Стресс"
Канал БГТРК
19.35 Встреча с Николаем Дроздовым
Местное время
Канал НТВ
20.00 "Сегодня"
20.30 Х/ф "В поисках приключений"
22.35 "Чрезвычайное происшествие"

- 23.00 "Сегодня"
23.35 "Совершенно секретно"
00.30 Х/ф "Город ангелов"
02.45 Бильярд

Ариг Ус

- 07.30 "Восточный экспресс"
07.50 "Абитуриент-2005"
08.05 "Глобальные новости"
08.15 М/с "Эй, Арнольд!"
08.35 "Восточный экспресс"
09.00 Т/с "Граница. Таежный роман"
10.00 Завтрак с Дискавери. Школа шпионов
11.00 Х/ф "Конвой"
13.15 Вокруг света
13.40 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич"
14.25 М/с "Вокруг света за 80 дней"
14.50 М/ф
15.00 "Школа ремонта"
16.00 Т/с "Толстая девчонка"
17.00 Победоносный голос верующего
17.30 "Большой брат"
18.30 "Абитуриент-2005". "Формула успеха"
18.45 "Восточный экспресс". Погода
19.00 "Школа ремонта". "Бунгало для охотника"
19.50 "Документальный детектив". "Лаврентий Берия. Судный день"
20.30 "Восточный экспресс"
21.00 "Шутка за шуткой"
21.30 "Большие родители. Е. Леонов"
22.00 "Дом-2. Жара"
23.00 "Восточный экспресс"
23.30 Х/ф "Последний девственник Америки"
01.10 "Большой брат. Ночная жизнь"
01.45 "Что? Где? Когда?"

Тивиком

- 07.00 "Городской патруль". Погода. "Лоск"
07.20 "Радар-спорт"
08.00 "УтRENник"
09.30 "Сказка моей жизни. Ганс Христиан Андерсен"
10.30 "Городской патруль"
10.50 Т/с "Дружная семейка"
11.50 Т/с "Нина"
13.00 "Самые загадочные места Земли"
13.30 "Календарь работ от Кушнарера". "Лоск"
14.00 "Час суда"
15.00 Т/с "Бандитский Петербург"
16.15 М/с "Переменка"
16.40 М/с "Геркулес"
17.00 Т/с "Мятежный дух"
18.00 "Час суда". Погода
19.00 "Час суда"
20.00 М/с "Симпсоны"
20.30 "24". "Лоск". Погода
21.00 Х/ф "Фантастический боец". Погода. "Лоск"
23.05 Проект "Отражение"
00.15 "Секретные материалы Стрейнджа"
01.35 Х/ф "Молитва о силе"

СТС - «БАЙКАЛ»

- 07.00 Д/ф "Супервулканы"
07.50 М/с "Смешарики"
08.00 М/с "Веселые мелодии"
08.30 Т/с "Моя прекрасная няня"
09.00 Т/с "Большое зло и мелкие пакости"
10.00 Истории в деталях
10.30 Т/с "Зачарованные"
11.30 Х/ф "Замена. Последний урок"
13.25 "33 квадратных метра"
14.00 Т/с "Школа "Черная дыра"
14.30 Программа м/ф
15.00 М/с "Деннис-непоседа"
15.35 М/с "Что новенького, Скуби Ду?"

- 16.00 М/с "Люди в черном"
16.30 М/с "Приключения Джеки Чана"
17.00 Т/с "Зена - королева воинов"
18.00 Т/с "Зачарованные"
19.00 Т/с "Комиссар Рекс"
19.55 Т/с "Моя прекрасная няня"
20.30 Истории в деталях
21.00 Т/с "Миф об идеальном мужчине"
22.00 Х/ф "Плохая компания"
00.25 Истории в деталях
00.55 Т/с "Моя прекрасная няня"
01.30 Х/ф "Акулы"

ДТВ

- 10.00 Любимые мультфильмы
10.55 "Неслучайная музыка"
11.00 "На бульваре..."
11.30 "Самое смешное видео"
12.00 "Телемагазин"
12.35 "Агентство криминальных новостей"
12.55 Х/ф "Глубокое погружение"
14.55 "Неслучайная музыка"
15.15 "Время - деньги!"
15.45 "Шоу рекордов Гиннеса"
16.45 Т/с "Крутой Уокер"
17.50 Любимые мультфильмы
18.45 "Звездная семейка"
19.15 "Время - деньги!"
19.45 Х/ф "Триста лет спустя"
21.50 "Неслучайная музыка"
22.00 "Самое смешное видео"
22.25 Т/с "Женаты и с детьми..."
22.55 Т/с "Шокирующая документалистика. Каприз ума. Крис Энджел"
00.00 Т/с "Полицейские хроники"
00.40 "Агентство криминальных новостей"
01.00 Х/ф "Герой"
03.10 "Шеф рекомендует"
03.15 "Агентство криминальных новостей"

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Суббота, 25

Первый канал

- 06.10 М/ф "Тристан и Изольда"
07.00 Новости
07.10 М/ф "Тристан и Изольда". Окончание
07.40 Х/ф "С поднятыми руками"
07.45 Х/ф "Пламя", 1 с.
09.20 Играй, гармонь любимая!
10.00 Слово пастыря
10.10 Здоровье
11.00 Новости
11.10 "Три окна"
11.40 "Кумиры"
12.20 "Русские в "Мулен Руж"
13.00 Новости
13.10 "Мимино". Рождение легенды
14.20 М/с "Кряк-бригада"
14.50 Д/ф "Вещи войны"
15.20 "Пестрая лента"
16.10 "Слабое звено"
17.00 "КВН-2005"
18.50 Золотые годы Микки-Мауса
19.00 Новости
19.10 "Мираж" - империя обмана"
19.40 "Новые песни о главном"
21.00 "Кто хочет стать миллионером?"
22.00 Время
22.20 "Розыгрыш". Финал
23.40 "Золотой граммофон"
00.40 Дневник Московского кинофестиваля
00.50 Х/ф "Зависть богов"
03.30 Х/ф "Открытки с края бездны"
05.20 Х/ф "Старые знакомые"
«Россия»
07.00 "Доброе утро, Россия!"
08.40 "Золотой ключ"
09.00 Вести
Местное время
09.10 Вести-Бурятия (на бур. яз.)

- Канал "Россия"
09.20 "Русское лото"
09.55 "Утренняя почта"
10.25 "Ласковый май". Как сотворить кумира"
11.10 "Смехопанорама"
12.00 Вести
Местное время
12.10 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
12.20 "В поисках приключений"
13.20 "Комната смеха"
14.15 "Клуб сенаторов"
15.00 Вести
15.20 Х/ф "Убийство свидетеля"
Канал БГТРК
17.00 Точка зрения Жириновского
17.10 Гид-путеводитель
17.15 Курьер
17.20 Телевизионная приемная
17.35 "Буряад орон"
18.00 Молодежь Бурятии
18.20 Защитите себя от туберкулеза
18.35 Примите поздравления
Канал "Россия"
19.00 "Веселый вечер "Алшлага"
21.00 Вести
21.25 "Зеркало"
21.35 "Честный детектив"
22.05 "Голубой огонек на Шаболовке"
01.10 Х/ф "Ангел мести"
03.10 Х/ф "Большая стрижка"

НТВ

- 07.05 М/ф "Боцман и попугай"
07.25 Х/ф "В поисках приключений"
09.00 "Сегодня"
09.15 Т/с "Полицейский Кэттс и его собака"
09.50 "Без рецепта"
10.25 "Дикий мир"
11.00 "Сегодня"
11.20 "Растительная жизнь"
11.55 "Кулинарный поединок"
12.55 "Квартирный вопрос"
14.00 "Сегодня"
Канал БГТРК
14.20 Программа "Человек"
14.40 Присягая на верность

- Канал НТВ
14.55 Х/ф "Дураки умирают по пятницам"
17.00 "Сегодня"
17.20 "Женский взгляд"
17.55 "Своя игра"
18.55 "Лжец"
20.00 "Сегодня"
20.35 Профессия - репортер
21.05 "Программа максимум"
21.55 Х/ф "Шоу начинается"
23.55 "Мировой бокс."
00.35 Х/ф "Сила одиночки"
02.25 "Футбол в разрезе"
03.15 Х/ф "Клетка для безумцев-2"
05.00 "Сегодня"
05.15 Х/ф "Необратимость"

Ариг Ус

- 07.35 "Восточный экспресс"
08.00 Т/с "Женские шалости"
08.50 М/с "Жестокие войны"
09.20 Т/с "Коалы не виноваты"
09.40 "Восточный экспресс"
10.05 "Абитуриент-2005"
10.15 "Утренняя звезда"
11.00 Х/ф "Школьный круиз"
13.05 М/ф "Вампиры Геоны"
13.30 М/с "Маззи"
13.40 М/с "Сейлормун"
14.25 М/ф "Маззи"
14.30 "Две блондинки против грязи"
15.00 "Жизнь, полная радости"
15.30 М/с "Зверские сказки. Летучие мыши"
16.00 "Эх, Семеновна!"
16.35 Теория вероятности
17.00 "Дом-2. Жара"
18.00 "Саша плюс Маша"
18.30 М/ф
18.45 "Абитуриент-2005". "Формула успеха"
19.00 VIII Международный фестиваль в г.Сочи
21.00 "Большой брат". Погода
22.00 "На ночь глядя"
23.00 "Комеди-клуб". Погода
00.00 "Секс" с А. Чеховой"
00.30 Х/ф "Бикини спасают мир"

Тивиком

- 08.00 "Городской патруль"
08.10 "Календарь работ от Кушнарера"
08.30 "Дикая планета"
09.30 М/с "Приключения Конана-варвара"
10.30 "Кинематограф"
10.45 М/с "Футурама"
11.45 "Очевидец"
12.45 Х/ф "Граф Монте-Кристо"
13.50 "Криминальное чтиво"
14.30 "24". Погода. "Лоск"
14.50 Х/ф "Бандиты на велосипедах". "Лоск"
16.55 "Дорогая передача"
17.50 Х/ф "Фантастический боец"
20.00 "Неделя". Погода
21.00 Х/ф "Люди мафии". Погода. "Лоск"
23.30 "Дорогая передача"
00.00 Д/ф "Экстрасенсы в действии"
01.00 "Глейбой" представляет...

СТС - «БАЙКАЛ»

- 07.00 Х/ф "Сокровища Дос-Сантос"
08.50 М/с "Табалуга"
09.20 М/с "Смешарики"
09.30 М/с "На диком Западе"
10.00 "Полуцара"
10.30 М/с "Шоу Том и Джерри"
11.00 Х/ф "Оскар"

- 13.15 "Хорошие шутки"
15.00 Спасите, ремонт!
16.00 Д/ф "Досье на ожирение. Сытые воздухом"
17.00 Истории в деталях
17.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей"
18.35 Х/ф "Плохая компания"
20.50 Т/с "Моя прекрасная няня"
22.00 Х/ф "Свадебный переполох"
00.10 Прогноз погоды
00.15 Х/ф "Кошмар на улице Вязов. Воины сна"

ДТВ

- 10.30 Т/с "Напряги извилины"
11.00 "Свет и тень"
11.15 "Как не болеть"
11.20 Любимые мультфильмы
13.10 Х/ф "Бессонница"
15.30 "Звездная семейка"
16.30 Т/с "Ниро Вульф"
17.25 "Арсенал"
17.50 Т/с "По имени Барон"
20.00 Т/с "Рожденный воров"
21.00 "Шоу рекордов Гиннеса"
22.00 Х/ф "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона"
01.30 Т/с "С.S.I.: место преступления"
03.50 "Шеф рекомендует"
03.55 "Сексуальные соседки"

КАМСТРОМ ул. Крылова, 2. Заудинская реалбаз
Пр. Автомобилистов, 12 (Стрелка)
41-44-32, 42-80-28 21-78-26
мат. "Строительные материалы"
Цемент, Шифер 7-волновый, Кирпич, ДВП, ДСП, Рубероид, Пакля, Асбест, Пиломатериал, Стекло, Резка, "Изювер", Олифа, Краски, Шифер плоский, Лаки, Водоэмульсионные краски, Сухие смеси, Гипсокартон, Инструменты

№69(21155)

Дүхэрэг

№23(428)

Воскресенье, 26

Первый канал

06.20 М/ф "Кот возвращается"
 07.00 Новости
 07.10 М/ф "Кот возвращается". Окончание
 07.50 Х/ф "Пламя"
 09.10 Служу Отчизне!
 09.40 М/с "С добрым утром, Микки!"
 10.10 "В мире животных"
 11.00 Новости
 11.10 "Непутевые заметки"
 11.30 Пока все дома
 12.10 Дог-шоу
 13.00 Новости
 13.10 Живой мир. "Медведь: шпионские игры"
 14.10 М/с "Дональд Дак представляет"
 14.40 Д/ф "Вещи войны"
 15.10 Футбол. Чемпионат России. "Москва" - "Торпедо"
 17.00 Х/ф "Как бы не так"
 19.00 Времена
 20.00 "Ералаш"
 20.30 Х/ф "Дети шпионов-3D: игра окончена"
 22.00 Время
 22.45 Кривое зеркало
 00.30 Дневник Московского кинофестиваля
 00.40 Суперчеловек. "На краю Вселенной". Фильм 1-й
 01.40 Т/с "Секретные материалы" ("X-files")
 02.30 Х/ф "Война полиций"
 04.30 Х/ф "Гонконг-97"
 06.00 Новый день

«Россия»

07.00 "Доброе утро, Россия!"
 09.00 Вести
 Местное время
 09.10 Вести-Бурятия (на бур. яз.)

Канал "Россия"
 09.20 Студия "Здоровье"
 09.50 "ТВ Бинго-шоу"
 10.05 "Диалоги о животных"
 11.00 "Вокруг света"
 12.00 Вести
 Местное время
 12.10 Вести-Бурятия
 Канал "Россия"
 12.20 Т/с "Приключения мага"
 14.15 "Парламентский час"
 15.00 Вести
 15.20 "Фитиль №47"
 16.10 Х/ф "Океан"
 19.00 К 60-летию парада Победы. Большой праздничный концерт "Песни Победы"
 21.00 "Вести недели"
 22.00 "Специальный корреспондент"
 22.25 Х/ф "Золотой ребенок"
 00.20 Х/ф "Побег из Шоушенка"
 03.05 "Горячая десятка"

НТВ

07.00 М/ф "Боцман и попугай"
 07.30 Х/ф "Охотник на крокодилов. Схватка"
 09.00 "Сегодня"
 09.20 "Сказки Баженова"
 09.40 "Их нравы"
 10.25 "Едим дома"
 11.00 "Сегодня"
 11.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю"
 11.50 "Тор gear"
 12.25 "Дети напрокат"
 14.00 "Сегодня"
 Канал БГТРК
 14.20 "ОтТИНись"
 14.45 Мүнхэ зула

Канал НТВ

14.55 Х/ф "Парижские тайны"
 17.00 "Сегодня"
 17.20 "Тайны разведки"
 17.55 "Своя игра"
 18.55 "Лжец"
 20.00 "Сегодня"
 20.40 "Чистосердечное признание"
 21.15 Т/с "Опера. Хроники убойного отдела"
 23.22 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым"
 00.40 Х/ф "Русская рулетка"
 02.20 Х/ф "Плачущий убийца"
 04.30 Профессия - репортер
 05.00 "Сегодня"
 05.15 Х/ф "Язык тела"

«Ариг Ус»

08.00 "Удивительные миры. Оман"
 08.50 М/с "Жестокие войны"
 09.15 Т/с "Коалы не виноваты"
 09.40 "Абитуриент-2005". "Формула успеха"
 10.00 "С утра пораньше"
 11.00 Х/ф "Деревенский детектив". Погода
 13.00 "Кумиры. Э. Беляева"
 13.30 М/с "Маззи"
 13.40 М/с "Сейлормун"
 14.25 М/с "Маззи"
 14.30 "Благая весть"
 15.00 "Верю - не верю"
 15.30 Х/ф "Дежа вю"
 18.00 "Дом-2. Жара". Погода
 19.00 Школа ремонта
 20.00 "Абитуриент-2005". "Формула успеха". Погода

20.15 Документальный детектив. Сафари черных наркобаронов
 21.00 "Большой брат". Погода
 22.00 Х/ф "Лай". Погода
 00.00 "Комеди-клуб"
 01.00 "Секс" с Анфисой Чеховой"
 01.30 Х/ф "Пираты"

«Тивиком»

08.20 "Городской патруль". Погода
 08.30 "Дикая планета"
 09.20 М/с "Приключения Кона-варвара"
 10.15 М/с "Уолтер Мелон". Погода
 10.40 М/с "Симпсоны"
 12.10 "Дорогая передача"
 12.45 "Неделя"
 13.50 "Военная тайна"
 14.30 "24". Погода. "Лоск"
 14.45 "Честная игра"
 15.00 Х/ф "Защита от дурака". Погода
 17.05 "Очевидец"
 18.00 "Школьное ТВ"
 18.30 Погода. "Лоск"
 18.35 "Неформат"
 19.05 "Домашний зоопарк"
 19.25 "На колесах". Погода
 19.40 "Стильная жизнь"
 20.00 "Кинематограф"
 20.15 "Городской патруль"
 20.25 Погода. "Лоск"
 20.30 "24". Погода
 21.00 Х/ф "Американский кошмар". Погода. "Лоск"
 23.05 Д/ф "Изгоняющие дьявола"
 00.10 Х/ф "Дорога"
 «СТС - БАЙКАЛ»
 06.55 Прогноз погоды
 07.00 Х/ф "Ночной смерч"
 08.35 М/с "Ну, погоди!"

08.50 М/с "Табалуга"
 09.15 Прогноз погоды
 09.20 М/с "Смешарики"
 09.30 М/с "На диком Западе"
 10.00 М/с "Том и Джерри"
 10.10 Прогноз погоды
 10.15 Х/ф "Свадебный переполох"
 12.20 Прогноз погоды
 12.25 Т/с "Моя прекрасная няня"
 13.00 "Жизнь прекрасна"
 15.00 Снимите это немедленно
 16.00 Кино в деталях
 17.00 Истории в деталях. Специальный выпуск
 17.30 М/с "Том и Джерри"
 17.40 Т/с "Моя прекрасная няня"
 18.15 Т/с "Формула"
 22.00 Х/ф "Молодые папаши"
 23.50 Х/ф "Эффект бабочки"

ДТВ

10.30 Т/с "Напряги извилины"
 11.00 Любимые мультфильмы
 11.15 "Серебряный ручей"
 11.25 Любимые мультфильмы
 13.20 Х/ф "Герой"
 15.30 "Мой толстый, противный жених"
 16.30 Т/с "Ниро Вульф"
 17.25 "Карданный вал"
 17.50 Т/с "По имени Барон"
 20.00 Т/с "Рожденный воровом"
 21.00 "Шоу рекордов Гиннеса"
 22.00 Х/ф "Дон Сезар де Базан"
 01.00 Т/с "С.С.I.: место преступления"
 02.55 "Шеф рекомендует"
 03.00 "Дикарки"
 04.10 Т/с "Рожденный воровом"

Юбилей

ДОБРЫЕ ДЕЯНИЯ НА РОДНОЙ ЗЕМЛЕ

«Моя Родина - Джидинская долина - всегда была мне матерью, давала силы и бодрости, помогала осуществить все мечты и желания», - с гордостью теперь говорит мой дядя Цырен-Доржи Доржиевич Доржиев, который вместе с юбилеем района отмечает свое 70-летие. Кто бы мог предположить, что озорной мальчишка из небольшой деревушки, в детстве мечтавший учить детей с указкой в руке, станет известным общественным деятелем района, республики.

Невысокий крепыш еще в школе родного Дырестуя заметно выделялся среди ровесников пылкостью характера, умом, организаторскими умениями, желанием всегда и везде быть первым.

Свое детство дядя чаще вспоминает с улыбкой, но временами по его лицу пробегает тени грусти, печали. Конечно, радости детей тех времен не сравнимы с нынешними. С пяти лет он был приучен к тяжелому крестьянскому труду, вместе с младшими братьями заменял отцов, дедов во время войны.

Свой первый школьный урок и первую отметку Цырен-Доржи Доржиевич помнит как вчера. Сесть за парты любознательный мальчишка мечтал еще ранее. Поэтому желание постигать знания было вдвойне велико.

В один миг пролетели школьные годы, и Цырен-Доржи Доржиев в новой ипостаси - он студент Кяхтинского педагогическо-

го училища. В 1955 году молодого учителя направили заведующим Барун-Ульдургинской начальной школы. Сколько прошло лет, но Цырен-Доржи Доржиевич, открывая свой старый альбом, почти всех называет поименно. Самым важным событием на еравнинской земле, да и вообще в жизни, он считает знакомство и работу с народным писателем Цокто Номтоевым. В биографии Ц.Д. Доржиева также учительская работа в Улекчине Закаменского района и у себя на родине в Дырестуе.

Вскоре Цырен-Доржи Доржиевич переехал в свой родной район. Сначала его утвердили заведующим сектором Торейского райкома ВЛКСМ БМАССР, затем был избран секретарем комитета ВЛКСМ колхоза «Октябрьский», который в то время был одним из лидирующих в республике.

Его организаторские способности крепили и развивались, ког-

да он возглавил партийные организации крупнейших хозяйств района-колхозов ХХ партсъезда и «Коммунизм». О своих заслугах Цырен-Доржи Доржиевич говорит мало, зато тепло и с уважением рассказывает о своих друзьях, коллегах - Михаиле Поликарповиче Кавелине - руководителе колхоза ХХ партсъезда, о механизаторах во главе с бригадиром тракторной бригады Василием Павловичем Коленовым и других тружениках.

В 1965 году Бурятский обком КПСС направил на учебу Ц.Д. Доржиева в Хабаровскую высшую партийную школу. Вскоре выпускника ВПШ избрали секретарем крупного овцеводческо-

го хозяйства Джидинского района колхоза «Коммунизм». «Благодаря усилиям руководителя Бато Лубсановича Мурконова колхоз из рядового хозяйства был определен в племенное по выращиванию овец забайкальской породы», - рассказывает Ц.Д. Доржиев. - В этом большая заслуга и передовых чабанов Гомбо-Сурун Цыремпиловой, Сурун Цыреторовой, Николая Гомбоева, Цыденжаба Аюшеева и других».

Уже через несколько лет Цырен-Доржи Доржиевич встал у руля парткабинета Джидинского райкома КПСС. Пятнадцать лет он работал заведующим отделом пропаганды и агитации, а также общим отделом. Любовь к родному краю, желание делать добро были примером для коллег.

Добросовестно, с присущей ему энергией около десяти лет Ц.Д. Доржиев проработал на ответственном и трудном посту председателя райкома профсоюз работников агропромышленного комплекса. Защищать социальные и трудовые права сельских тружеников, улучшить их условия труда, организовать отдых и лечение стали для него как руководителя первейшей и обязательной нормой. Так, ежегодно по путевкам отдыхали около

ста людей труда. Для передовиков производства организовывали туристические поездки по городам - героям, в братские союзные республики, в страны социалистического лагеря.

Его знания, опыт, авторитет позволили райкому решать и знать многие проблемы хозяйств и района.

В этой многогранной и интересной жизни рядом с Цырен-Доржи Доржиевичем всегда была его верная подруга жизни Долгор Норбоевна, которую многие знают как талантливого педагога, хорошего друга. Сейчас она на заслуженном отдыхе. Вместе супруги воспитали пятерых детей. Не верится, что дядя Цырен-Доржи на пенсии уже 10 лет! Он по-прежнему бодр, активен в общественных делах района, а значит, и востребован.

По праздникам их дом встречает много гостей. С огромными букетами цветов поздравят любимого учителя благодарные ученики, с добрыми пожеланиями на чаек забегут друзья, подруги, навеснят родителей и дети, а звонкий и задорный смех многочисленных внуков и правнуков еще долго будет радовать слух.

Лидия ЦЫБИКОВА,
наш корр.

НА СНИМКЕ: Цырен-Доржи Доржиевич Доржиев.

VII. МАЙТРИБАЛ ТУХАЙ ДОМОГ

Дутынхидэйнгээ зоболондо сүхэрхэдэ, дээдын хайрлангы сэдхэлтэн өөрыгөө сэнгүүлхэ тухай ухаандаа оруулдаггүй гэшэ. Энээн тухайда нургаал болгодон иигэжэ домоглодоно:

Нэгэ үедэ Бодисадба оршолонты абаралгада хамаг бодолоо ходоодоо шэглүүлдэг заншалаараа, бүхы үндэр сэдхэлээрээ нигүүлсхыдэ абтажа, юртэмсын байдал заһажа хайжаруулаа үлзы буян үйлэжэ, дэлгэр сэдхэл, номгон даруу зан, бэсэ шанга барилга, хамагта хайнниие хүсэлгэ гэхэ мэтэшлэн дэмбэрэл дэлгэрүүлжэ, эхэ зургаан зүйл хамаг амитанда аша туһа хүргэхэ эрмэлзэлтэй Майтрибал гэжэ нэртэй хаан байһан юм.

1. *Хохидолой тохёолдоболнь, тэрэ тон лэ өөр дээрэнэ ушарһан мэтээр сэдхэлдээ дүтэ абагар, араг зоноо абарха хэрэгтэ шадамар хэн тула али сагта хэлмэ гартаа бариха, ямар үедэ хуули заршам хэрэглэхые мэргэн бэлэй.*

2. *Тиухэдээшье хэлмэн гоё шэмгэлэ болодог хэн; тэрэнэй зарлигы хаашуул алгадгүй дүүргэдэг, үгэ дууламгай урдань хүргэдэг гэшэ хэн. Хуули заршамышье тэрэ албатан зондонь аша үрэ хайтай байха хэм зэргэ соонь хэрэглэдэг хэн.*

3. *Хэнхэдээ гү, али урмашуулагдаа, үнэн зүбые хэтрүүлдэггүй бэлэй. Хамаг бодооло ашата хэрэгтэ тэрэ зориулжа, хаан түрээс бэлгэ түгэсөөр угариджа, эсэгэ мэтээр албатанайнгаа байдал анхардаг хэн.*

Тэрэнэй иигэжэ үнэн зүб аргаар албатан зоноо хамгаалжа, бүхы сэдхэлхээ дутынхидтээ дэлгэр сэдхэлээр, амгалан тайбанаар, сэсэн ухаагаар, үнэн зүбэй ашаар жаргал түхөөжэ, энэ тэрэ бусын ба дээдын шэжэ үйлэжэ, бодн сэдхэлдэ хүрэхэ онол арга хэрэглэжэ байха үелээрн, тэрэнэй хаан түрэдэ алуур хэхэ шуналтай, оджара («амин һүдэ абаашагша») табан ягшанар өөһэдынгөө ягшын ороной хаанда ямаршыб гэмэ зэмэ тохуулжа үлдүүлээд, бии болобод гэдэг. Ямаршы ядаралгүй байдалай ашаар энэ хаан түрын зоной хамаг юумээр элбэг, баяр баясхаланай оршондо ходоодоо хайндэрлэжэ сагаа үнгэргэдэгыг ягшанар харахадаа, тэрэ ороной хүнүүдэй хүсые үгы болохые шийдэбэд.

4. *Айхабтар ехэ оролдолго ягшанар гаргабыше наа, энэ ороной хүнүүдэй хүсые яашье абжа шадахагүй байшабаг.*

5. *Энэ хаанай агуу хүсэнэй асару ехэ байдагынь, тэрэнэй «миши» гэхэн бодолынь шанга хамгаалаалта болодог хэн. Иймэл ёһонһоо ягшанууд энэ ороной али нэгэ хүнэй хүсэ шадал буляжа шадахагүй байшабаг.*

Тиигэжэ хэды ехэ оролдолго гаргаашье наа, энэ ороной хэн нэгэнзүйн шадал абжа шадахагүй байхадаа, ягшанууд хоорондоо хөөрөлдэбэ:

«Иймэл байхадаа, нүхэд, энэ юун гэхэн удхатай болоно гэшэбэ?»

6. *Эдэнэр онсо ухаан бэлгээр, эди шэдтэ хүсөөршье, али нэгэ ондоохон габьяагай ашааршы манай агуу хүсэнэй ургаһаа эсэргүүцжэ шадахагүй, тишгэбэшье наа, мүнөөдэр бигдэнэй «оджара» гэхэн нэрэ зэргэ ямаршы удхагүй болоһоно.*

Арга ядһан ягшанууд бирмангуудай түхэл бэсдээ бии болгоод, орон соогуур зайжа ябаһаар, ой соо байрһан нэгэ адуулгашаниие золгобод; тэрэн

һүүдэр ехэтэй модон дорохи зүлгэ ногоон дээрэ һууба. Хүлдөө шархи угланхай, толгой дээрээ сэсэгээр, ойи модоной набшаар гүрэнэн баглаа табинхай. Баруун гар тэнь тэрэнэй тулгуур, хүхэ хэбтэбэ. Ори гансаарханаа тэрэ хамар дороо хүюун дуу гүнгэнэн, аргамжа томожо һууба.

Тэрэндэ ягшанар дүтэлөөд шууялдаба: «Тха-тха-тха, да-да, ка-ка-ка-ка! Үү, ши, үхэрнүүдые хамгаалагша! Ши хүн зонгүй, дүли бүтүү соо гансааран байхаяа айдаггүй юм гүш?» Тэрэн тэрэн тээшэ хилам гээд хэлэбэ: «Би юунһээ айба гэшэбэби?» Ягшанууд хэлэбэ: «Энэ, ши, анхан табисуурһаа ягшанууд, ракшасууд, пишачинар гэдэг хүнүүдэй дайсад гэжэ мэдэхгүй юм аалши?»

7. *Хани нүхэдэйнгөө дундашые, эрдэм мэдэсээр бээ хуяглаашье, аша габьяануудаар, шэди ехэтэ тарниин хамгаалаалтааршые, тэдэнһээ өөрыгөө абарха, аюулые тоодоггүй эрлэхгэ зоригтойшые бол, тиимэ хүн амитаниие олохонь бэрхэтэйл байха.*

8. *Тэдэнэр хүнүүдэй мяхаар хоолодог гэшэл. Тээд, ши, нүхэдһөө холо хүргэжэ дүли ой соо гансааран байхадаа, ракшасуудһаа айдаггүй юм аалши!»*

Адуулгашан тэдэниие шагһананай удаа эльгэ хатаад, иигэжэ хэлэбэ:

9. *«Эдэ зониие агуу тарни аршалдаг юм. Өөрөө бурхадые зонхилошо тэдэнэй ойронь хүржэ шадахагүй. Эндэ тээд пишачинар тухай дургаһанайшые үлүүл.*

10. *Тиимэл ёһонһоо би энэ ой соо гэртээ байһан шэнгиб. Гансаарханаашье наа, хүрэг нүхэдэйнгөө дунда байһан шэнги юунһээшье айлтагүй эндэ ажаһуунаб.*

Энэниие дуулахадаа, һонирхоолоо хүдэлгэнэн ягшанууд тэрэниие ехэтэ хүндэлжэ, иигэжэ хэлэбэ: «Зай, тиггэбэл, аха дүүтэмнай, хөөржэ үгыш даа бидэндэ, ямар тиимэ онсо тарни таанадта байдаг юм бэ?» Адуулгашан эльгэ хатаад, тэдэндэ хэлэбэ:

«Маанадта ямар тиимэ юрэ буса эди шэди ехэтэй тарниин бии байдагые мэдэжэ абатгыли даа.

11. *Алтан хадын шулуунууд мэтэ тэрэнэй сээжэ хатуу бэхи, зүрхэ сэдхэл татан хүлгөөдөг намарай харуул нара мэтэл, тэрэнэй шарай, алтаар шэрээгдэнэ шидгамууд мэтэ ута, шанга тэрэнэй моторнууд, тэрэнэй ногдээй харасын хүсэн бухыхихаа эршэтэй. Энэл гаа манай хаан!*

Иймэл даа маанадай шэди ехэтэ свастьяна (тарни), - нигэжэ тэрэ хэлээд, ягшанууд тээшэ ууртайгаар, ехэл гайханан шэгтэйгээр каража, тэдэндэ иигэжэ дахин хандаба: «Энэл одоо гайхалтай гэшэ.

12. *Хаанай асару хүсэн тухай алаг холуур һураг суу таранхайл, таанад энэниие яжа дуулаагүй ябаһан гэшэбэби? Магад таанад ишгэжэ дуулаһан ааг лэ, дэн юрэ буса тулань мартан байгаа гэшэбэби?»*

13. *Таанадай ергэшэ тэрэ оронойхид дээдын үндэр шанарта үшоо хүртөөгүй гү, али һоншоуша сэдхэл огтолон үгы гэжэ айхаар байна. Магад жаргалта хуби заяанайнгаа хумиржа бага болоһонһоо, манай хаанай алдар солые дуулаха золгүй байшабаг хаяа.*

Тиимэл даа, таанад үлгөө жаргалта хуби заяанай үлгэдэлэй бии байһанай ашаар тиимэ зэрлиг оронһоо гаража, наашаа ерэбэ гэшэ ха юмта.

Ягшанууд асууба: «Нүхэр, маанадта хөөржэ үгыш, танай хаан яахадаа тиимэ агуу хүсэтэй боложо, элдэб ракшасууд, ягшанууд болон хүнүүдэй хоро хүргэжэ бусад танай оронойхидые хохидуулаха аргаяа таһалданад бэ?»

Адуулгашан хэлэбэ: «Агуу хаанай, манай эзэнэй мундуу шанга хүсэниие тэрэнэй агуу ариун сэдхэлхээ. Харагыши, агуусхэ бирманууд.

14. *Тэрэнэй агуу хүсэ шадалынь — һайн һайхан һанаан бодолынь; үндэр тугуудтай сэрэгын һурамхи, тэрэ гуримһаа дулдыдажа, эндэ үлэнхэй байдаг. Тэрэнэй сэдхэл уур сүхал мэдэгдэггүй, муу хатуу үгэ тэрэ хээсэдэшые хэрэглэдэггүй. Орон шотагаа тэрэ ариун һайханаар аршалан байдаг. Тэрэнэй угаридгашань ажабайдалай элдэб гондорхой мэхэ гохотой ухаан бэшэ, үнэн сэхэ һанаан бодол юм. Тэрэнэй баян зөөри буян хурягшадые урмашуулын тэдгидэл байдаг юм. Тэрэ гайхамшаг эди шэди шэнгишые бол, омог бардамһаа, хорон һанаата хүнүүдэй хамаг баялһаа аяар дээгүүр.*

Иймэл үлзы дэмбэрэлээр, үшөөшы олон бусад дээдын буянгаар габьяатай гэшэ юм манай эзэн. Тиимэл ушар ёһонһоо тэрэнэй орондо ажаһууһа зондо ямаршы хохидол, ядарал ушардаггүй гэшэ. Тээд ямар ахир жаахан мэдээсэл таанарта би хэлэхэ аргатай гэшэбэби! Агуу хаанай үлзы хэшэг тухай дуулаха, шагнаха дуранай хүрбэлэн, таанад ниислэ хото ошохо зэргэтэйг. Тэндэ таанад уялгага үүргээ нарин нягтаар бэлүүлдэг, арьсануудай байгуулан дүримүүдые шанга баримталдаг хүнүүдые харахаг. Өөһэдгөө тайбание тахидаг, хамагта сэдхэлээ ханахын тула тээд ходоодо урма баяр дүүрэн, юумээр дутамаггүй ажаһуунад. Тэдэнэр һайн хубсаһаташые наа, бэсэ гоёохые оролдодоггүй. Тэдэндэ ерэнэн айлашадта аргагүй урин налархай. Хаанайнгаа дэмбэрэлтэ хэрэгые бүхы сэдхэлээрээ тээд дэмжэнэ. Зүрхээс баяраар дэбэргэн, мэгзэм, жаргал түхөөгшэ тарни уншаһан мэтээр хаандаа магтаал уянгалан дууладана. Эдэ бүгэдые таанад харахадаа, хаанай агуу үлзы дэмбэрэл тухайда ухаанда эжэлүүдгүй оруулхал байхат.

Хэрбээд тэрэнэй үндэр шанарые хүндэлхэ хүсэнэй таанадга түрбэлэн, тэрэниие харахые оролдоходоо, үлзы буяниеные дууһыен таанар үзэхэ гэшэбэби.

Тиухэдэнь эдэ ягшануудай зүрхэн хороор лугшаба, энэ гайхамшаг хаанай хүсэнэй үсэд шанга байһандань, бүрил үнөөр хэжэ, халуун дураар лэбшэһэн энэ хөөрөөн тэдэниие зөөлөрүүлжэ шадахагүй байба.

15. *Иймэл ха юм: тэнгээй зүрхэнэй али нэгэ юумэдэ хоролхожо байгаа үедэнь тэрэниие магтабал, хоро шарань бүрил хүжэргэг гэшэл.*

Энэ хаанай үгэлгээдэ ехэл дуратайе ягшанар мэдэхэдэ, тэрэндэ хоро хүргэхэ хүсэдэ эзэлэгдэжэ, хүнүүдтэй золгодог сагыен тудуулан ошожо, эдэ эрибэд.

Хаан бүхы сэдхэлхээ гуйлгандань баясажа, хүлэншэдээ тэрэ дары дуудажа, үгээл һайн эдэ бирмангуудта асархыен зарлиг болобо.

Тээд ягшанууд хаанай шэрээдэ табимаар амтан эдэһнээ үбһэ, ногоо эдидэггүй эрэн гүрөөһэд мэтэ амсаншыегүй арсан иигэжэ хэлэбэ: «Иймэ хоол бидэ зоолгодоггүйбди».

Иигэжэ дуулахадаа, хаан тэдэндэ дүтэлөөд асууба: «Ямар зүйлэй эдээн танда таатай гэшэ бэ? Тэрэниие бэдэржэ олохобди!».

Ягшанууд хэлэбэ:

16. *«Ай, лэнхобо шогдтэ, үшөө дулахан занга хүнэй мяхан, халуун шуһан ягшанарай эдээн, умданиин гэжэ тангарһаа хазгайруулые мэдэгдэггүй ши ойлгыш.»*

Иигэжэ үгэлэмсээрээ, тээд жэрхэмшэг муухай зэбүүрхэмэ түхэлдөө оробод; жабжануудһаань ута хоёнууд бултайба, шуһа гүйһэн нодэдынь ялазаба; үзэлэй муухай нясагар хамарнуудынь шангайлаба, үһэ, һахануудынь галай дүлэн мэтээр улайржа, шарлан үрзылдэбэ. Бүхы бэен аадарай үлэн шэнги хөө хара зүһэтэй болобо. Тэдэниие хаан харамсаараа, дары ойлгобо: «Эдэ хүнүүд бэшэ, харшангууд юм хадаа манай эдэе, умданда дургаһанууд гэшэбэ».

17. *Түрэхэһөө нигүүлэсхы, ариун һайхан сэдхэлтэй хаан тэдэниие айхабтар ехээр хайрлаба.*

Гүн гүнзэгы нигүүлэсхы зүрхэ сэдхэлдээ бүри ехээр нэбтэрүүлэн, эдэ ягшануудые хайрлажа, иимэ бодолнуудта эзэлэгдэбэ:

18. *«Ай, нигүүлэсхы сэдхэлтэндэ тиимэ эдэе, умда олохонь яһан хүшэр бэ! Тээд энэниие үдэр бүхэндэ бэдэрхэ хэрэгтэй! Яһан ехэ ядарал энэһнээ боложо тохёолдог гэшэбэ!»*

19. *Хайра мэдэхгүй харьяг хатуу сэдхэлтэй, иимэ хоол олохо шадахагүй тэрэ. Тэрэнэй хамаг оролдолгонь дэмы хоһонь, хэрбээ иимэ эдэе олохо аргатай бол, ходоодоо хоро хүргэжэ, амамдарханы тэрэнгэ ямар хэсүү хүшэр бэ!*

20. *Хээсэ иимэ эдэетэй ягшанар энэ ехэ зоболонгой эсэстэн хүрэхэб? Тэрэнэй зүрхэ сэдхэлын ходоодоо бузарлагана, нигүүлэсхыг хүржэ шадаһагүй! Үдэр бүридэ тээд өөһэдынгөө зол жаргалые этэржэ хаянал.*

Иихэдэнь би мүнөө яаха ёһотой болоно гэшэбэби? Гансашы үдэр ягшанарай хото садхалан байлгахын тула дутынхидэйнгээ ами һаные хороохо гү, али тэсшэгүй зоболон үзүүлхэ гэжэ яахабэби?

21. *Нүгөө талаһаа болоходо, хээсэдэ нэгтэ найдалынь мэхэлээд, тэдэнэй шарайн һайхан гэрэл хюдажа, хүйтэн һалхитай лэнхобо сэсэгые һалгагар мэтээр дарууһыен һанаһагүйб.*

Зай, яахаб, тиимэл бай! Би юу хэхэс мэдэнб!

22. *Өөрынгөө бэһээ би шуһа даабарһан өөхтэй тарган хэршэмүүдые отолжо үгэхэб. Тиимэ ондоо арга намда байна аал? Тээд намда гуйлтаар хандаа ха юм.*

23. *Өөрынгөө үхэлөөр нүгшэгшэ хүнүүдэй мяханынь хүйтэн, шуһагүй байха. Тэдэнэй энэндэ дургагүй байханы сохонтой, тээд лэ туранхай ахирхан бэенүүдынь харахага, үлэн хоһоор зобожо ябаһанынь тон эли гаа.*

Энэниие иигэжэ би хүсөөшые наа, ондоо амиды амитанһаа хаанһаа оложо абаха юмбиб? Тээд үлдэжэ, ундаа хүржэ, турашанан нюуртаа хонхойшоһон нодэ-тэйнүүд намда ерээ. Хэрбээдэ тэдэнэй найдалынь, хүсэлынь мэхэлүүлэн шэнги болоо гэшэ наа, тээд үшөө ехээр сүхэржэ, зоболонхойнууд хөөргөө бусаха ёһотой болоно гэшэ гү? Саг ерэбэ гэжэ би энэ харанаб.

24. *Үбшэнгэй шалтагаан хогол болодог үлбэр маха бодо хүндэ шархатай сасуулаар лэ. Иимэл ёһондонь шанга харюу болгожо, эгээл таатай зохиуд шанга үбшэ тэрэнгэ тохёолдуулжа, нирваанада хүрэхэ агуу ехэ зорилгын нэгэ үйлэ бэлдүүлхэмши.*

Иигэжэ шийдээд, Агуу Шанарта баяр баясхалангаар сэдхэлээ дэбэрээн, өөрынгөө бэе харуулжа, ягшануудта хэлэбэ:

25. *«Энэ мяха шуһа би оршолонтын аша туһага абажа ябаһамби, айлашые хүндэлхэ эдээн болохо байбаль, мүнөөдэр намда айхабтар ехэ хайнгэр, агуу жаргал гэшэб.»*

Тиухэдэнь ягшанууд энэ хаанай ухаан бодолые яһала мэдэхэ байһаншые бол, үгэдэнь этигэжэ ядабад - дэншые наа, юрэ буса юумэн гэшэл ха юм - тиис тэрэндэ иигэжэ хандаба:

26. *«Гуйһын сэдхэлэй гашуудга ехэтэ үйдгар үзүүлхэдэ, үгэгшээ бэшэ ондоо хэн бусадһаа үлүү һайн мэдэхэ гэшэб!»*

«Дурадхалыемни эдэнэр зүбшөөхэ байна» гэхэн бодолоо хаан ерээжэ, бүхы зүрхэнһөө баясан, мяха шүрбэһыен үбшээг абахыен өөрынгөө эмшэлэгшэдтэ зарлиг үгэбэ. Тээд хаанай түшэмэлнүүд шуһа, мяхаяа үгэхэн гэжэ ойлгоходоо, ухаа алдалдан, айхабтар дураа гутадан, энэрхы сэдхэлээ дэбэргэжэ, имэрхүү ёһоной үгэнүүдээр хандаба:

«Ай, агуу хаан! Ши өөрынгөө, энэ юрэ бусын үргэл хэхэ эрмэлзэлхээ гадна шамдаа дуратай арад зон тухайдаа мартаха ёһогүйш! Энэ үйлэш албатан зондош һайн байха гү, али муу гү, бодожо үзшэ! Тиигээд хаанда эли мэдээжэ гэшэл ха юм:

27. *Ай, дээдэ захирагша, араг зондо харша юумэн ракшасуудта аятай зохиуд, хүнүүдтэ зоболон асарагша хохидол тэдэниие урмашуудга лэ. Тэдэнэй изагуур анхан уһаа иимэл ха юм.*

28. *Хаан, ши сэнгэлгэдэ бариганхай бэшэ. Хамаг зоной аша туһын туладал хаан түрэ хүтэлбэрлигын һанаа үнөөндэ эзэлэгдэнш. Ушар тиимэлхэ ши өөрынгөө шуһата бэе үгэхэ һаналаа орхи, эндүүтэ энэ шийдхэ-бэрши мүрһөө зайла!*

29. *Ай, хаан, шини ашата габьяа дорго хамгаалагатай арадые тээд булихагүй. Хара мэхэ гоһын сэхэ элирүүлэгдэхэдэнь, тээд элдэб нарин арга хэрэглэжэ, манай араг зониие хохидол руу түлхэхээ забданад лэ.*

30. *Тэнгэри бурхадшые өөхэ, тоһо болон бусад иимэ эдэе гал дээрэ хёрбоһо гаргажа хүндэлхэдэ баясагар, тээд эдэ яһанарта эгээл эрхим һайнаар бэлдэхгэдэн, ариун һайхан шини шэрээ дээрхи амтан эдэе тээд дургагүй-хэбэд лэ!*

Михаил БАТОИН буряадшалба.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Мэдээжэ бөө Валентин Хагдаев мүргэл үнгэргэнэ

Угтагын үе

Буряадай түлөөлэг

Амаршалаа айлшадаа

Саха-Яхадай делегаци

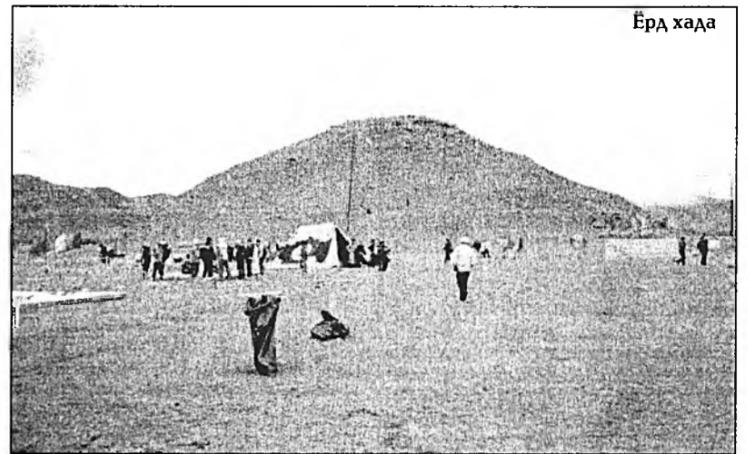
ЁРДЫН НААДАН

Эрхүү можын Ойхоной аймагай Хуторук гэжэн газарта Ёрдын наадан хоёрдохёо арад зоние суглуулба. Түрүүшын наадан табан жэлэй саада тээ болоо гээд хэлэхэ хэрэгтэй.

Эндэхи арад зон тус хэмжээ ябуулгыгэ нэргээхэн байна. Юуб гэхэдэ, үшөө 300-400 жэл саада тээ иимэ нааданууд бологшо бэлэй. Сэсэг ногооной халбарха үедэ Байгал далай тойроод ажабайдалтай хүн зон сугларжа найрлагша хэн. Мүн тус нааданууд Ёрд хадын хормойдо үшөө Чингис хаанай амиды байхада үнгэргэгдэдэг бэлэй гэжэ зарим түүхэшэд хэлэнэ.

Зургаан үдэр, зургаан хүни хадаа тойрон ёохор наадан дэлгэрдэг бэлэй. Эхирэд, булагад, хори, сэгэнүүд, хэнгэлдэр, бунгууд болон бусад олон тоото уг гарбалтан суглараад найрлагша хэн. Мори урилдаан, бүхэ барилдаан, нур харбалга, үлгэр түрүүлэгэ, арадай дуу гүйсэдхэлэгэ, хатар наадан - иимэл мурьсөөнүүд тэрэ үедэ болодог байгаа.

Эндэ урда сагта Даагай баян ажагуудай хэн. Тэрэ хони-

Ёрд хада

дойнгоо тоо үнинэй алданхай байгаа. Хонидойнгоо үсөөрхон, олошорхоние Ёрд хадын хормойдо оршодог талада туужа асараад харадаг хэн: эндэ багтаагүй хаань - хонидын олошороо гэжэ тоологдодог бэлэй. Энэ нааданай наярхада, Даагай баян амбар сооһоонь хурьгадай арха гаргажа, Ёрд

хадаа хушадаг байгаа. Ёрд хадын зун дунда үбэл шэнги саб сагаан болодогынь мүнөөшье болотор хөөрэддэг.

Үшөө нэгэ хонирхолтой ушар намда эндэхи хүнүүд хөөрөө хэн. Нэгэ дахин тус наадан аяр 30 үдэр болоһон юм гэлсэдэг. Эндэ найрлаһан нэгэ хүн зургаан гутал элээхэн байна.

ХОЛЫН ЗАМЫЕ ДҮҮРЭН АМСААД

Буряад Республикы 130 гаран хүн түлөөлжэ ошоо. Тэрэ тоодо Правительствын түрүүлэгшын орлогшо Леонид Турбянов, соёлой министр Владимир Прокопьев, арад яһанттай харилсалгын комитедэй түрүүлэгшэ Владимир Буддаев, Улаан-Үдэ хотын мэр Геннадий Айдаев, Физическэ культурын болон спортын талаар республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшэ Владислав Бумбошкин, Арадай Хуралай депутадууд Фаина Ботова, Раиса Пшеничникова болон бусад.

Манай автобусууд үглөөнэй 7 сагта харгы замда гараба. Минии нуугаад ябаһан автобусто нааданда хабаадаха тамиршад сугларанхай. Нэн түрүүн, республикадахи харгымнай ехэ мууданхай гэжэ ойлгооб. Юуб гэхэдэ, үшөө 2-3 жэл саада тээ харгы яһала хайн байгша бэлэй. Харин мүнөө аргагүй дэпшээ болошоо юм. Заһабари хэгдэжэ

байһаниинь харагданагүй даа. Урда хойномнай гүйлгэлдэһэн ГАИ-гай машинанууд маанадта мүн лэ туһалаа. Хэзээшье тэдэнэй үгы байбал, хүрэхэ байгаабибди. Эрхүү хото соогуур 20 минута соо гүйлгэлдэн гараабди. «Харгын ямар холо юм», - гэжэ минии хажууда хууһан эдир барилдаашан Будажан Самбуев хэлэнэ.

Хэды тиигэбэшье, хүрэхэ газартаа үдэшын 11 сагта ерээбди. Ойхоной аймагай эхиндэ маанадые буряад ёһо заншалаар, эндэхи заяагаар угтаһан байна. Аймагай мэр Николай Мотошкин хүндэтэ айлшадые угтан абаба. Тэрэнэй хэлэхээр, бидэ нангин газар хүрэхэ ерээбди, мүнөөнөө хойшо алхам бүхэниемнай хада бурхадай, тэнгэрийн, лусын эзэд хуу хаража байна.

«Наратай» гэжэн аяншалга амаралгын баазада Буряадай делегаци одоошье гоёор байгаа.

Ойхоной мэр Николай Мотошкин

Байгал далай альган дээрэ шэнги харагдана. Мүн үзсэхэлэнтэ байгааали өөрынгөө нүлөө үзүүлээ.

ЁОХОРОЙ ХАТАР ЁРД ХАДЫЕ БҮНЭЛӨӨ

Июнин 11-дэ найр наадан наяржа эхилбэ. Үглоөнһөө хойшо нуулгаар адханан шэнги бороо орошоо хэн. Хэды тиигэбэшье, олон тоото хүн зон нааданай үнгэрхэ Ёрд хадын хормой руу алхална.

Манай машина соогоо нуухадамнай, Ойхоной ехэ бөө Валентин Хагдаев дүтэлбэ. «Энэ бороо хадаа арюудхаһан бороо гэшэ. 3-4 час болоод дүүрэхэ. Нүүдэнэ хүни орохо. Тиигээд үглөөгүүр хайн үдэр байха», - гэжэ бөө хэлэбэ. Энээнһээ боложо, нээлгын саг татагдаа.

Энэ найрта хабаадаһаа Саха-Яхад Республикаһаа 151 түлөөлэгшэд буугаа. Буряадһаа - 130 гаран хүбүүд басагад, Монголһоо - 37 хүнүүд, Алтайһаа 14 түлөөлэгшэд эндэ хабаадаа. Мүн тиихэдэ Түнхэнэй аймагай 14 хүн, Эрхүү хотын буряадай соёлой түбэй түлөөлэгшэд, Усть-Ордын тойрогойхид найрта ерээ.

Ямаршье наадан, илангаяа иимэ үргэлтэй мүргэлтэй газар дээрэ үнгэргэгдэжэ байхадаа, мүргэлһөө эхилдэг. Энээнине Валентин Хагдаев бүтээхэн байна. «Ма-най наадан хайнаар үнгэрхын түлөө газар дэлхэйн эзэдтэ хандаа, мүргөөб», - гэжэ бөө хэлэнэ.

Одоошье бөөгэй хэлэхээр, бороогой тогтоходо, найр наадан эхилбэ. Эрхүү можын Хуули зохёолгын суглаанай түрүүлэгшын уялга дүүргэгшэ Александр Ведерников амаршалгын үгэ хэлээ. «Мүнөөнэй наадан хадаа ёһо заншалаа нэргылгын талаар ябуулагдаһан ажалай нэгэ багахан дүн. Арад зоной нэгэдэлгын, Сибириин хүгжэлтые үшөө дээдэ хэмжээндэ гаргажа шадаха найр гээшэ», - гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Саха-Яхадай Республикын соёлой министр Андрей Борисов юундэ энэ найрта иимэ олоор ерэхэнээ тайлбариллаа.

Гол шалтагааниинь гэхэдэ, Чингис хаан тухай фильм буулгаха наһаатай.

Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Леонид Турбянов сугларагшадые үнэн зүрхэһөө амаршалаад, арад зоние нэгэдүүлхэн ехэ хайн наадан гэжэ тэмдэглээ.

Удаань нааданай гуримаар Ёрд хадааа бүһэлэн ёохор наадан дэлгэрхэ байгаа. Энэ хадын үндэрын 40 метр, бүһэлэн гаталхада, 840 метр юм. Тиимэхээ хада бүһэлхын тула нэгэ дүхэригтэ 700 гаран хүн зогсохо ёһотой юм. Урда сагта дүхэриглэн бүһэлжэ шадаагүй һаа, тон муу наадан гэжэ хэлсэдэг байгаа. Тиигээд түргэ түргөөр гэрлээ таража ябашадаг хэн.

Харин мүнөө Ёрд хадые ёохорой гурбан дабхар дүхэриг бүһэлбэ. Энэ баһа хайн тэмдэг гэшэ. Урда наадан хоёр дахин бүһэлөө гээд хэлэхэ хэрэгтэй.

ЁНОТОЙЛ НААДАН

«НААДАНАЙ ДАНГИНА»

Урда сагта Ёрдын нааданда залуу басагад инаг дураа олохоо зориута хабаадаг хэн. Эндэ наһанайнгаа нүхэр олоһон зон амгалан тайбан хуудаг бэлэй гэжэ түүхэшэд мэдээсэнэ. Энэше удаа олон сэбэр басагад урагша хойшоо алхалнад. Тэдээнэй эгээл сэбэр найхан басагадынь «Ёрдын нааданай дангина» гэхэн конкурсно хабаадабад.

Конкурсно хабаадаһан Елена Шобохонова (Усть-Орда), Нюргуяна Феоктистова (Саха), Саяна Дашанимаева (Буряад орон), Татьяна Авдеева (Ойхон), Надежда Никитина (Эрхүү хотын буряадай соёлой түб), Гансэсэгдорж (Монгол орон)

нэн түрүүн өөрыгөө танилсуулаа, дуулаа, хатараа, үрээлэй дээжые хэлээ.

- Би эндэ кино буулгасыхаяа ерээб. Одооше энэ конкурсно хабаадахаб гэжэ ханаагүйб. Тайзан дээрэ гараад, өөрынгөө мэдэхэ юмээ хэлэжэ, заримдаа тэрэ дороо зохёон нэмээжэ байгаа, тус байдалһаа гараба гэшэб. Мэдээ хаа, найнаар бэлдээд ерэхэ хэм, - гэжэ Гансэсэгдорж хөөрэнэ.

Манай нютагай Саяна Дашанимаева хэды, хайн бэлдэхэлтэй байбашье, шангай хуури эзэлжэ шадабагүй. Усть-Ордагай Елена Шобохонова 3-дахи хуурида гараа.

Шангай хоёрдохи хуури Надежда Никитина эзэлһэн байна. Ойхоной басаган Татьяна Авдеева 1-дэхи хуури абаа. Конкурсын Гран-придэ Саха-Яхадай дангина Нюргуяна Феоктистова хүртөө.

- Урдандаа нэгэше иимэ конкурсно хабаадаагүйб. Яхадай гүрэнэй университетэй культурологийн таһаг дүүргээд, «Вести-Саха» дамжуулгада дикторээр хүдэлнэб. Дээдэ хургуулида абаһан бэлиг, телевиденидэ хүдэлхэдөө, харагшадай урда бээе табижа хураһан заншал намда туһалаа. Мүн арадай маягаар программа бүридхөөб, - гэжэ Нюргуяна Феоктистова хөөрэнэ.

Нюргуяна Феоктистова

Саяна Дашанимаева

БУРЯАДАЙ СОЁЛШОД ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ДУНДА

Соёлой программа үргэнөөр дэлгэгдээ. Ульгэр түүрээшэдэй, арадай дуунай, ёхор хатарай конкурсноуд үнгэрөө. Мүн нэе гэрээ хамгаалга болоо. Буряадай соёлшод дээдэ хэмжээндэ хабаадаа гээд хэлэлтэй.

Түрүүшын бороотой үдэр нэе гэр хамгаалгын конкурс болоо. Юрий гэшүүдые, хүндэтэй айшадаа гэрэй эзэд - Буряад драмын театрай директор Доржо Сультимов ба Буряадай телевидениин диктор

Гүнсима Тудупова гэгшэд угтан абаба. Бүхы ёно заншалаа харуулжа, сагаан эдээнэйнгээ дээжые хүртүүлжэ, айлашта найшаагдаа. Юрий гэшүүд Буряад Республикын нэе гэрые эгээл эрхим гэжэ нэрлэбэ.

Ульгэр түүрээшэдэй дунда мүн манай үльгэршэн илалта туйлаа. Энэ Амгалан Санжжапов болоно. Мүн «Арадай дуун» гэхэн номинацида манайхин нэгэдэхи хуури эзэлээ. «Ёхорто» республикнай

«Ойхон» ансамбль түлөөлжэ, 3-дахи шангай хуурида гараа.

Республикнай мэдээжэ «Алтан булаг» ансамбль бэлиг шадабарияа хуульшын концерт нааданда харуулаа. Мүн Саха-Яхадай одон, республикадмай болоһон «Сагаан нара» гэхэн уласхоорондын конкурсын лауреат Сахаяа сугларагшадые баясуулаа. Энэл концертэ Алтайн, Монголой, Тывагай соёлшод нэръемэ алга ташалган доро концерт наадаа харуулаа.

Буряадай нэе гэр соо

Сахая дуу гүйсэхэнэ

Монгол мэргэн

СПОРТДООШЬЕ ХОЙНО БАЙГААГҮЙ

Нааданай гол программы спортын нааданууд эзэлһэн байна. Манай республикаһаа 36 тамиршан эндэ хабаадаа. Спортсменүүдэй делегаци физическэ культура болон спортын талаар республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшэ Владислав Бумбошкин түрүүлһэн байна. Республикын эгээл ехэ тамиршанай нүдэн доро манайхин хайн дүн харуулба.

Һүүлэй үедэ хур харбалга манай республикада аргагүй ехэ хэмжээндэ гараад байһые буряад харбагшад эндэ үшөө

дахин гэршэлбэ. Басагадай дунда Татьяна Бильтрикова түрүүлжэ гараа. Мүн хүбүүдэй дунда Сурен Соболев хоёрдохи хуури эзэлээ. Наһатайшуулай дунда Цырен-Доржо Магаков шалгаржа, мэргэн гэжэ нэрээ үшөө дахин нэрлүүлээ. Абсолютна чемпионой нэрэ зэргэдэ Татьяна Бильтрикова хүртөө.

Бүхэ барилдаанда манай хүбүүд баһа шалгараа. Эдиршүүлэй дунда Яруунын аймагай Эгэтын-Адагай хургуулиин шаби Мүнхэ Бадмаев 60 килограммнаа дээшэ шэгнүүртэ 1-дэхи хуури эзэлээ. 45 килограммай шэгнүүртэ Будажап Самбуев 3-дахи хуурида гараа. Эрэшүүлэй дунда Вениамин Гармаев (82 килограмм) ба Борис Сыренов (90 килограммнаа дээшэ) хоёр өөр өөрын шэгнүүртэ түрүүшын хууринуудые эзэлээ. Михаил Дамбиев 3-дахи хуурида үлөө. Абсолютна чемпион болохын түлөө финальна уулзалгада

манай Цыбик Максаров Усть-Ордын тойрогой Матвей Зангеевтэй уулзаа. Эндэ оройдоол 30 секундын хоорондо Матвей Зангеев шүүбэ. Матвей хадаа буряадай барилдаанай хургуули гараһан юм гээд хэлээ.

Шулуу шэдэлгэ олон хүниие һонирхуулаа. 10 килограмм шэгнүүртэй шулуу хэн холо шэдэхэб гэжэ 20 гаран тамиршан арсалдаба. Манай хүбүүд Виктор Гладких ба Юрий Разуваев шангай хууринуудые эзэлээ. Ганса Саха-Яхад Республикын спортын министрэй орлогшо Николай Колодко буряадай түлөөлэгшэдөө үлүү байба.

Модо буяласалгада манайхин түрүүшынхие хабаадаа. Эндэ Саха-Яхадай тамиршадай түрүүлхэдэ, гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, энэмнай тэдээнэй арадай дуратай спорт гэшэ. Захаминай Үлэгшэн хуурин гарбалтай Стас Очиров эндэ 3-дахи шангай хуури эзэлжэ, Буряадай түлөөлэгшэдые баясуулаа.

Арадай хүрэлгэдэ манай хүбүүд шалгаржа шадаагүй.

Тус хуудаһануудые Борис БАЛДАНОВ бэлдэбэ.
Авторай фото-сургуу.

Мүнхэ Бадмаев барилдана

Таня Бильтрикова эгээл мэргэн

(Үргэлжлэл. Эхинийн майн 26-най, шонин 9-нэй дугаарнуудта).

3.

...Һүнийн һүүдэрнүүд шэнгээр дабшан, тагнуулшад фашистнуудай оборонын хоёрдохи шугам дабаад, дүтынь ара тала руу шургажа, дадалтай ажалаа эхилхын орондо, үдхэн шэдхэ соо амархаяа тогтобо. Лейтенант Носов амиа даража, нэгэ бага һууд гээд, «Дүтэлэгты!» гэжэ зангаба. Лейтенантын дэлгээн картга харамсаараа, гүйсэд ойлгоһон янзатай булта урда урдаһаа харалсаба. Урдань тон томо карта дэлгээгээтэй байгаа бишуу.

Лейтенантын хэлэхээр, саашадаа марш-дабшалта хэжэ, үглөөдэр үглөөнэй долоон сагта Захарыно тосхойноо арбан таба модоной зайда набшаһата ой соо ошоод, парашотистнуудые угтахы талмай түхээрээд, саада һүни болотор хүлээхэ ёһотой байба. «Манай зорилго: угтаад, хойноһоонь эрьюулһон немецүүдые ондоо тээшнэ абаашаха! Ойлгосотой гү? - гэжэ лейтенантын хэлэхэдэнь, булта абыагүйгөөр хэбтэбэ. - Зай, тиигэбэл, урагшаа!»

Яһала урагшатайгаар фронтовой тагнуулшадые угтажа ябуулаад, табиһан түүдэбшэнүүдэ унтараагаа, нэгэ бага амараад байхадань, похойнуудай хусаха, пемецүүдэй бэе бээе ооглон һүхирхэ, фонаригуудай гэрэлэй алаганалдаха элээр харагдаба. Тагнуулшад бодожо дэбхээрэдэн, гүйдэл дундань унашахаар юумэнэй үгы байһаниинь лаблаад, лейтенантын захиралта хүлээн зогсобо.

Алхадалаараа ябажа, тэдэнэй мүр дээрэ фашистнуудай лаб гараһые тодорүүлхадаа, автомат дээрэ гарнуудаа табяад, дүгдын һагад гүйдэлдөө орохо захиралта лейтенант одоол үгэбэ...

Дандарай хүдөөлгэһөө бусаад, Сампил ахай хэнтэйһе хөөрэдэхэ дугагүй байһан тула, гэртээ орожо шэбхэдээд, һанаагаа зобоһон Гүнжэдмаагай һанаань заһан, харгыдаа бэлдэжэ захалба. Тиигэхэ зуураа үнөөхи һаналуудаа абтажал, абтажал байба. Тиихэдээ тэдэнэ юундэб даа таһараад, һанаануудын хуби хубяараа амьарлаһдан, хүсөөг хүсөөгөөр үзэгдэн байха юм.

Дайн тухай һанаандань гансал хүндэ хүшэр тагнуул тухай дурсалга һанагдаба. Магад, тэрэ ажабайдалайн гол туйлалта байгаа аалам? Удха шанараараа бэшэ, ехэ, багаараа бэшэ, харин хүнэй хүсэл эрмэлзэлэй, эрэлхэг зоригтой, хүсэ шадалай ялас гэмэ гэртээ болоһон хадаа гү? Дайшалхы Улаан Тугай орден тэрэнэй бодото хэмжүүр болоогүй, харин дивизин командирай эсһэн, зобоһон сэргэшдэй амидыгаар бусаһы хараад, нимэ сэргэшдэй хадаа заабол илахабди гэлһиний болоо. Хүнэй үгэнүүдэй онсо удха шанар, дэлһинь байдалһаа, ямар сагта хэлэгдэһэнһээ дулдыдажа, аймшагтай ехэ удха шанар абадагын гайхалтай юм. Тиигээд хэндэ гү, али хэдтэ зориюулагдаһан байһаб - тэдэнэртэ амиды ябаһан сагтань ажабайдалайн хэмжүүр, сэглэлтэ болодог. Энээнэй удаа бүхы һанан соогоо тэрэ хэмжүүртээ, сэглэлтэдээ тааралдуулан ажаһууна.

Иимэ хэмжүүр хүн бүхэндэ бии. Гансал тэрэнэй хилэ тэрэн бүхэндэ ондо ондоо ха юм...

Сампил ахайн һаналууд Худанай уһандал амгаланһаар, Хуурай голдол дошхоноор, гэгтэ харанхы агы нүхэн соогуур, гэгтэ үргэн, сэлмэг талаар урдажа байһандал һанагдаһа...

Шэбэртэ ябууд хүрөөд, нөөсэлэлгын кассһаа бүхы мүнгээе абаха гэжэ Сампил ахай шиидэб. Ямар костюмаа үмдөөд ошоһом гэшэб гэжэ бодоһодоо, гансал майн юһэндэ угладаг хара костюмаа һанан соогоо нэгэ дахиншы һань үмдөөд ябаха гэжэ шиидэб.

Харгыдаа бэлдэжэ дүүргээд, Дандарайнгаа хүүр дээрэ алтан одотой тумбочка хэжэ табиюулаһан болоо гэжэ бодобо. Ягаашы һаа, эрэлхэг сэргшые хүдөөлөө, харин нэгэ юрын буряад үбгэжөөлы бэшэ...

Сампил ахай Дондогой Цырендэ ошожо, нэгэ һайн мори үгыш гэжэ гуйба. Тэрэн нилээн удаан бодолгото болон һууд гээд, столонгоо дорһоо шэл гаргажа, нэгэ хундага балгажархөөд, «Үбһэнэй үедэ аса, тармуур хэжэ үгэхэт!» - гээд һууриһаа бодоһонь, «Байз! Үбһэн болотор наһа барашоо һаамни, намайе мэхэсэн гэжэ бү тоолоорой», - гэхэдэнь, үбгэнэй багжагар бэсье анхаралтайгаар хараад, шангаар эльгэ хатаба. Тиигээд тээлиг худар

Агуу Илалтын 60 жэлэй ойдо

ХАХАСАЛГАН

Туужаһаа хэһэгүүд

дахуулан ошожо, «Духа сагаан зээрдые абахадатнай болохо!» - гэжэ зүбшөөбэ. Тэргэ, зэмсэг урда сарай соо байха гэжэ зажа үгөөд, хармаанһаа тамхияа гарган носоохо зуураа, Сампил ахайда хандан, үсэглэдэрэйһинөө үшөө сүлөөрөөгүй хахиршагаар хэлэбэ:

- Зоригто баабай!

Муу бү һанатгы! Би шоглооб. Энэ зээрдыемни бүхэли зундашые унагты. Би тание ехэ хүндэлдэг хүм. Тал нам руу һариюугаар харадаггүй хүн гэшэст. Энэ мүнөө намда байһан зөөри совхозһоо абаа гүб? Би өөрөө энэ гараараа энэ болгоо ха юмбид. Харин диилэнхи оломнай абаа болоһон зөөриес хуу эдээд, үрижэрхөөд, зөөриес үлөөһэн, үшөө бүри арьбадханаһон зондо атаархажы ябана ха юм. Би ойлгодогбөө! Залаатынгаа бэшэ, харин Иннокентьевкын мангадуудые ажалда абаһанайн гүлөө буруушаагаа, бэшэ талаар намайе зүб гэжэ тоолодогта! Зүгөөр залаатынхидые юундэ ажалда абаһагүйбши гэжэ гү? Нэгэдэхээр, залхуу, хоёрдохөөр, архинша, гурбадхажар, хулгайша. Шамайе шадахал гэжэ байха...

Сампил харюудань юуншые гэгэгүй. Халта хүлээгээд, дуугарха хэбэргүй байхадань, Цырен нэмэбэ:

- Өөрийн һаламжатай хүн аабзат.

Тэрэниетнайшые хүндэлнэб. Зүгөөр үбһэнэй үедэ туһалаа һаатнай, мяха, талхаар ядаралгүй ондо оруулхаб. Дурадалһемни хүндэтэй дээрэ абаа һаатнай, Хуурайда ажаллаха байгаат гэжэ һананаб.

Энэ дурадалһын үбгэнэй сээжэ соо холын һанаанай суурягаар эдэлжэ, уйгаргүйгөөр һайшаагдаба.

- Зай, хэлсээбди. Юу хэжэ хүнбид?

- Болоо, болоо... Зоригто баабай, миний һанахада, бригадир ябаһанаа һанаа һаатнай, яаха юм?

- Зүбшөөнбэ! Хэлсэгдээ! Юрэл би арба гаран хоногоор горад руу ябаад ерэхэмни. Тиихэдээ бригададамни хүдэлхэ зоноо би өөрөө шэлэхэб. Хүдэлхэ зоноо өөрөө тодоруулаад, олоо болоһон юумынь натурарнь үгэхэб. Гадна өөрынгөө участогуудтай зандаа үлэһэн зоние минь орхингүй, бригадын техникээр тэрэниинь сабшаад, хуряагаад, һүрилөөд үгэхэбди.

- Зай, зай, болоо!

- Ямар техникэ үгэхэ хүмши?

- Оо! гурбан трактор, МТЗ-нүүдые...

Хоёр мориной, гурбан тракторай косилка, хоёр тракторай тармуур, мориной тармуурнуудые, гурбан волокуша, хоёр һүри хаядаг түхээрэлгэ, хоёр пресс үгэхэб.

- Тиигээ һаа, оньһожоруулагдамал бригада болохо зон ха юмбиди. Гараар сабшаха звенотной баймаар гэжэ һананаб. Мүнөөшһи Хуурайн тала эхээр намагтаа, бургааһаар уржага захалаа. Тэрэниинь байгааха шухала.

- Зүб. Иимэ ажал жэл бүхэндэ ябуулаха гэхэдэһини, шадаханаа байтагай, оройдоо хүсэлгүй зоноор хүдэлхэ баатай болоно бишууб! Зай, гараа... Би мүнөө горад гарахамни. Та хэзээ ерэхэбта?

- Нүгөөдэр.

- Би тиихэдээ дахинаа ошоһоб. Абаад ошуужаб. Харин зээрдээ Санданайда орхөөд ошоно аабзат. Зай, баяртай!

- Баяртай!

Тиигээд мориёе баряад, сарай доро орожо, зэмсэг шэлэхэ абаад, рессор тэргэдэ зээрдээ оруулжа байхадаа, үхэлэймни болзор нэгэ бага хойшолоулагдаба гэжэ һанаань нэгэ бага тэгшэрһэн янзатайгаар бодобо.

Рессор тэргэдэ һуунхай, хатарша зээрдын хүнгэн ябадалай нэгэ янзада һажан алдаад, нэгэ хэды болоһодо, гэртээ ершоод байба. Мориёо хорхойһоо бариха уяад, гэр руутаа орожо, энэ, тэрэ

юумээ түхээрээ, гэрээ хаагаад, харгыда гараба.

Үлзытэ тээшэ шэгшүүлэн, абыастайгаар хатаруулан ябахадаа, тойрожо анхаралтайгаар шэртэн, түрэл нотагайнаа амисхаалые сээжээр дүүрэн һорон уужа, саг зуура соошые һань, хахасан ошоһоёо байна ха юмбид гэжэ үбгэн гэгтэ бодобо.

Мэдэгмаагайнаа Зоригтоёо хайһан гэжэ түрэхинь юундэб даа ухаандаа оруулаба. Тиихэдэ баабайнгаа үбэлжөөндэ түрэхэ хонидые харууһалжа байгаа һэн. Гэгтэ һүни үбдэжэ захалаад, Сабидаараа хүллэжэ, фельдшертэ абаашаха гэжэ Сампил гараһан юм. Дабаанай аманһаа Залаата хүрэтэр байлышые холо бэшэ аад, ямар удаан, холо шэнгээр үзэгдөө һэм?

Һүнийн тэнгэй һүүлдэ дорохи хоһон гүүртин хажуугаар гаража ябахадаа, Мэдэгмаань үбгэндөө ханджа, залаата хүрэтэр ошожо бирахагүймни ха, угайдхадаа хушалтатай газарта тогтоё гэжэ мэдүүлэб. Үбэлэй янгинама хүйтэн һэн. һамгааа оруулаад, орёжо ябаһан ямаан даха дээрээ хэбгүүлээд, өөрынгөө дахаар хушаад, бүтэн байһан пешэһиньн плитагүйшые һань, ялагар гал носообо. Тиигээд түрүүшынхией түрэхэ байһан эдир һамгаа хайрлажа, бүхы зоригтоо суглуулжа, болоһоёо байһан юумэндэ бэлдэжэ эхилһинээ элээр һанаба.

Шарга дээрэн хаанаһааб даа байһан уһанай хүнэг соо сэбэр саһа суглуулжа хайлуулба. Халаагаа болоод, сэбэр бүд бэдэрхэдэнь, һамганиинь үбшэһинөө һуларшаһан хоолойгоор шарга дээрэхи сүмхэ соомни байха гэбэ. Тэрэниинь оруулаад, хутагаа гаргажа, гал дээрэ табижа, сэбэрлээд байтарнь, эхилээ һэн даа. Хайһан гэжэ түрүүшынгээ үриие абаа һэмши гэжэ һураа һаа, хаанаһаа хуу зүб хэббид, хайһан гэжэ хүйһинь отолоһоб гэжэ юушые хэлэжэ бирахагүй. Мүнөөшые юу хэжэ байһанаа бүү зүүл һанадаг. Гэбэшые түрүүшынгээ абыа дуулгажа, хубүүһингээ сад-няд бархирхадань, хайратай бишыхан монсогые энэ дэлхэйн аюулнуудаа аршалжа, үбсүүндээ бүхөөр няаха мэдэрлээд абтаа бэлэй. Хубүүгээ дулааханаар орёогоод, түрэлгэһөө шадалаа барабашые, мүнхын эхэ хүнэй татаһаа хүүгэндээ эрмэлзэн байһан һамганайнгаа хажуудань табяад, дахаараа наринаар хушахадань, тэрэн тэрэ монсогые энхэрэн, ёһотой эхын хэбтэжэ байхые обёорон, үнэн зүрхэһинөө һайхашаһанаа мартадаггүй. Тэрэ гэгтэһинээ хойшо булай аймхай болоһон юм. Халтад гэхэдэл, һамгаа нарайлалгын байшанда абаашаһаа яараха. Бага саһагаа гаргаха ябахадань, хахад һараар урид абаашаад, нарайлалгын байшанай хажууда байдаг худындаа орхижо, зоной ханяадан, энэдэр болоһон юм аабзат. Мэдэгмаань лэ уринаар энэбэйлээн, «Баарһамни һайнаа үзэһэн амитан гүб даа. Зоригтоёо өөрөө абажа, зүрхээ эдэе юм ааб даа...» - гэн нүхэрөө үмөөрэн һагад һуудагынь тон элээр, мэнэ боложо байһан мэтээр Сампил ахайда харагдаба.

Обоодо хүрөөд, хамар доро тарниа уншасагаан, мориноо нуужа байхадаа, айхабтар томо элээ шанха дээрэн элин, газар дээрэ боложо байһан юумые анхаралтайгаар хаймадан байхыне гансата обёорбо. «Ай, хөөрхи! Үлзытэ Буурал баабаймни намайа угтажа, үдэшжэ байна ха юм. Биһинь һүүлшынгээ аяншалгын урда нотагайнаа нангин газарнуудые бараалхажы ябанаб даа! Ум маани бад май хум! Арьяа баала, гоншог сум!»

Дайнай болоһон жэлдэ айхабтар хайхан зун болоһон юм. Амаралтадаа

Цыдыл Цырендоржиев

ерээд, Мэдэгмаатаа халташые, ойр зуурашые хахасангүй, ходо сугтаа ябаа. Тэрэ зун үзэгдөөгүй һайн ургаса гаража, Сампил жаткада, Мэдэгмаань тэрэнэй жаткын мори жолоодогшоор хүдэлбэ. Яһан гоё гэшэ һэм? Үни болонгүй, дайнда татагдаһаа байһаб гэжэ мэдэрэн, халта сүлөө сагай гарахадань, Мэдэгмаагаа энхэрэн байха даа... Энэ дайда тэдэнтэй талархан, хахасалай урдахи энхэрэл, энэрэл үгэжэ байһандал үзэгдэгшэ бэлэй.

Харин һүүлшынь һүни... һүрийн нэмэридэ, бэе бээдэе няалдан, инаг дуранай һайхан үгэнүүдые түрүүшынхией бэе бээдэе хэлээ бэлэй. Тиигээд эрэ эмын хоорондохы агууехэ шюуса тад ондоогоор, онсоор, бэе бээдэе ёһотойгоор оролсон, хэтын хэтэдэ хамтарһан, ниилэһэн шэнгээр мэдэрэгдээ һэн. Тиихэдэ Мэдэгмаатаа сугтаа нотагайнаа нангин газарнуудые эрьбэжэ, шүтэн мүргөө. Тиихэдэшые баһа энэ элээ шубуун элижэ, тэрэнэй ниидэлгэ хэлэшгүй гунигтай шэнгээр инаг хоёрто һанагдаа бэлэй.

Тиихэдэ сэнхир холын Худанай голой замби оёоргүй гүнзэгы, амидаралай һүлдэ орон мэтээр Сампилда һанагдаа. Тэрэ үедэ бэе бээдэе няалдаад лэ, зогсожол, зогсожол байһанаа мартахаар аал? Эгээл мүнөө Мэдэгмаагайнаа сулсагархан мүр альган соогоо энхэрэн, иигэжэ зогсоо һаа, яһан гоё, һайн байха һэм даа...

Тээд юундэ бидэнэр эшээд юм гү, хитээд юм гү, эрэ хүнэй хатуу зан харуулха гээд юм гү - инаг гансануудаа энхэрэдэггүй гэшэбиди? Хожом болоһон хойно хара буужа байһаар! Манай буряад эхэнэр - онсо эхэнэр. Тэсэбэртэй, шэрхи, ажалша, һайн һанаан онсо шэнжэтэй, нүхэр болоо һаа, үнэн сэхэ, хэдынэйшые сагта: һайнаар, дээгүүр ябахадаһини, утажа, дуһажа, шоройтой худхуулахадань... Юундэ тэдэниие ходо энхэрэдэггүйбиди? Магад, энхэрээ һаамнай, үзэгдөө, харагдаагүй Ногоон Дара Эхэнүүд манай ажабайдалые бүри гоё, бүри дэлһисэтэй болохо байгаа гү? Али мүнөө тогтоһон хохидолтой байдалнай ерэхгүй байгаа гү? Тээд мүнөөшые эдэ бэрхэсээлнүүдые энжэжэн гараараа холодуулые оролодоод, эхэнүүд, ипагууд, дангина-нууднай Хитадай наймаануудай газарнуудта томонууд, томонууд тогүүдые үргэлжэ гарана аалам? Тэдэндээ даамгай, анхаралтай, дулаан, энэрэлтэй байя! Бүхы дээрэ уһанан юумэнһээ тэдэнэр модохирхо, хэрзэгы болохо гэжэ һанахада, үнөөхил энхэрэл ошотуулан ябаха... Гэртээ һууһан нүхэртөөшые, үхиүүдтээ, аша, зээнэртөөшые...

Сампил һанаануудаа һэрижэ, тойрожо харахадаа, хүншүү табяад, намын ёһоор үргэлөө хэһэнээ, зосоогоо гайхан онсолбо. Тэрэ һунан мүргэбэ. Дээрэхи элээ түхэрэлэн, доошоо боло болоһоор, Үлзытын оройдо урһан мантан томо нарһанай шанха оройдонь һуушаба. Тиигэхыень хараһан Сампил ахай мүргэжэл һууба. Гэгтэ элээн байраһаа дэгдээд, дээшэ гара гараһаар зүүн урагшаа ниидэшбэ. Үбгэнэй шэхэндэ хүхюун энеэдэн, зоной хөөрэдэхэ соностобо.

Үргэлөө дүүргээд, моринодо бусажа, доошоо буугаад, Үлзытые тойрон гарахадань, бүлэг залуушуул обоо өөдэ хүнгэхэнөөр гаража ябаба. Хорёодтой хүбүүд, басагад шангаар хөөрэлдэн, энээлдэн, залуугайһаар хүнгэхэнээр, зугааһинайхи мүргөөд, хажуугаарнь инаг дуранай охиной дүүжэн дээрэ хамта ябалгаа удааруулаха гэжэ ябана. Юумэн хуу дабтагдадаг. Эдэ үхибүүд машина, мотоцикл олохогүй байгаа гэхэ гүбди? Юрэл харилсалгын уряагаар ябагаар ябана. Саг саһаараа, сахилза хүхөөрөө гэдэгтэл, эдэнэр нангин газартай эзэдһээ халташые түбэгшээнэггүй, энэ мүргэжэ ерэхэһинь моодо, ёһо заншалай ябадал. Мүргөөд, тэрэ мүргэл тухайгаа сагтаа мартаад, эндээл таалагдажа, таларжа байхадаа ядахагүй. Ажабайдалын лэ талаантай, һайн байг лэ!

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

АМАРШАЛГАНУУД

Буряад Республикын хүүгэдэй клиническэ больницын танагыг даагша Наталья Батовна ГОМБОЕВАЕ, эмшэд Ирина Ремовна ХАМАГАНОВАЕ, Анатолий Баргаевич АЛДАРОВЫЕ, Буряадай медицинакэ ажалшадай профсоюзна комитетэй юрист - ВАНЧИКОВА Августина Анатольевнае Хориин аймагай түб хууришаа ДАШИЕВТАНАЙ гэр бүлэ Медицискэ хүдэлмэрилэгшын найндэрөөр гашарамдуулан, тон халуунаар амаршалжа, хүн бүхэндэнь зол жаргал, элүүр энхые хүсэнэбди!

Заха газар Захааминда ажануудар Дамба Санжиевич Мархаевые түрэнн үгэрөөрнь амаршалжа, 60 наһанай жаргал эдлэжэ хуухыень хүсэнэбди!

Залуухан наһандаа дурлахан
Зулгы гоёхон Галитайгаа
Жаргалтай хүюутэй ябаһандаа,
60-тайшые болоһоноо мэдэбэгүйш.
Тоонто найхан Санагадаа
Түбхинэн хуужа захалаад,
Хүбүүтэй, басагатай боложо,
Хүхихын ехээр хүхээлши.

Урданай ёһо заншалаар
Ажалша бэрхэ Галитайгаа
Аша зээнэрээ үргэжэ,
Амар мэндэ нууналта.
Үнгэтэ дэлхэйн найниие
Үнэн зүрхэнһөө хүсэжэ,
Олон удаан жэлнүүдтэ
Урматай зоригтой ябыш даа.

М.ПЫШНЯК

ШЭНЭ НОМ

ҮНГЭРЭН ОШОНОН ЖЭЛНҮҮД
УЯНГАТА ДУУНАЙ АЯНГА
ЮУМЭЛ...

«Жэргэмэл шубунай
Жэргэн хоолой татахада,
Шэнэхэн дууень
Шэбшэн абаха богдолтойб»,
- гэсэ, үргэн тала дайдаар нэмжнхэн
Хүнхэр нотагай уран шүлэгшэ Шуя-Ханда
Базарсадаева эндэ хая гараһан шэнэ
«Унгерэн ошонон жэлнүүд» гэжэ ном

соогоо бэшээн байна. Шуя-Ханда Базарсадаевагай зохёохы ажалаа тодоһон ээлжээтэ энэ ном 500 хэһэгээр гараба. Ульһатай хурсахан шэлэгдэмэл шүлэгүүдынь болон ажабайдалһаа ажлаһан али буса зураглалнууд ном соо оруулагдаа. Үнгэтэ гадартай, багахан зурагуудаар шэмэглэгдэһэн энэ ном Шэтын областин Угдан нотагай редакционно - хэблэлэй «Print-Мысль» гэхэн түбэй, хэблэгшэ Виктор Балдоржиевай, редактор Бато-жаргал Гармажаповай аша туһаар гараа юм.

Шуя-Ханда Базарсадаевагай зохёохон уран найхан шүлэгүүдын олондо мэдэжэ, хүгжэмдэ оруулагдажа, нилээд олон дуунуудын хаа хаагуур эдлэдэг ааб даа. Тоонто нотаг, түрэл хургуули, дүтын нүхэд, суг хамта олон жэл соо хүдэлхэн зон тухайгаа гол түлэб уянгата мүнүүдээ зохоодог гэшэ. «Ажал хэрэг эрхилжэ анха түрүүн шадаал хаа, ажабайдал - ариухан, азатай» гэжэ тоолоһон Шуя-Ханда Базарсадаева оршон тойронхи байдалай амгалан байдал, арад зоний хоорондохы эб найрамдал мүнхэ байг лэ гэжэ хүсэнэ.

Эшигма ЦЫБЕНОВА.

XVII ЖАРАНАЙ МОДОН ТАХЯА ЖЭЛ

НАЖАРАЙ ДУНДА ХАРА МОРИН НАРА

Буряад литэ	13	14	15	16	17	19	20
Европайн литэ	20	21	22	23	24	25	26
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед.	Мягмар Марс вторник	Лагда Меркури среда	Лүрдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	хүхэгшэн Гахай	улаан Хулгана	улаагшан Үхэр	шара Бар	шарагшан Туулай	сагаан Луу	сагаагшан Могой
Мэнгэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара
Лүүдэл	хиц	гал	шорой	түмэр	огторгой	уһан	уула

Гарагай 2-то шэнын 13 (июниин 20).

Дашаниматай (үлзы хутагай оршологотой), маша найн үдэр байна.

Хүхэгшэн Гахай, 2 хара мэнгын, хийдэ нуудалтай үдэр.

Энэ үдэр тон найнаар бурханда мүргэхэ, шажанай найндэр эмхидхэхэ, бисалгал үйлэдэхэ, бурханай шэрээдэ Мандал табиha, аршаанаар бээ ариюудхаха, бүлүнгөө баярта ушар тэмдэглэн найрлаха, ада шүдхэр дараха, хараал унгаргаха, лама-нарта үргэл үргэхэ, хубсаһа оёхо мэтын үйлэнүүдтэ байн.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, шэг шарайн үнгэ найжарха.

Гарагай 3-да шэнын 14 (июниин 21).

Улаан Хулгана, 1 сагаан мэнгын, галда нуудалтай үдэр.

Морин нарада Хулгана үдэр тудабал, тон муу, тэрсүүд шанартай гэгдэдэг. Онсолбол, энэ үдэр шэнэ гэрбаржа, бэри буулгажа, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодхоожо, замда гаража, үрхэ тариха, алдар солодо хүртэжэ, мал суглуулжа, хэһэг дууджа, далага абажа огто болохогүй.

Үһэ энэ үдэр абагшай хаа, гэсэрэ.

Гарагай 4-дэ шэнын 15 (июниин 22 - Эсэг ороноо хамгаалгын дайнай эхилхэн үдэр). Дүйсэн үдэр. Аюуша бурханай үдэр.

Улаагшан Үхэр, 9 улаан мэнгын, шоройдо нуудалтай үдэр.

Аюуша бурханда мүргэхэ, тарниень уншаха, тон ехээр бисалгал үйлэдэхэ, Намсарай бурханай зар-

санарта үргэл үргэхэ, модо отолхо, ада шүдхэр зайлуулха, тэдэниие дараха мэтын үйлэнүүдтэ байн.

Харин үһээ, бээ угааха, гэрэй хуури табиha мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абагшай хаа, гэсэрэ гэнэ.

Гарагай 5-да хуушанай 16 (июниин 23).

Шара Бар, 8 сагаан мэнгын, түмэртэ нуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, бурхан, үндэр сэхюуса, тэнгэри, лусууд тахиha, сан табиha, амгалан байдалай түлөө ном уншаха, модо отолхо, бэрийн хэрэг үйлэдэхэ, абаһанаа бусааха, дасан (дуган), субарга, мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодхоожо, тэдэниие арамнайлаха, номнол хэхэ, тэрэниие шагнаха, ута наһанай ном уншуулха, хараал дараха мэтын үйлэнүүдтэ байн.

Хүншүү хэрбоһо гаргаха, үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрхээ холо эльгэхэ мэтын үйлэнүүдтэ сээртэй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 6-да хуушанай 17 (июниин 24).

Шарагшан Туулай, 7 улаан мэнгын, огторгойдо нуудалтай үдэр.

Морин нарада Туулай үдэр тудахадаа, тон муу, модон хохи гэгдэдэг. Иймэ үдэр алибаа найн үйлэ үйлэдэжэ болодоггүй.

Илангаяа бэри буулгахы тэбшэхэ хэрэгтэй. Иймэ үдэр бууһан бэри үри бэсгүи байха гэдэг. Наһа утадхабал, наһан ута болохогүй. Үрхэ тариха тарихал, юумэн ургахагүй гэнэ. Мал адууна абаа хаа, хэ-

рэг боложо үгэхгүй. Нэрэ соло абаһан хүн тэрэниингээ буянда хүртэхгүй. Шэнэ гэр бодхообол, түймэртэ тэрэнь шатаха.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, ада шүдхэрнүүд хаад тогдор ушаруулха.

Гарагай 7-до хуушанай 19 (июниин 25). Энэ нарада 18-най үдэр үгы, забхарлаба.

Сагаан Луу, 6 сагаан мэнгын, уһанда нуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, бурхан, сэхюуса, тэнгэри, лусууд тахиha, нүгэлөө наманшалха, абаһанаа бусааха, худалдаа наймаа үйлэдэхэ, гэр бариха, хубсаһа оёхо, ада шүдхэр дараха, нүүхэ мэтын үйлэнүүдтэ байн.

Гэхэтэй хамта ехэ уһа гатаха, загаһашалха, юумэ бузарлаха, хүниие үзэн ядаха мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, наһан ута болохо.

Гарагай 1-дэ хуушанай 20 (июниин 26).

Сагаагшан Могой, 5 шара мэнгын, хада уулада нуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурхан, сэхюуса, лусууд тахиha, номнол хэхэ, тэрэниие шагнаха, дасан (дуган), сэргэ бурхан арамнайлаха, лүн абаха, бурханай ном оршуулха, ноёдто гуйлгата мэдүүлжэ хандаха, мори, сар хургаха мэтын үйлэнүүдтэ байн.

Гэбшлэ худалдаа наймаа эрхилхэ, тушаал ээлэхэ, газар хахалха, модо отолхо, гүрэм уншуулха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, үлэсхэлэн байдал үзэгдэхэ.

«Буряад үнэн» - «Дүхэриг» сониндо толилогдоһоной удаа

ПАЙН ДАА, ЛЮБОВЬ БИМБАЕВНА

ЛЮБОВЬ НАМЖИЛОНДО

Үеын үедэ, сэмүүн сагта
Үри хүүгэдэймнай
Үйльшн үрийе найн тээшнэ занажа,
Үнэн сэхэ харгыда оруулаад,
Үндэр ехэ мэдэрэл түрүүлэхэ
Үнэтэй, сэгтэй номые бүтээһэн
Үхин манай Любовь Намжилондо
Ута наһа, удаан жаргалые хүсэн,
Урдань байжа, үрээл тогтоожо,
Ухамайшалжа, мүргэмэй!
«Алтан эрхи» номойнь
Агуухэ сударые
Аша, гуша, зээнэрнай
Анхаралтайгаар шудалжа,
Арбан хара нүгэлые тэбшэжэ,
Арбан сагаан буяниие үйлэдэжэ,
Амар заяагүй, аймшагтай
Ажабайдалай долгиң соохи
Аагтай шара ногоон хорын
Аюул гэнтын үхэл тахалһаа
Абаран бээ хамгаалжа,
Аалихан намдуу, болгоомжотойгоор
Ахин дабажа гарахань болтогой!
Абын алтан басаганда
Арад зонийнгоо зүгһөө
Аштай ажалайнь түлөө
Арюун жаргал, амар мэндые хүсэнэб.
Энгельсина ГАРМАЕВА.

«Шэдитэ эрхи», «Алтан эрхи» гэжэ номуудые уншаад байхадаа, би өөрынгоо һанамжые бэшэхэ дурамни хүрөөд байна.

Бурхан шажамнай дэлгэржэ, урдымнай заншал, хүзэг дэлгэржэ эхилээ гэшэ. «Шэдитэ эрхи» ном гараад байна гэжэ дуулаад, хайшан гэжэ оложо абахам гэшэ гэжэ ехэл ханаата болоо бэлэй. Тийгэжэ Харгана тосхон хонходожо, Евдокия Дабасамбуевада (багша ябаһан) захяа бэлэйб.

Нютагаймнай басаган хадаа захиан номыемнай асаржа, маандалтаа тараагаа. Эрхин тоогоор 108 гаршагтай ород, буряадаар бэшэтэй, үхи хүүгэдэймнай уншахада ойлгосотой, найн найхан маани мэгээмтэй, ехэл найхан ном байба гэшэ. Би тэрэ ном соһоо нилээд олон юумые мэдэжэ, ойлгожо, сэржэлдэжэ абааб.

Дахиад энэ жэлһээ «Алтан эрхи» статья гаража эхилэхэднэ, газетгээ ехэл паринаар хадагалжа эхилэб. Эдэ статьянууд ном болоһон лэ байха, хайшан гэжэ оложо абахамни гэшэб гээд ханаата болошоб.

Улаан-Үдын ЗММК-гай дасанда ороходомни, «Алтан эрхи» номоо

хараһаар, үнэтэйшые гэнгүйгөөр, 120 түхэригөөр эгээл хүүлын ном баярлажа абаа бэлэйб.

Ехэл һонирхомоор юумэн хуу бэшэтэй байна даа, энэл ёһо гуримаар ябаа бол, тааруу зохид гэшэ ааб даа.

Любовь Бимбаевна, найнта даа, шажан мүргэлэй, хүзэг бэшэрэлэй, ажабайдалай шэдитэ сэсэн хургаалнуудые ном болгожо толилуулһантай юунтэйшые сэгнэһэгүй ехэл буян гэшэл!

Бага наһанһаа аба, эжынгээ заабарьяар, буянгаар бурхандаа мүргэжэ, хүзэгтэй ябаһанайнгаа ашаар, гурба тоогоо хүсэжэ, гурбадахи номоо бэшэхыстнай ехэл хүлээн хүсэхэ байнаб.

Ухаан һонор, уга наһатай, удаан жаргалтай, хэһэн хэрэгтнай номын ёһоор бүтэжэ, бурхангай, буянтай ябахатнай болтогой!

Ум маани бадмай хум.
Любовь Бимбаевна, гэр бүлэдтнай баяр баясхалан оршохо болтогой!

Батажаргалай Сэрсэгмаа баһа ехэ һонин хургаал заабарнуудые толилуудга.

Валентина Батуевна Балдахинова ехэ удаа шанартай, ухаан дээрээ ухаа нэмэхээр статьянуудые толилуудга. Мэдэхгүй юумэнүүдээ мэдэхэ, ойлгохо болоно гэшэбди. Найн даа гэжэ баярые хүргэе.

Миний бага, 6 наһатай байхада, манайхиһаа нэгэ гэр алгасаад, урдамнай хоёр хүшэд - Гомбо, Дадя эмгэйнэр - бурханаа дарайтар ехэ гоёор тахяад, үглөө бүри эртэлэн горхонһоо уһа асаруулжа, долоон сүгсэдэ хэдэг, наймадахинь сайнгаа дээжые үргэжэ, бурханай урда саахар шэхэр, сагаан эдээн табяатай байдаг һэн. Гомбо эмгэй бурханай ном урдаа табяад, ехэ шангаар уншадаг бэлэй. Дадя эмгэй уран гоёор урданай хубсаһа оёдог һэн. Бээлэй оёходоо, оёдол дээгүүрнэ загаһанай шорго татажа байгаад оёгшо бэлэй. Би тэрэниень ехэ найшаадаг бэлэйб. Гэдэ хоёр эмгэйнэрһээ «Ум дари дудаари, дүри суухаа» гэжэ тарни эгээ түрүүшнхээ хураһанби, эрхи хайшан гээд зангилаб гэжэ... Энэ тарниень харгыда ябахадаа ходол уншадаг һэнби. Мүнөө гэдэ хүгшэдни хойто наһанайнгаа жаргал эдлэжэ ябана бшуу даа.

М.ТУБАЕВА.

АМАРШАЛГА

БУДАЕВ Мүхэ-Цырен Эрдынеевич
Гармажаб Ринчиновна хоёрой
 Хуби заяагаа ниилүүлэн,
 Гэр бүл болохоор,
 Табин жэл үнгэршэбэ,
 Аша гушанар үндышгэбэ.

Алтан түрын хайндэртэ
 Анда нүхэдөө уряат.

Эжым эхэ эсэгэ -
 Миний мүнделэлгын эхин
 хүлдэ.
 Нагасанарайм Алцаг хуурин
 Намда ходо дүтэ.

Арбан нэгэн үхибүүдэ
 Ажабайдалай үргэн замда
 гаргаат.

Угаа залгаха үри хүүгэдтнай
 Ута наһа, элүүр энхые хүсэн,
 Доро дохин амаршална.
Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА.

Хүндэтэ Елена Иннокентьевна, Тамара Балдановна,
 Энгельсина Матвеевна, Лариса Балдановна!

Таанадаа Медицинын хүдэлмэрилэгшын үдэрөөр
 үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, зоной элүүр энхы сахин
 хамгаалха хайн хайхан ажалдаа ходоодоо амжалта,
 солотой, сэдхэл дүүрэн тэниун, өөһэдөө гэн гэхэ
 гэнэгүй, хан гэхэ ханяадагүй жаргажа хуухыетнай
 хүсэбди!

ДОРЖИВТАНАЙ гэр бүлэ.

«АРХИИН ГЭМЭЭР...»

Улаан-Удын реабилита-
 ционно түбтэ Вася Кашин жэл
 шахуу эмшэлгэ гаража байна.
 Тэрэ оройдол 12-той, тиибэшье
 энэ хүбүүнэй богонихон наһан
 уйдхартай үйлэ хэрэгүүдээр тон
 олон байһаниинь халагламаар.
 Вася одоол наадан сэнгэхэ
 хаһадаа ябана бшуу.

сохиулһанай толбонуудтай
 орожо ерээ. Людмила Олеговна
 хэдышье эмшэлгэ хэбэшье,
 мэргэжэлтэ зоной туһа хэрэгтэй
 байжа, реабилитационно түбтэ
 оруулан байна.

- Эндэхи байдал тон хайн тула,
 олонхи үхибүүд иишэ һөөргөө
 орохоёо тэгүүлдэг, харин
 тэдэниие удаан саг соо байлгах

Архинша эжынь хуулига
 ёһоор эхын эрхэнээ хориходо,
 Вася абатаяа (баһал архи уудаг)
 үлөө бэлэй. Теэд гансаараа эрх
 хүн үхибүүе юун удаан харахаб
 даа: удангүй интернадта
 тушаажархиган байна. Тэндэхи
 шэрүүн хандасаһаа хүбүүн
 апрель соо тэрбедээ. Тиибэшье
 түрэн хүгшэн эжыдээ бус-
 сангүй, харин урдань Васидэ
 энэрхы зөөлөнөөр хандагша
 хүршэ Людмила Олеговна
 Грошевада ерэнэн байна. Тэрэл
 хүни хүгшэн эжыдэнь түршын
 хонходохо, үлдэ гэжэ заабари
 үгэжэрхиган тухайнь Людмила
 Грошева гомдолтойгоор дуул-
 гана.

Тэрэнэй тэмдэглэнээр, Вася
 хабарай хүйтэн соогуур нимгэн
 хубсаһатай, эхэнэр хүнэй
 туфлигай, бэээрээ дүүрэн

аргагүйбди, - гэжэ хотын ре-
 абилитационно түбэй директор
 Н.П. Степанова хэлэнэ. Мүнөө
 дээрээ Васиин саашанхи
 ажабайдал мэдэгдээгүй: абань
 олдогдоногүй, хүгшэн эжынь
 тооногүй. Харин талын зон
 болохо Людмила Олеговна Роза
 ашатага Васиин ажабайдалаар
 һонирхоно. Удаадахи ерэлгэндээ
 Роза басаган реабилитационно
 түбтэ өөрынгөө зурагууды
 бэлэглэбэ. Тэрэнэй бүтээлнүүд
 уран хайханай мурьсөөндэ
 эгээл эрхим хүдэлмэри гэжэ
 сэгнэгдэн юм.

Васидал адли хубитай үхибүүд
 манай гүрэн түрэдэ тон олон.
 Архин гэмээр тэдэнэр хэды
 зобоно гэшэб. Эжы, абынь
 һогтуу манан соо тэмтэрэн
 ябахата, үри хүүгэдынь лэ
 хайратайл даа.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА.

**ОТЧЕТ О ПРИБЫЛЯХ И УБЫТКАХ СТРАХОВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ
 ПО ОБЯЗАТЕЛЬНОМУ МЕДИЦИНСКОМУ СТРАХОВАНИЮ**

Наименование показателя	Код строки	За отчетный период	За аналогичный период предыдущего
1	2	3	4
1. Обязательное медицинское страхование	10	655820	566718
Страховые платежи			
из них: субвенции	11	7500	
Расходы на оплату медицинских услуг	30	646553	562807
Изменение резерва оплаты медицинских услуг	40	3	
Расходы на ведение дела	70	12980	9943
Прочие доходы, связанные с операциями по обязательному медицинскому страхованию	80	4320	6813
Результат от операций по обязательному медицинскому страхованию	100	604	781
Операционные расходы, кроме связанных с инвестициями	220	254	421
из них: проценты к получению	221	58	
Внерезультационные доходы	230	1	
Внерезультационные расходы	240	228	96
Прибыль (убыток) до налогообложения	250	123	264
Текущий налог на прибыль	280	84	130
Чистая прибыль (убыток) отчетного периода	300	39	134

«01» апреля 2005 г.

Руководитель Бандеев Б.В.
 Главный бухгалтер Цыденжапова Ц.Б.

Заключение аудиторской проверки. По нашему мнению, финансовая (бухгалтерская) отчетность открытого акционерного общества «Республиканская медицинская страховая компания» отражает достоверно во всех существенных отношениях финансовое положение на 31 декабря 2004 г., и результаты финансово-хозяйственной деятельности за период с 1 января по 31 декабря 2004 г., включительно. Аудиторская проверка проведена Обществом с ограниченной ответственностью «ГАРАНТ-Аудит». Лицензия № Е 006951 утверждена приказом Минфина России №29 от 17 февраля 2005 г.

Форма № 1

БУХГАЛТЕРСКИЙ БАЛАНС СТРАХОВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

на 31.12.2004

Страховая организация: **Открытое акционерное общество «Республиканская медицинская страховая компания»**
 Идентификационный номер налогоплательщика
 Вид деятельности: **Страхование**
 Организационно-правовая форма / форма собственности:
Открытое акционерное общество/Субъектов РФ
 Единица измерения: тыс., руб.
 Местонахождение (адрес): **Респ. Бурятия, г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 30**

Форма №1 - страховщик по ОКУД
 Дата (год, месяц, число)

по ОКПО 46113034
 ИНН 326021310
 по ОКВЭД 66.03.9
 по ОКФС/ОКФС 47 / 13
 по ОКЕИ 384
 Дата утверждения 01.04.05
 Дата отправки

КОДЫ
710002
31.12.04
46113034
326021310
66.03.9
47 / 13
384
01.04.05

АКТИВ		Код строки	На начало отчетного года	На конец отчетного периода
1	2	3	4	5
I. Активы		110		
Инвестиции		120		362
Финансовые вложения в дочерние, зависимые общества и другие организации		130		362
акции других организаций		134		362
Дебиторская задолженность по операциям страхования, сострахования		170	445	
прочие дебиторы		176	446	
Прочая дебиторская задолженность, платежи по которой ожидаются в течение 12 месяцев после отчетной даты		200	24	30
		210	784	710
Завасы		240	15	55
в том числе: материалы и другие аналогичные ценности		241		40
расходы будущих периодов		242	15	15
Денежные средства		260		3
Итого по разделу I		290	1268	1160
БАЛАНС		300	1268	1160
ПАССИВ		Код строки	На начало отчетного года	На конец отчетного периода
1	2	3	4	5
II. Капитал и резервы		410	547	362
Нераспределенная прибыль (непокрытый убыток)		470	134	39
Итого по разделу II		490	681	401
Резервы по обязательному медицинскому страхованию		560		3
Итого по разделу III		590		3
VI. Обязательства				
Прочая кредиторская задолженность		650	553	756
в том числе: задолженность перед персоналом организации		651	343	514
задолженность перед государственными внебюджетными фондами		652	174	136
задолженность по налогам и сборам		653		64
прочие кредиторы		655	36	42
Задолженность перед участниками (учредителями) по выплате доходов		660	34	
Итого по разделу IV		690	587	756
БАЛАНС		700	1268	1160

«01» апреля 2005 г.

Руководитель Бандеев Б.В.
 Главный бухгалтер Цыденжапова Ц.Б.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральная директорэй - ахамад редакторай уялганууды дүүргэгш
Т.В.САМБЯЛОВА.
 Редактор **Г.Х.ДАШЕЕВА.**

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, И.Б.ДАГБАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), А.А.АНГАРХАЕВ (генеральная директор-ахамад редактор), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.А.ГОНЧИКОВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес:
 670000, Улаан-Удэ хото,
 Каландаришвилиин үйлсэ, 23.
 Хэблэлэй байшан
 "Буряад үнэн".
 E-mail:
 unen@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 4
 хуудан хэмжээтэй.
 Индекс 73877.
 Хамтын хэһэг - 30000.
 Хэблэлдэ
 тушаагдан саг - 17.00.

"Республиканска типографи" гэнэн
 ОАО-до бэлэндиапозитивүүдээ
 газетэ 6300 хэһэгээр хэблэгдээ.
 Директорэйнь телефон: 21-40-45.

Б-0165-дахы номертойгоор
 бүрихэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральная директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), гэн. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутадай ажабайдалай болон олонийтын хүдэлмэрин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламын - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцида оронон материалнууд
 шүүмжэлэгдээгүй, мүн авторнууд-
 тань бусаагдаагүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрэнүүдэй
 бэшэлыгэ хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай.
 Редакциин ханамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.